

Громадська думка про правотворення

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів/

№ 1 (83)
(січень 2015 р.)

ЗМІСТ

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

В. Горвий

Правові перспективи національного розвитку.....3

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Глава держави затвердив Стратегію сталого розвитку «Україна-2020».....11

Верховна Рада України затвердила Указ Президента України від 14 січня 2015 року № 15 «Про часткову мобілізацію».....12

Набрав чинності Закон про податковий компроміс.....13

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

Основні тенденції висвітлення української тематики в зарубіжних ЗМІ.....15

Інформаційна картина місяця.....21

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

І. Беззуб

Підвищення енергоефективності – запорука забезпечення енергетичної незалежності України.....27

Т. Миськевич

Реформування системи охорони здоров'я в Україні.....36

С. Полтавець

Полювання: задоволення для всіх чи тільки для «вибраних».....45

У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Правові колізії, спричинені окупацією Криму

Н. Гриценко

Півострів з обмеженими можливостями.....48

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку.....52

Моніторинг економічного законодавства.....56

ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

О. Єфімов

Інвентаризація об'єктів, зруйнованих війною.....63

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА.....68

КИЇВ 2015

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.

Правові перспективи національного розвитку

Бурхливий розвиток науково-технічного прогресу у ХХІ ст. обумовлює постійно зростаюче ускладнення внутрішньосупільних інформаційних обмінів. Особливо суперечливо це ускладнення виявляється на рівні загальнодержавному. Останнє є важливим, зважаючи на особливе значення держави в сучасному глобалізованому світі. Адже лише держава на сьогодні має реальні інструменти для протистояння негативним проявам глобалізації, пов'язаним з насадженням в усіх регіонах світу тотальної уніфікації. Вона має або ж відстояти право нації на самобутній розвиток і таким чином забезпечити багатоваріантність реагування нашої цивілізації на виклики сучасності, зміцнюючи таким чином її стійкість і життєздатність, або ж зникнути, гарантувавши цим самим зростаючу вразливість національного розвитку.

Така альтернатива жодною мірою не є якоюсь абстрактною, умоглядною логічною побудовою. Адже з проникненням сучасної науки в глибини пізнання, ми отримуємо підстави для ліквідації останніх залишків геліоцентричного самозаспокоєння, для формування дедалі складніших уявлень про ті процеси, що відбуваються в ньому, про глибину їх впливу на наше життя, наш розвиток. Що дуже важливо, ми фіксуємо також постійні зміни в навколишньому світі, вплив яких на земну цивілізацію навіть із зростаючим проникненням людської свідомості в глибини Всесвіту не може бути повністю прогнозованим. Як справедливо зазначає з цього приводу І. Валлерстайн, «ньютонівська визначеність має місце лише в дуже обмежених і простих системах... Всесвіт демонструє еволюційне наростання складності, і переважна більшість ситуацій не може бути пояснена, виходячи із тез про лінійну рівновагу і оборотність часу»¹.

У разі оптимістичного розвитку процесу самоорганізації сучасної цивілізації, збереження в її внутрішній структурі інституту держави, як гаранта національного розвитку, здатність до адекватного реагування на виклики сучасності для людства збільшується. Таким чином, саме трансформація державності в умовах розвитку сучасних інформаційних процесів має привертати особливу увагу дослідників. Постановка цього питання є тим більш актуальною, що процес інформатизації під час його реалізації приводить до наслідків не лише запрограмованих, але й несподіваних і неоднозначних. Він відображає сучасну еволюцію суспільства, а до цієї еволюції в середовищі дослідників ставлення якщо й не скептичне, то досить насторожене.

Так, М. Ходорковський стверджує, що «в розвинутих суспільствах спостерігається виникнення якісно нової нерівності – між здатними і

¹ Валлерстайн І. Кінець знакового мира: Соціологія ХХІ века / пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. – Москва: Логос, 2003. – С. 8.

нездатними до творчої праці людьми... починає створюватись біологічний бар'єр, подолання якого, на відміну від соціального, майже неможливе»². Він спостерігає наявні «... все сильніші ознаки наближення принаймні практичної громадської думки до расистського, по суті справи, сприйняття представників різних цивілізацій як таких, що не можуть претендувати на загальний, єдиний для всіх обсяг прав»³. Як стверджує згадуваний уже вище І. Валлерстайн, «... прогрес, всупереч усім настановам віку просвітництва, зовсім не неминучий... Але я не вважаю, що, виходячи із цієї причини, він неможливий. За кілька тисячоліть світ не став більш моральним, але він міг стати таким. Ми здатні рухатися в напрямі того, що Макс Вебер називав "сутнісною раціональністю", тобто до раціональних цінностей і раціональних цілей, що досягаються з допомогою колективних і розумних дій»⁴.

Можна погодитись, що явище, визначене як «сутнісна раціональність», тобто опосередкований загальний вектор трансформаційних процесів, на сьогодні все таки є ще позитивним. Свідченням цьому є вже хоча б те, що до цього часу внутрішньосупільні інформаційні процеси не призвели до розвалу інституту державності, хоча й ослабили значною мірою її суверенні можливості, насамперед щодо контролю інформаційних потоків. Однак, створюючи сукупність, ці процеси виявляють у суспільному розвитку як позитивну, так і негативну роль, відображаючи реальний стан суспільної свідомості й рівня розвитку. Про це, зокрема, свідчать і найбільш рельєфно виражені особливості структури загальноцивілізаційних інформаційних ресурсів⁵.

Відповідно, держава як гарант відображення інтересів суспільного розвитку, що в перспективному вимірі не може бути відокремлений від розвитку національного, в інтересах суспільства має виконувати в контексті розвитку загальноцивілізаційних інформаційних процесів ряд внутрішніх і зовнішніх функцій. Серед зовнішніх функцій на сьогодні найбільш важливими є :

- організація використання в інтересах національного розвитку інформаційних ресурсів загальноцивілізаційного значення та здійснення національного внеску в розвиток цих ресурсів;
- включення як на загальнодержавному рівні, так і на рівні організації підтримки суб'єктів національного інформаційного виробництва в активну діяльність на міжнародних ринках інформації;
- організація протистояння зовнішнім загрозам для національних інформаційних ресурсів, у тому числі інформаційним агресіям, інформаційним війнам проти держави.

Серед функцій внутрішніх особливого значення набувають на нинішньому етапі розвитку інформатизації:

- функція забезпечення доступу до інформації всім категоріям громадян,

² Постчеловечество / науч. ред. М. Б. Ходорковский. – Москва: Алгоритм, 2006. – С. 7.

³ Там само. – С. 6–7.

⁴ Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века. – С. 6–7.

⁵ Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на соціокультурну сферу України / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – С. 31–32.

усім соціальним структурам у системі суспільної організації;

– налагодження ефективного інформаційного обміну для забезпечення суспільного розвитку, еволюції правової держави й громадянського суспільства;

– сприяння національному інформаційному виробництву, підвищенню ефективності використання інформаційних ресурсів, зростанню, таким чином, інформаційного потенціалу суспільства;

– організація безпеки національних інформаційних ресурсів, зростання інформаційної бази національного розвитку.

Глобалізаційні процеси при закономірному дотриманні спадкоємності в усіх аспектах суспільної діяльності обумовлюють суттєве зміщення акцентів у реалізації функцій сучасної держави в інформаційній сфері. Значною мірою в процесі розвитку інформаційного суспільства це стосується організації використання в інтересах національного розвитку інформаційних ресурсів загальноцивілізаційного значення.

Ця база створює можливості для творчого вибору закономірних способів змін у всіх сферах життя, у тому числі й у виробничій сфері, у прогностичному передбаченні напрямів розвитку, у глибшому проникненні в навколишню дійсність. Вона зумовлює появу механізмів самоврівноважування різних форм соціального життя. При цьому «зростання єдності, цілісності людства, утвердження колективності, як його органічної властивості, є однією з основних тенденцій загальноцивілізаційного процесу»⁶.

Держава має сприяти використанню цього джерела готової до впровадження в суспільну практику інформації, відповідної викликам сучасності. Така інформація має допомогти прискоренню національного інформаційного виробництва (але не заміні) в напрямках, що розробляються вітчизняною наукою, і заповнити лакуни в системі цього виробництва, що утворюються внаслідок об'єктивної неможливості охоплення в національних масштабах усіх напрямів сучасного інформаційного розвитку. При цьому треба зазначити необхідність дотримання міждисциплінарної відповідності, тобто, досягнення такого рівня адаптації зарубіжної інформації, коли вона, відображаючи загальноцивілізаційну тенденцію, не буде суперечити прогресу в суспільному розвитку, національним здобуткам у розвитку інфосфери. Слід при цьому також зауважити, що доведення адаптаційних підходів до крайності, до самоізоляції від загальноцивілізаційного інтелектуального потенціалу, у процесі прискорення суспільного розвитку стає згубним для інтересу національного.

Оптимізація процесу введення в систему національних інформаційних ресурсів інформації глобального інформаційного простору необхідна, виходячи з того, що «по-перше, історичну перспективу матимуть ті національні спільності, які зможуть здійснювати суспільно значущий внесок у розвиток і ефективно використання загальноцивілізаційної інформаційної бази, зуміють ефективно організувати найважливіше для нашого часу

⁶ Кремень В. Г., Бінько І. Ф., Головащенко С. І. Політична безпека України: концептуальні засоби та система забезпечення. – Київ: МАУП, 1998. – 92 с.

виробництво – виробництво інформації.

По-друге, будь-яка з існуючих націй сьогодні має перспективу для свого збереження й розвитку за умови опори на власну інформаційну базу як повноправну складову глобального інформаційного простору»⁷. При цьому під повноправною складовою розуміється база, поповнювана постійно важливою, суспільно значущою інформацією. Звичайно ж, генеруючи інформацію для своєї інформаційної бази, для реалізації тих чи інших міжнародних проектів, вона має співвідносити нову інформацію з уже наявною в глобальному інформаційному просторі, має використовувати існуючі вже масиви інформації в нерозроблюваних нею напрямках.

З розвитком глобальних інформаційних процесів актуалізується завдання держави, пов'язане як зі створенням механізмів впровадження в суспільну практику нової зарубіжної інформації, так і введення в загальносуспільний обіг продукуюваної на території такої держави інформації, представлення власних інформаційних продуктів на міжнародних ринках інформації. При цьому державне сприяння має бути продуктивним не лише при просуванні на зовнішніх ринках продукції виробництва державних інформаційних центрів, а й для продукції громадських організацій та приватного виробництва.

Оскільки ці ресурси разом з тими, що використовуються насамперед в інтересах національного розвитку, як, скажімо, суверенні інформаційні ресурси, у сукупності належать до категорії суспільно значущих, організація їх виробництва також має бути стимульована державою.

Розвиток глобальних процесів на основі всеосяжної інформатизації створює широку різноманітність інформаційних загроз⁸ від витіснення на внутрішньому інформаційному ринку вітчизняних продуктів більш конкурентоспроможними в силу опори на передову матеріально-технічну й технологічну базу зарубіжними інформаційними продуктами аж до ведення цілеспрямованих, з відчутнішою вражаючою силою в боротьбі за розум громадян, інформаційних воєн.

У зв'язку з цим держава зобов'язана для захисту свого інформаційного простору використовувати всі традиційні правові, правоохоронні важелі, свій вплив на вертикальні інформаційні комунікації, засоби комплектації вітчизняними й зарубіжними ресурсами національних інформаційних баз, а також державну систему інформаційного виробництва. В інформаційних протистояннях на нинішньому етапі суспільного розвитку остання набуває дедалі більшого значення, оскільки здатна генерувати контрпропагандистські інформаційно-аналітичні продукти, з їх допомогою діяти на упередження під час організації ефективної прогностно-аналітичної роботи⁹.

Внутрішні функції держави у сфері інформаційної діяльності також

⁷ Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства: монографія. – Київ: НБУВ, 2005. – С. 103–104.

⁸ Національний інформаційний суверенітет у контексті розвитку новітніх інформаційних технологій / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ: НБУВ, 2011. – С. 143–153.

⁹ Національний інформаційний комплекс і його роль у глобальному інформаційному просторі / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – С. 17–18.

пов'язані з перспективами національного розвитку і залежать також від оптимальної організації використання основного ресурсу розвитку – інформаційного. У зв'язку з цим як і на рівні міжнародному, на внутрішньодержавному також потребує постійної уваги проблема оптимізації та розвитку системи сучасних інформаційних комунікацій, інформаційно-аналітичних центрів, центрів збереження і організації використання суспільно значущих інформаційних ресурсів. При ефективній організації системи вертикальних соціальних комунікацій¹⁰ держава на даному етапі розвитку суспільства є основним інструментом консолідації в суспільстві, «організуючим началом і координатором буття»¹¹ інформаційної системи, що охоплює національний інформаційний простір, сприяє його розвитку, забезпечуючи в процесі своєї трансформації прогрес у сфері демократичних перетворень. Таким чином, соціальні інформаційні комунікації використовуються як важливий інструмент соціальної координації проявів самовираження людини як члена суспільства та члена тих чи інших соціальних структур. При цьому, як зауважував Г. Кардозо, «... ми бачимо присутність нового поняття простору, де фізичне і віртуальне впливає одне на одне, закладаючи підґрунтя для виникнення нових форм соціалізації, нових форм життя і нових форм соціальної організації»¹². Активний розвиток соціальних мереж як механізму горизонтальних інформаційних обмінів протягом останнього часу набув таких масштабів, що його можна кваліфікувати як новий етап у формуванні внутрішньосуспільної системи соціальної організації¹³.

Сьогодні життя кожної людини вплетене в густу мережу найрізноманітніших соціальних зв'язків і дій. Кожен суспільний індивід стає учасником й одночасно їх творцем. І в цій постійно ускладнюваній суспільній організації, що розвивається на постійно збагачуваній інформаційній основі, кожен дієздатний її член бере участь у наповненні такої кількості інформаційних баз – основи будь-якої діяльності, яка відповідає кількості виконуваних ним соціальних функцій¹⁴. З розвитком процесу, коли громадяни за власною ініціативою стають творцями нової, розгалуженої системи соціальних комунікацій, наповнення її актуальним суспільно значущим змістом, створюються нові умови для самовияву творчої ініціативи учасників спілкування, підвищення якості реалізації творчого потенціалу суспільства. Рівень формування та використання цього потенціалу буде визначальним для місця й ролі нації, держави в новій

¹⁰ Див про це: Національний інформаційний комплекс і його роль у глобальному інформаційному просторі. – С. 7–23; Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства / [О. С. Онищенко, В. М. Горвий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – С. 9–23.

¹¹ *Маца К. А.* Земная планетарная система (Опыт исследования системной организации Земли): монография. – Киев: Издательство географической литературы «Обрії», 2012. – С. 17.

¹² Cardoso Custavo, 1998. Para una sociologia do ciberespaco: comunidades virtuais em portuques. Oeiras, Portugal: Celta Edito.ra.

¹³ Особливості прояву соціальних мереж у системі інформаційних обмінів українського суспільства // Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства / [О. С. Онищенко, В. М. Горвий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – С. 9–41.

¹⁴ Див. про це: Інформаційна складова соціокультурної трансформації українського суспільства: монографія. – Київ, 2013. – С. 20–22.

соціальної ієрархії сучасності. І держава має створити всі необхідні умови, дієві суспільні механізми для забезпечення розвитку суспільно значущої творчої ініціативи, ефективного функціонування необхідних соціальних ліфтів, які мають забезпечити реалізацію творчих можливостей членів суспільства в його інтересах.

Розвиток соцмереж не лише відкрив нові можливості для спілкування односторонніх, самоорганізації членів людських спільностей за інтересами, що сприяє в цілому піднесенню творчого потенціалу суспільства. Він виявляє також нові проблеми в справі його внутрішньої самоорганізації з урахуванням постійного прогресу техніко-технологічної бази інформаційних процесів, що також стають викликами сучасній державі.

Можливості технологій соціальних мереж вносять нові корективи і в уявлення про інформаційну безпеку. Особисті дані користувачів, що містяться в загальному доступі, можуть бути використані без дозволу в рекламних цілях, з вини мережі може бути здійснено витік платіжних даних. Серйозні неприємності для користувача можуть бути пов'язані із зломом акаунта і використанням усієї інформації для шкоди йому, у тому числі з метою політичного чи економічного шпигунства, дискредитації та інших дій з метою помсти. Дуже небезпечним є так званий фішинг, вірус, що непомітно для користувача краде його логін і пароль, а потім використовує їх для автоматичної розсилки спаму від імені користувача по всьому списку його контактів¹⁵.

Серед великого різноманіття способів інформаційних впливів, які реалізуються в інформаційно-телекомунікаційних системах або через них, можна виділити такі: поширення спеціально підібраної інформації (дезінформації). Цей спосіб впливів здійснюється у формі: розсилки e-mail (електронних листів); організації новинних груп; створення сайтів з елементами інтерактивної взаємодії їх відвідувачів (чати, онлайн-голосування); розміщення інформації на приватних за змістом веб-ресурсах: у блогах, соціальних мережах¹⁶.

Варто зауважити, що діяльність сучасних кіберзлочинців стала також дуже серйозним бізнесом: вони залучають зовнішніх співробітників (аутсорсерів) – талановитих програмістів, створюють програмні продукти і пропонують платні послуги, отримують прибутки. Соціальні мережі, на думку фахівців, – у числі найбільш уразливих для атак злочинців поряд з інтернет-платежами, інтернет-банкінгом; віддаленими сховищами даних і програмних застосувань; онлайн-іграми; онлайн-біржовими агенціями; сайтами за технологіями Web 2.0¹⁷.

І, нарешті, соціальні мережі, незважаючи на те що в практику спілкування ввійшли лише протягом останніх 5–7 років, стали вже важливим інструментом активізації горизонтального спілкування як основи для

¹⁵ Социальные сети побеждают поисковиков. – 2011. – 26 апр. – Режим доступа: <http://chip.com.ua/854408.html>.

¹⁶ Шестаков В. І., Чернишук С. В. Визначення характеристик інформаційного впливу на складові інформаційно-телекомунікаційних систем в умовах інформаційного протистояння // Проблеми створення, випробування, застосування та експлуатації складних інформаційних систем. – Вип. 4. – Житомир: ЖВІ НАУ, 2011. – С. 162.

¹⁷ Економічна інформатика / М. В. Макарова, С. В. Гаркуша, Т. М. Білоусько, О. В. Гаркуша. – Суми: Університетська книга, 2011. – С. 192.

організації соціальних протестів, як таких, що сприяють удосконаленню суспільної організації, так і тих, що через емоційний вплив і некритичне ставлення до реального життя за межами комп'ютерних спільнот проявляються у вигляді деструктивних виступів, використовуються внутрішніми й зарубіжними маніпуляторами інформацією для вирішення цілей, не пов'язаних з національним прогресом.

За даними спеціалістів і офіційних учасників подій, якраз Twitter і Facebook відіграли головну роль у соціальних збуреннях, названих іще «революціями» в більшості країн арабського світу¹⁸, а по-іншому – технологіями керованого, як про це надіються автори «революцій», а насправді некерованого хаосу з непрогнозованими навіть для своїх авторів результатами.

Згідно з доповіддю Національної ради по розвідці США «Глобальні тенденції до 2015 року» інформаційні війни будуть домінантним фактором у нинішньому столітті. Вони будуть вестися на всіх рівнях соціальної структури сучасного людства, до міждержавного рівня, між блоками держав включно¹⁹. Американські дослідники, як працівники інформаційної сфери країни, що є на сьогодні найактивнішим у світі глобалізатором на базі інформатизації, виробником найбільшого обсягу нової інформаційної продукції, першими звернули увагу на можливість, що розкриваються під час застосування нових інформаційних технологій для досягнення поставлених цілей. Аж до отримання перемоги в боротьбі за людський розум, за психіку основної маси людей у країнах – об'єктах впливу. Така перемога не лише забезпечує досягнення запланованого результату, але й гарантує тривале його збереження. З урахуванням таких підходів безпекова інформаційна функція держави для захисту національних інтересів у всіх регіонах світу набуває особливої важливості.

Найбільш актуальні засоби реалізації цих функцій в умовах сучасного розвитку інформаційного суспільства мають розвиватися в таких напрямках:

- удосконалення організаційної структури національної інформаційної сфери відповідно до закономірностей розвитку інформаційного суспільства, необхідності протистояння негативним інформаційним впливам;
- забезпечення ефективного правотворення та відповідна нинішнім умовам правоохоронна діяльність,

У контексті посилення зарубіжних негативних впливів, що набувають ознак інформаційної війни, абсолютно необхідним кроком має стати упорядкування інформаційної діяльності в загальнодержавному вимірі, удосконалення її координації аж до формування національного інформаційного комплексу. В умовах інформаційної війни лише така координація дає можливість оперативно реагувати на інформаційні диверсії, передбачати майбутні інформаційні загрози для національного інформаційного простору, знаходити шляхи їх нейтралізації, забезпечувати достовірною інформацією громадян власної країни, у тому числі й тих, хто

¹⁸ Сапожник А. И. Использование социальных сетей для организации революций // *Людство на початку XXI століття: виклики і шляхи рішення*. – Севастополь: СевНТУ, 2011. – С. 16.

¹⁹ Чилачава Т., Кереселідзе Н. Модели информационной войны. – Режим доступа: <http://www.apsny.ge/analytics/1268790856.php>. – 2010. – 16.03.

сьогодні перебуває під чужими інформаційними впливами, а також інформувати про ситуацію в країні міжнародну спільноту, громадську думку за кордоном. Така координація має одержати відповідну законотворчу підтримку.

У межах національного інформаційного простору серйозна увага має бути приділена організації діяльності ЗМІ. В умовах інформаційної війни до них мають жорстко застосовуватися правові акти, що стосуються інформаційної безпеки. Усі видання в умовах інформаційного протистояння, незалежно від права власності, мають надавати свою платформу для розміщення офіційної державної інформації, контрпропагандистським матеріалам.

Зростаюча структурна складність суспільства обумовлює необхідність відповідного вдосконалення організації керування соціальним організмом як єдиним цілим і оптимізації діяльності складових відповідно до сфери їх функціонування. Здійснення управлінських функцій на всіх рівнях реалізації обумовлює сприяння постійному вдосконаленню системи соціальних зв'язків. Лише вмотивовано складна соціальна організація суспільства може успішно долати проблеми зростаючої складності, що виникають перед людством сьогодні. Видова різноманітність і якість цих комунікацій, наповнення їх якісною соціально значущою інформацією є одним з найважливіших показників рівня розвитку інформаційного суспільства й динаміки цього розвитку в зіставленні з процесами змін навколишньої дійсності.

Оскільки в сучасній суспільній практиці наявне фактичне запізнення в реагуванні на зовнішні й внутрішні інформаційні виклики національному розвитку, які зростають і множаться під впливом інформатизації та інтенсифікації глобалізаційних проявів, підходи до здійснення правотворчої та правоохоронної діяльності в державі потребують принципового оновлення. У правотворчій роботі при цьому насамперед необхідно відмовитися від практики підготовки правових актів «по факту» змін, що відбуваються в житті суспільства. Прискорення темпів суспільного життя робить таку правову реакцію на зміни запізнілою і неефективною.

Прогнозний підхід до організації правотворення має насамперед передбачати створення необхідних умов для еволюції сучасної соціальної структури суспільства, особливо зважаючи на розвиток її специфічних особливостей. При цьому доцільно мати на увазі те, що інформаційна насиченість сучасного життя, що активно стимулює розширення громадських і міжособистісних контактів, визначає також розвиток гуманістичної сфери в суспільстві, сприяє зародженню нових соціальних ініціатив, розвитку культурних процесів у соціумі та ін.²⁰

З розвитком інформаційних технологій, можливостей для спілкування комп'ютеризованої частини суспільства, розвитком інтернет-економіки й політики має розвиватися і відповідне інтернет-законодавство, і структури, що забезпечують його дотримання, структури правоохоронні. Сприяючи

²⁰ Лодатко Е. Методологические основы моделирования социокультурных процессов. – Режим доступа: relga.ru/Environ/WebObjects/tguwww.woa/wa/Main. – 2007. – № 15. – 25.10.

розвитку демократії, свободи слова в Інтернеті, ці структури мають забезпечити розумні рамки цього процесу, за якими повинно лишитися все, що заважає розвитку суспільства. Зміцненню соціального організму в умовах інформатизації має сприяти розвиток правової бази вдосконалення інформаційного спілкування влади з громадянами, розвиток електронного врядування. Зміцненню економічної бази системи інформаційної діяльності має служити правова база, спрямована на стимулювання економічних і політичних важелів розвитку інформаційного потенціалу нації та держави.

Таким чином, на появу нових інформаційних викликів сучасна держава, навіть не входячи до числа провідних глобалізаторів, може відповісти системою організаційно-правових заходів на новому рівні самоорганізації, відповісти структурною трансформацією, розвитком системи сучасних інформаційних комунікацій, що надаватиме цьому суспільному інституту нової життєздатності.

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Глава держави затвердив Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»

Президент П. Порошенко підписав Указ «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020».

Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 р. визначає цілі та показники їх досягнення, а також напрями й пріоритети розвитку країни. Метою реформ визначено досягнення європейських стандартів життя та гідного місця Україні у світі. «Стратегія-2020» містить у собі 62 реформи. З них пріоритетними визначено вісім реформ та дві програми. Визначено 25 ключових показників успішності розвитку країни.

Як першочергові визначені реформа системи національної безпеки і оборони, оновлення влади та антикорупційна реформа, судова та реформа правоохоронної системи, децентралізація та реформа державного управління, дерегуляція та розвиток підприємництва, реформа системи охорони здоров'я і податкова реформа.

Серед пріоритетів також реалізація двох програм – енергонезалежності та популяризації України у світі і просування інтересів держави у світовому інформаційному просторі.

Реалізація Стратегії передбачає досягнення 25 ключових показників, що оцінюють хід виконання реформ та програм. Зокрема, планується, що в рейтингу Світового банку Doing Business Україна посяде місце серед перших 30 позицій, рейтинг за зобов'язаннями в іноземній валюті за шкалою рейтингового агентства Standard and Poors становитиме не нижче інвестиційної категорії «ВВВ», валовий внутрішній продукт (за паритетом купівельної спроможності) у розрахунку на одну особу, який розраховує Світовий банк, підвищиться до 16 тис. дол. США.

Чисті надходження прямих іноземних інвестицій до 2020 р. мають

становити понад 40 млрд дол. США, витрати на національну безпеку й оборону – не менше 3 % від ВВП. За індексом сприйняття корупції, який розраховує Transparency International, Україна має увійти до 50 кращих держав світу.

Головною передумовою реалізації Стратегії є суспільний договір між владою, бізнесом та громадянським суспільством, де кожна сторона має свою зону відповідальності.

Згідно з Указом, Кабінет Міністрів України має щороку до 15 лютого затверджувати план дій щодо реалізації положень Стратегії та щоквартально інформувати про стан виконання плану дій щодо реалізації положень Стратегії.

Коментуючи затвердження Стратегії, заступник глави Адміністрації Президента, секретар Національної ради реформ Д. Шимків зазначив, що її розробка відбувалась у кілька етапів із залученням широкого кола експертів та громадськості. «Ми почали розробку Стратегії у липні 2014 року із запрошення громадськості надавати свої пропозиції щодо бачення розвитку країни. Після цього ми провели декілька десятків обговорень та консультацій із фахівцями та громадськістю, організували можливість і отримали зауваження та пропозиції до Стратегії онлайн, провели онлайн-опитування про ключові показники ефективності розвитку країни», – сказав Д. Шимків. 24 грудня 2014 р. на своєму першому засіданні Стратегію схвалила Національна рада реформ (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/32046.html>). – 2015. – 12.01*).

Верховна Рада України затвердила Указ Президента України від 14 січня 2015 року № 15 «Про часткову мобілізацію»

Мобілізація проводитиметься протягом 2015 р. у три черги протягом 210 діб. Загальна кількість мобілізованих сягне близько 50 тис. осіб. Перший етап має початися 20 січня і триватиме 90 днів – до квітня. Другий – орієнтовно з квітня і триватиме 60 днів, а третій етап почнеться з червня і також триватиме 60 днів.

Указом створюються умови для здійснення органами військового управління, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями наданих їм повноважень, необхідних для проведення мобілізаційних заходів у державі.

Як зазначається в пояснювальній записці до законопроекту про затвердження Указу Президента України «Про часткову мобілізацію», регулювання правовідносин у цій сфері здійснюється Конституцією України, законами України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», «Про оборону України», «Про Регламент Верховної Ради України», «Про Раду національної безпеки і оборони України».

Прийняття цього Закону не потребуватиме внесення змін до інших законів України.

Прийняття Закону потребуватиме збільшення бюджетних видатків на постачання Збройним силам України, іншим військовим формуванням України матеріально-технічних ресурсів і майна, надання послуг та їх фінансування в обсягах, що необхідні для ефективного виконання завдань щодо переведення на штати воєнного часу, підготовки військовозобов'язаних, транспортні витрати тощо, які визначатимуться Кабінетом Міністрів України за поданням Генерального штабу Збройних сил України. Потребуватимуть також фінансування видатки на переведення визначених суб'єктів національної економіки на функціонування в умовах особливого періоду в обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Набрав чинності Закон про податковий компроміс

Із 17 січня поточного року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей уточнення податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість у разі застосування податкового компромісу», який Верховна Рада України ухвалила 25 грудня 2014 р.

Відтепер бізнес матиме законний механізм податкового компромісу з державою, який дає змогу платникам уникнути фінансової, адміністративної та кримінальної відповідальності за заниження податкових зобов'язань з податків на прибуток та додану вартість за будь-які податкові періоди до 1 квітня 2014 р.

«Цей законопроект виник у відповідь на запит бізнесу, який хоче перегорнути сторінку і почати працювати прозоро. Податковий компроміс – це не зобов'язання, а право бізнесу. Враховуючи підписання Угоди про асоціацію з ЄС і ті можливості, які вона відкриває для українського бізнесу, я переконаний, що цим інструментом скористається багато компаній», – зазначив голова ДФС України І. Білоус.

Відповідно до ухваленого Закону, загальна тривалість процедури досягнення податкового компромісу – до 70 календарних днів з наступного дня після подання уточнюючого розрахунку. При цьому загальний термін, протягом якого платник може прийняти рішення про застосування процедури податкового компромісу (подання уточнюючого розрахунку або заяви), становить 90 календарних днів із дня набрання чинності цього Закону.

Протягом зазначеного періоду платники за бажанням можуть подати до органів Державної фіскальної служби України (ДФС) уточнюючий розрахунок податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або ПДВ за будь-які податкові періоди до 1 квітня 2014 р., у яких визначити суму завищення витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств та/або суму завищення податкового кредиту з ПДВ та/або заяву відповідно до Закону.

ДФС у свою чергу протягом 10 робочих днів приймає рішення про можливість проведення перевірки або відсутність такої необхідності для підтвердження визначеної суми.

При застосуванні процедури податкового компромісу платник має сплатити 5% від суми задекларованих або визначених у податковому повідомленні-рішенні податкових зобов'язань. При цьому інші 95 % такої суми вважаються погашеними, а штрафні санкції та пеня не нараховуватимуться.

Відповідно до Закону, процедури податкового компромісу поширюються й на випадки, коли у платника податків розпочата документальна податкова перевірка або складено акт за наслідками такої перевірки. У таких випадках платник податків за своїм рішенням може подати уточнюючі розрахунки податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість.

Крім того, якщо відносно платника податків розпочато документальну податкову перевірку або складено акт за наслідками такої перевірки, він також за власним бажанням може подати відповідні уточнюючі розрахунки податкових зобов'язань.

Уточнені та перевірені операції у періодах під час застосування податкового компромісу в подальшому платники не змінюватимуть, а контролюючий орган не перевірятиме.

Завдяки такій добровільній акції декларування недоплачених податків бізнес отримає можливість відкрито працювати, проходити аудит та залучати фінансування для розвитку своєї підприємницької діяльності.

Законом також внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу, Кримінального процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства щодо звільнення платників податків від адміністративної та кримінальної відповідальності, а також встановлено можливість застосування процедури примирення сторін у рамках адміністративного судочинства при застосуванні податкового компромісу

(Урядовий портал

(http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247874852&cat_id=244276429). – 2015. – 16.01).

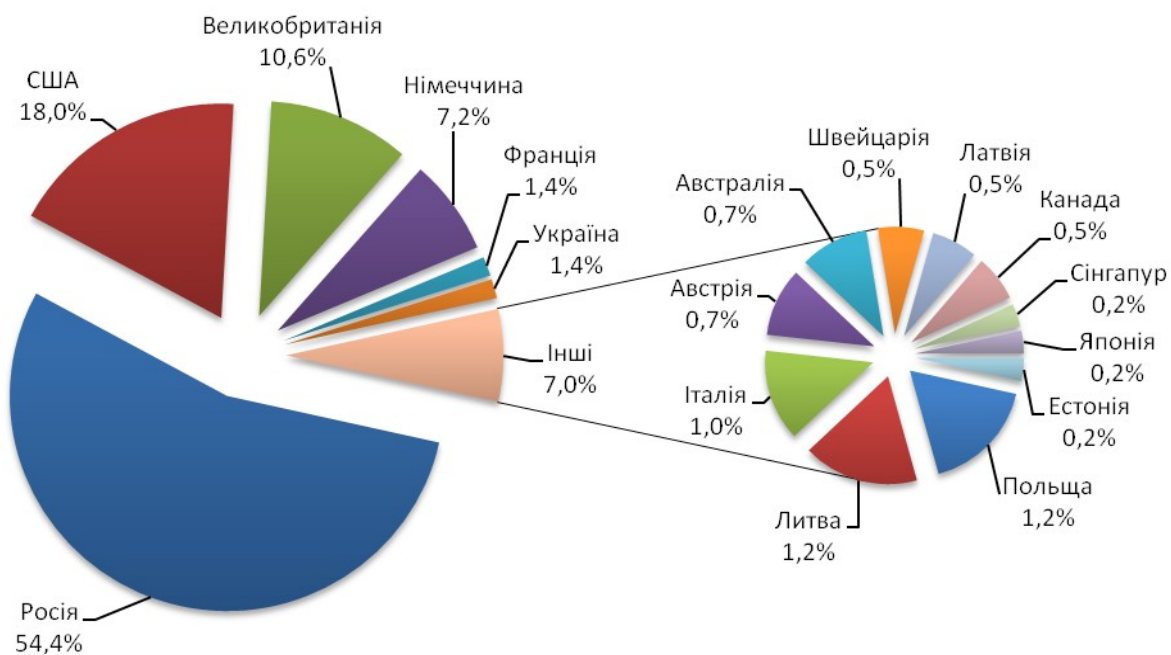
ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

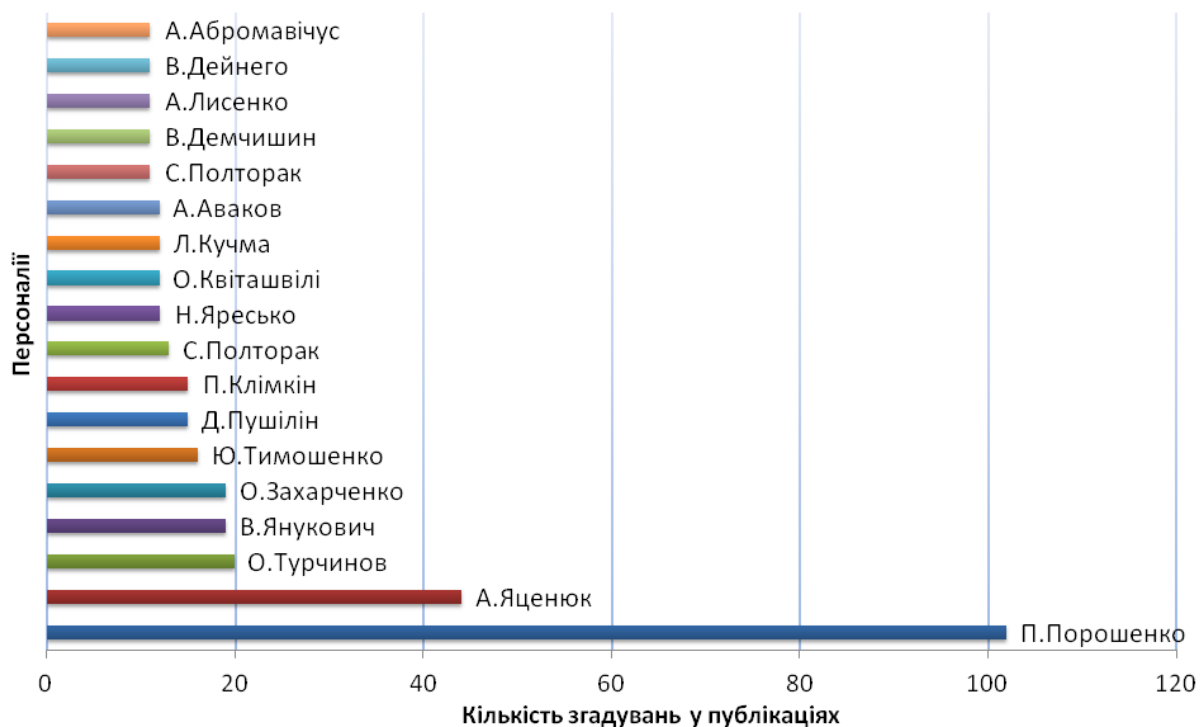
О. Саморукова, провідний бібліограф

Основні тенденції висвітлення української тематики в зарубіжних ЗМІ

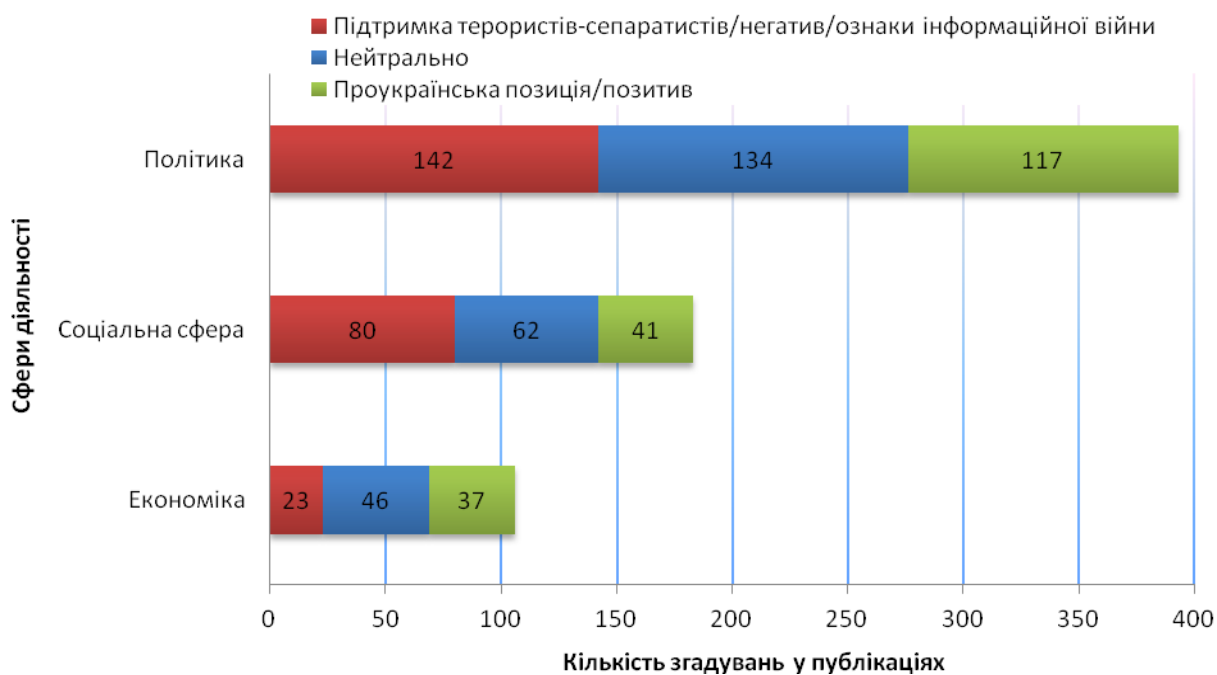
Співвідношення кількості публікацій по світу

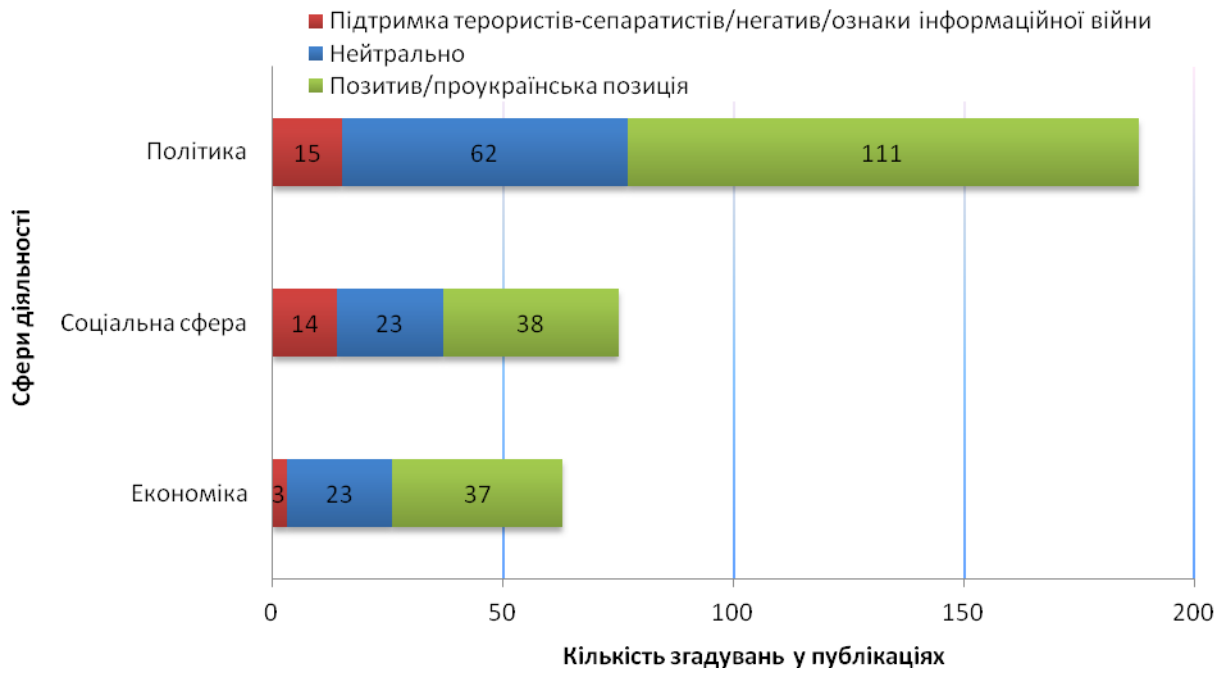
Персоналії в зарубіжних ЗМІ

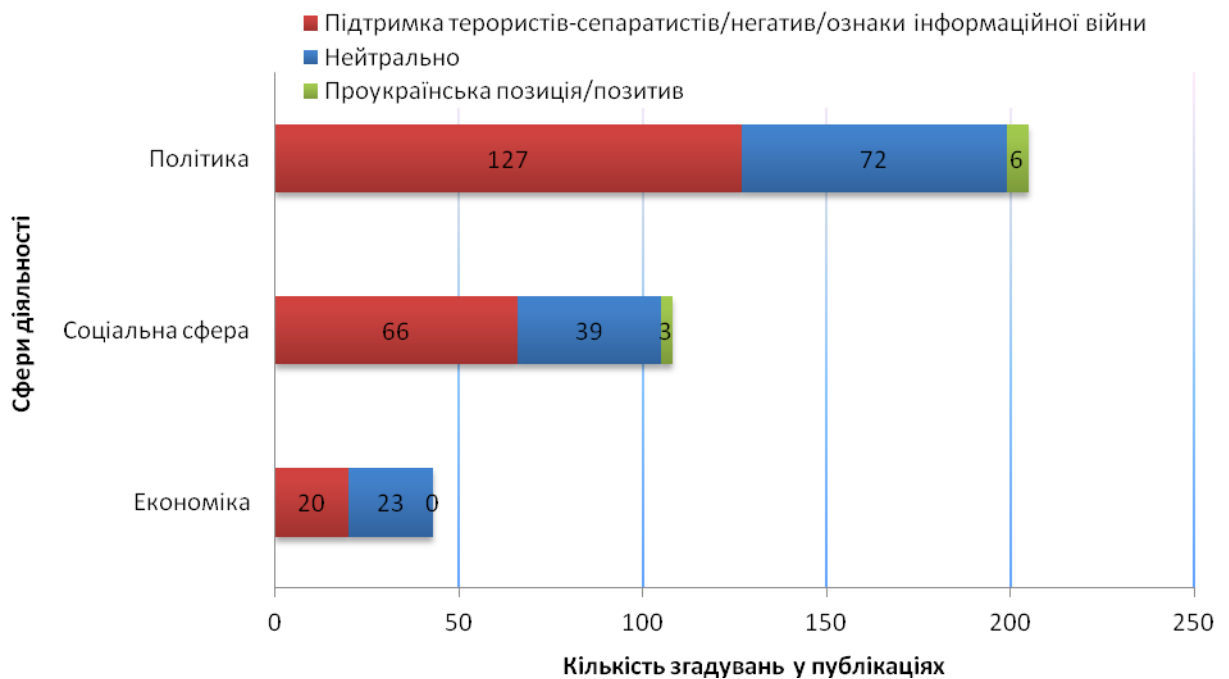
Оціночний розподіл за сферами діяльності

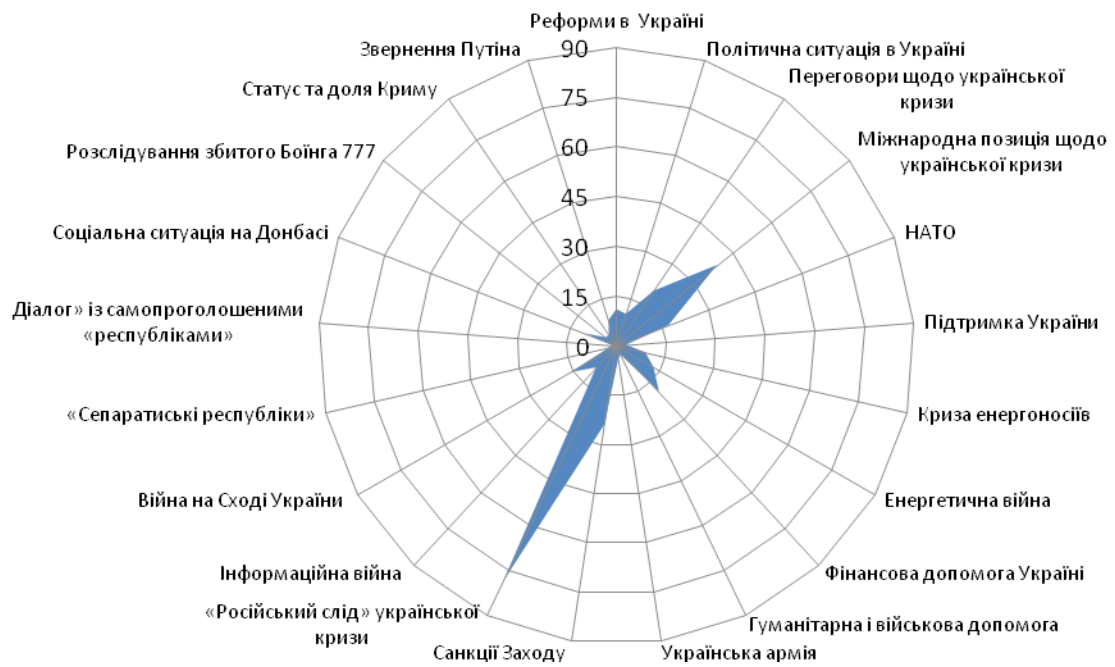
Оціночний розподіл за сферами діяльності (західні ЗМІ)

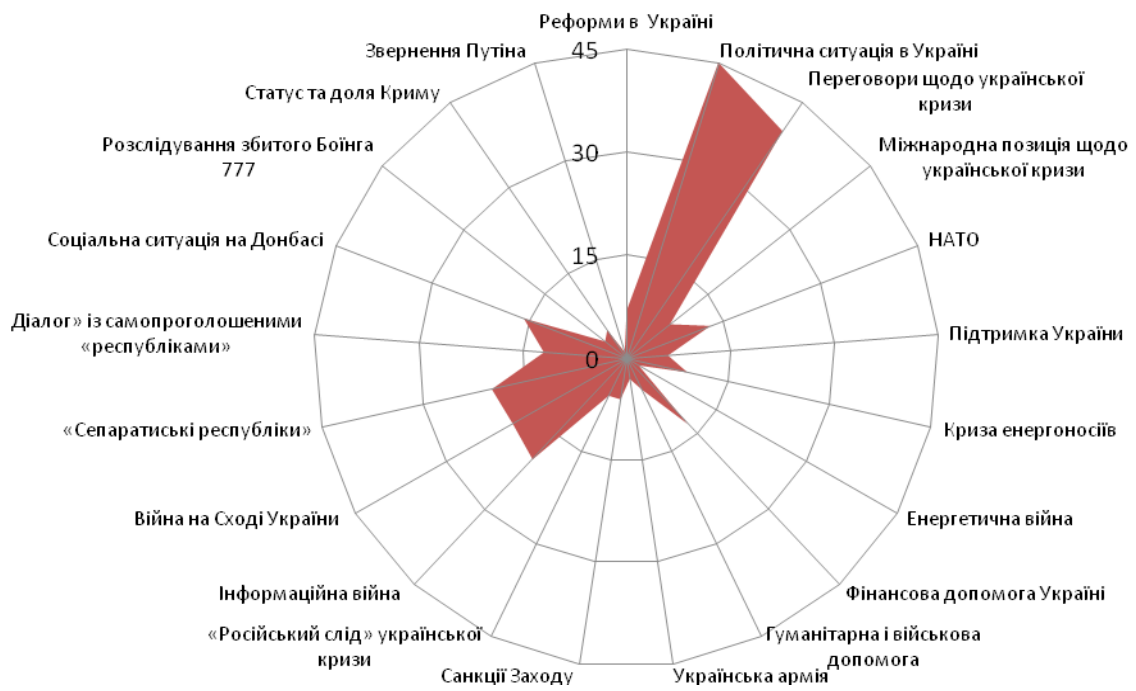
Оціночний розподіл за сферами діяльності (російські ЗМІ)

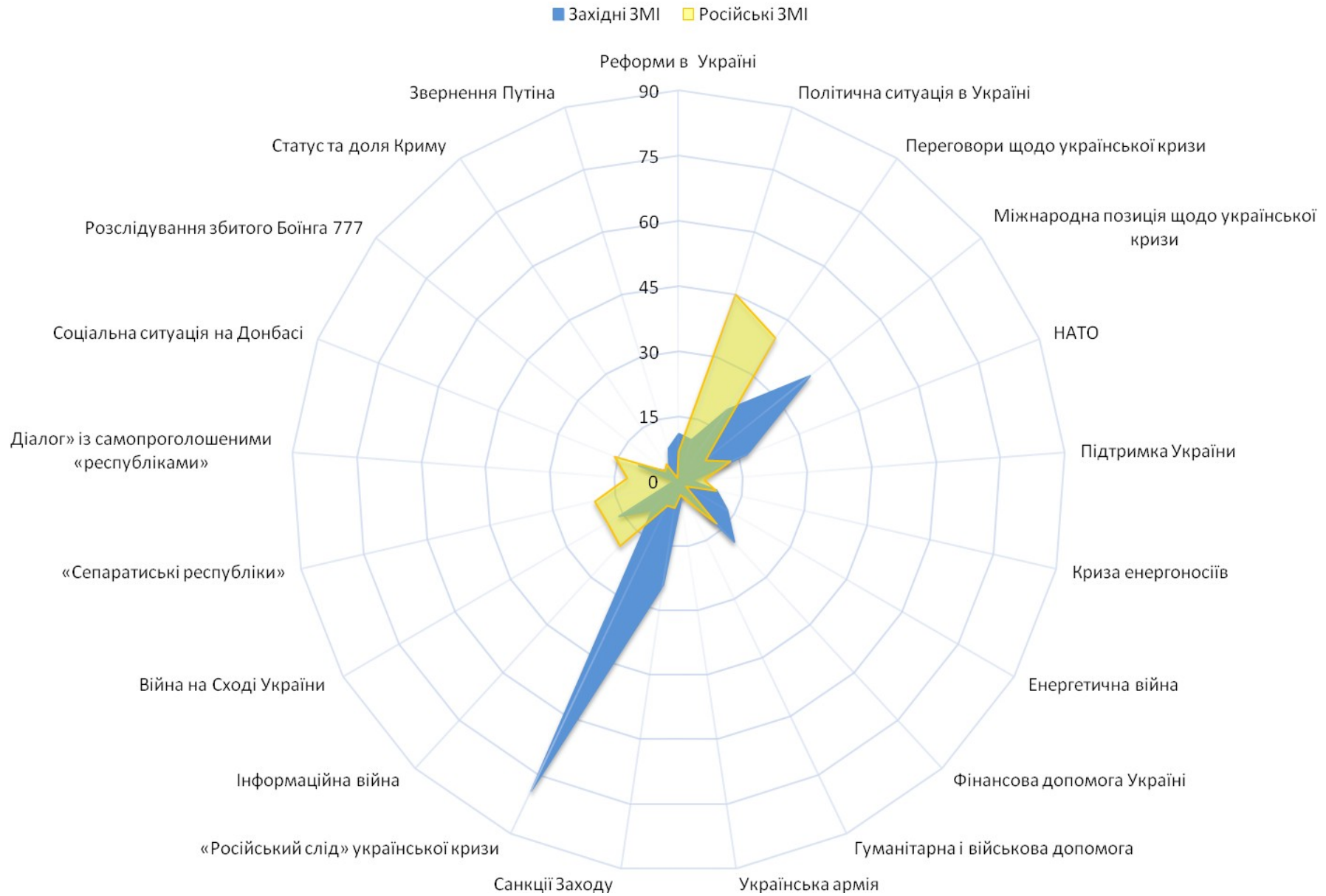
Західні ЗМІ

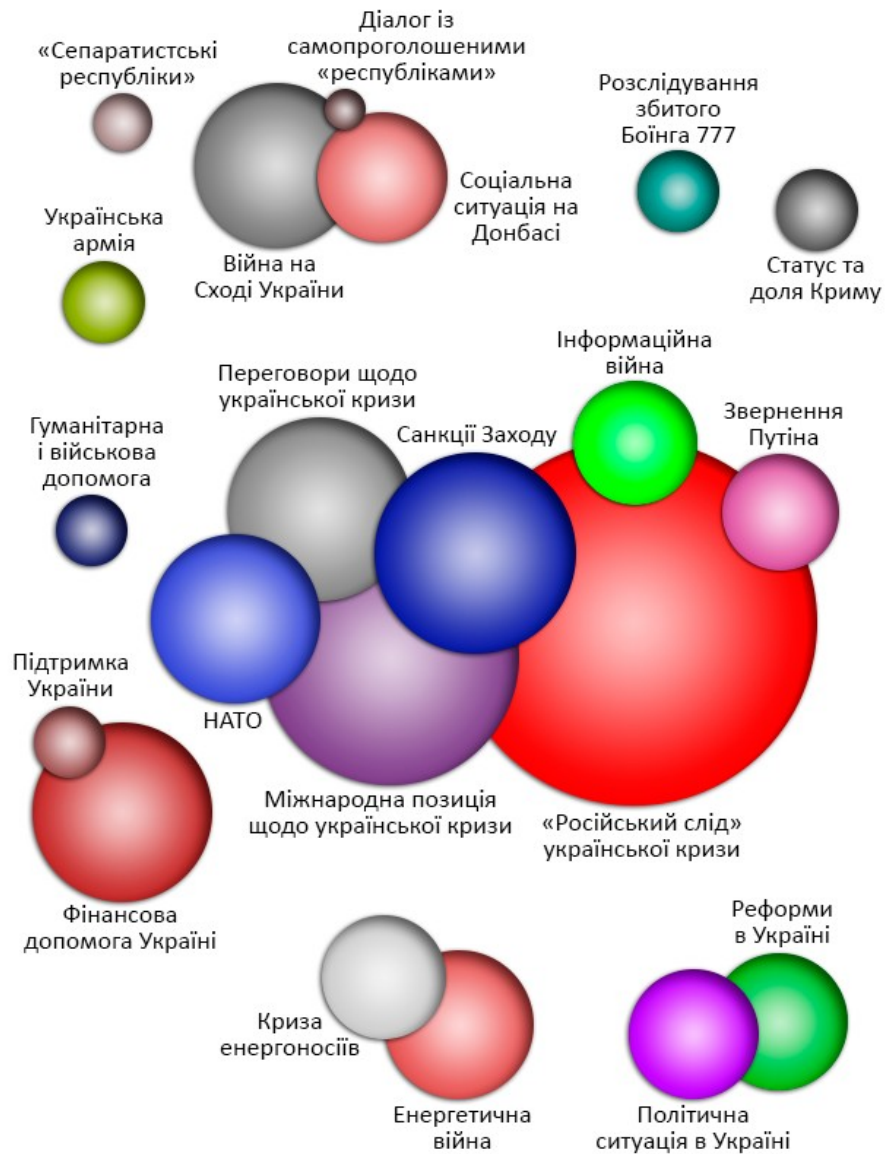
Російські ЗМІ

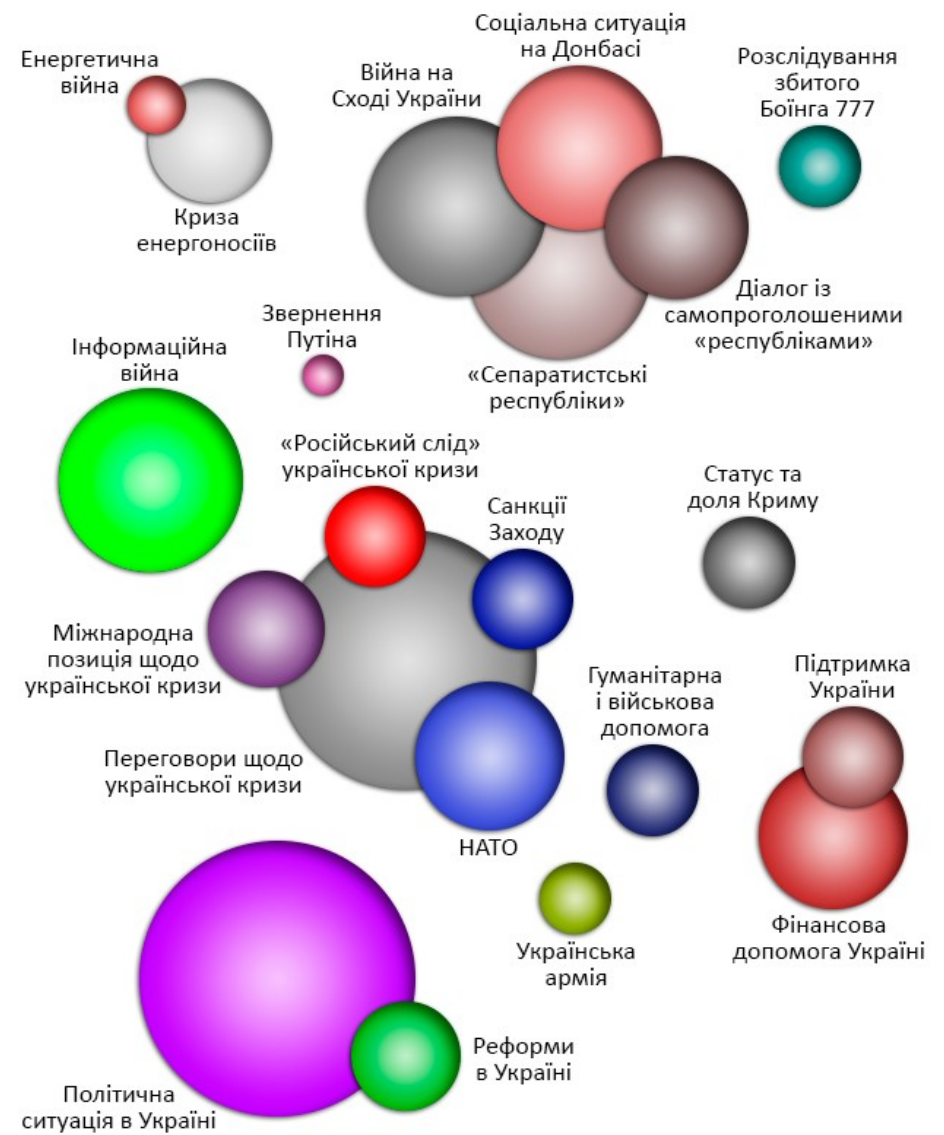
Співвідношення ключових тегів у західних та російських ЗМІ

Західні ЗМІ

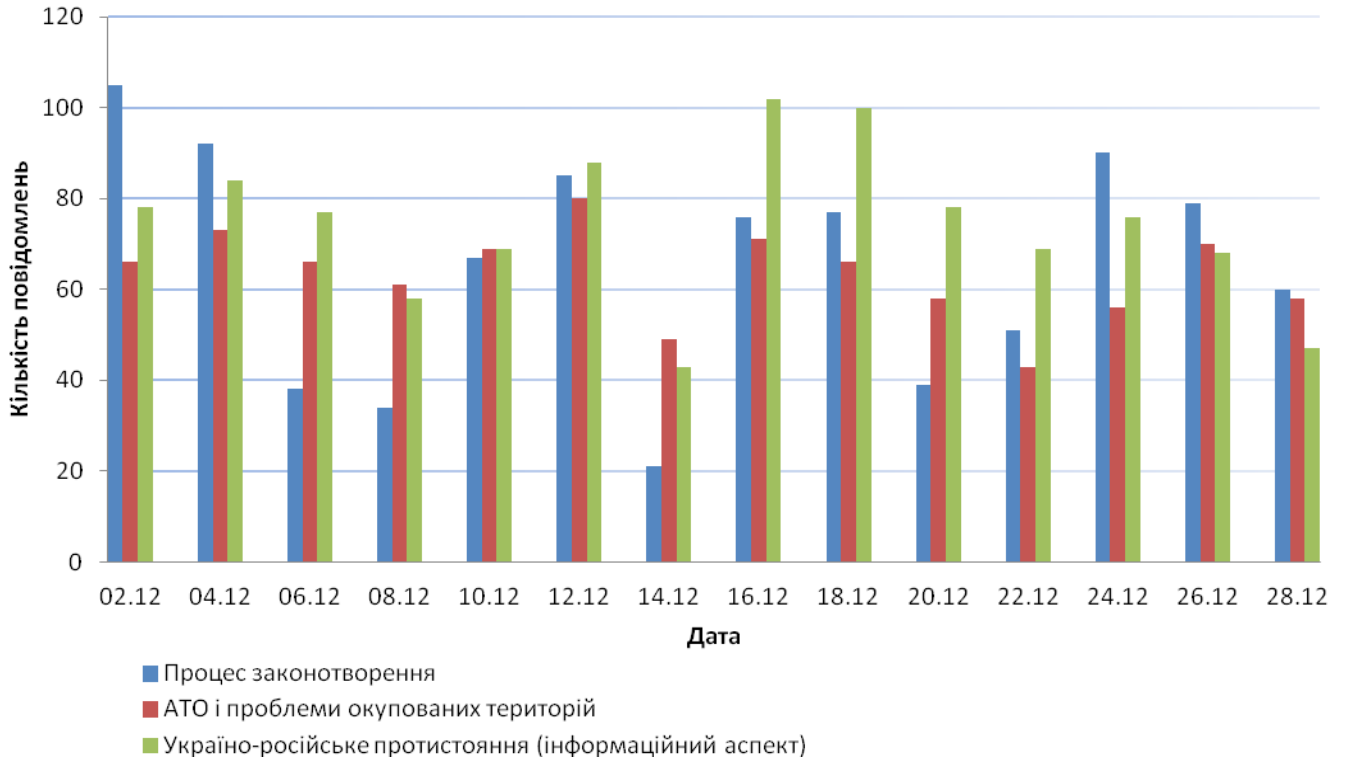
Російські ЗМІ

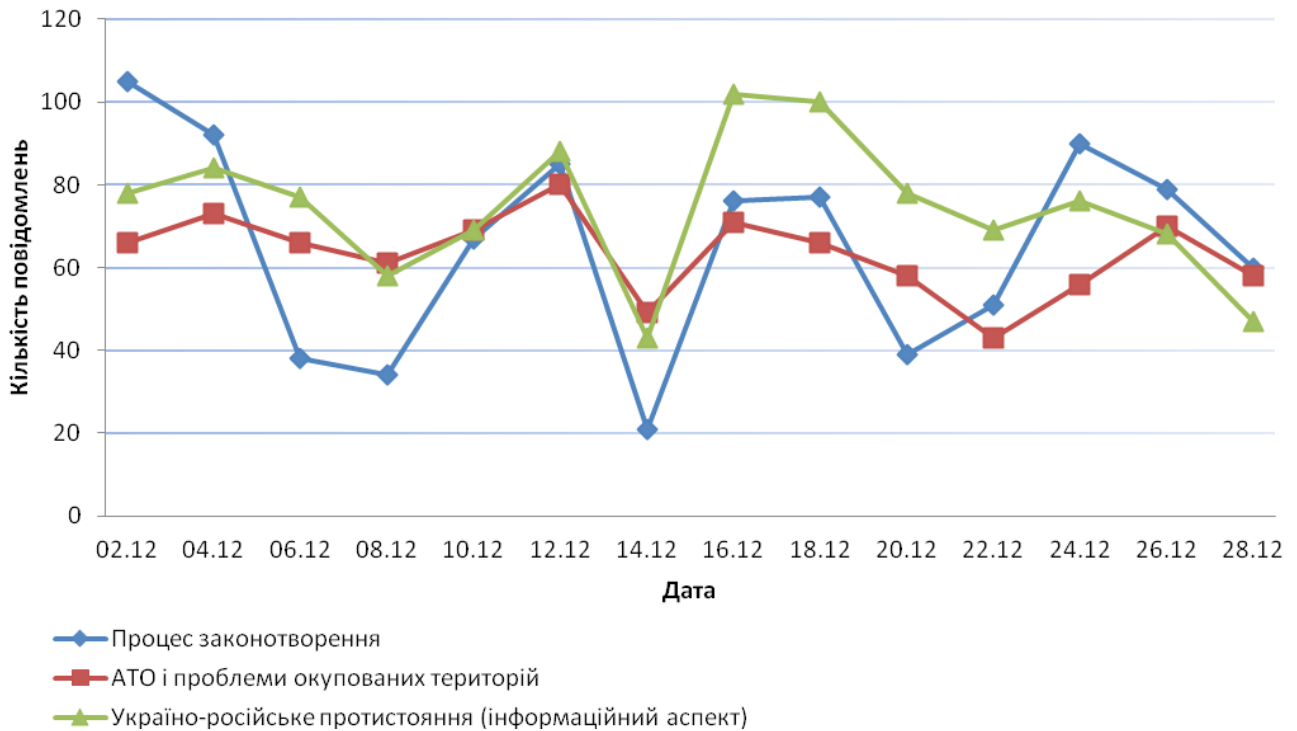
Інформаційна картина місяця

А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

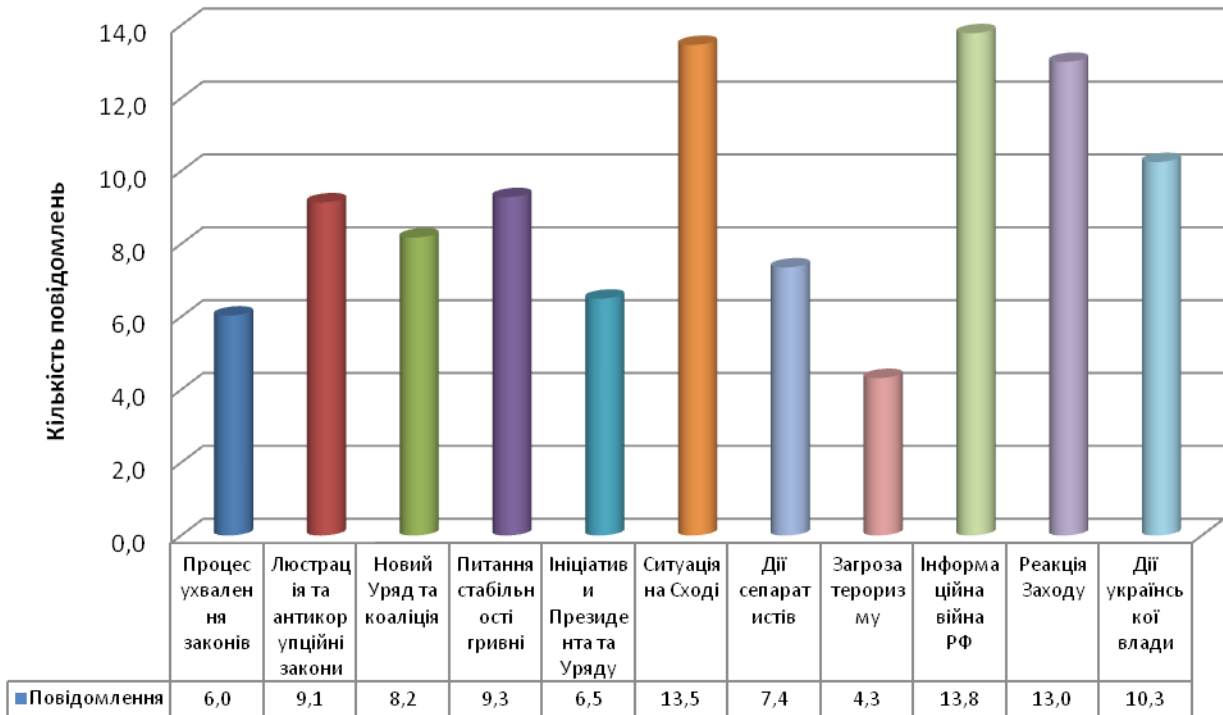
Загальна картина резонансних повідомлень за грудень 2014 року

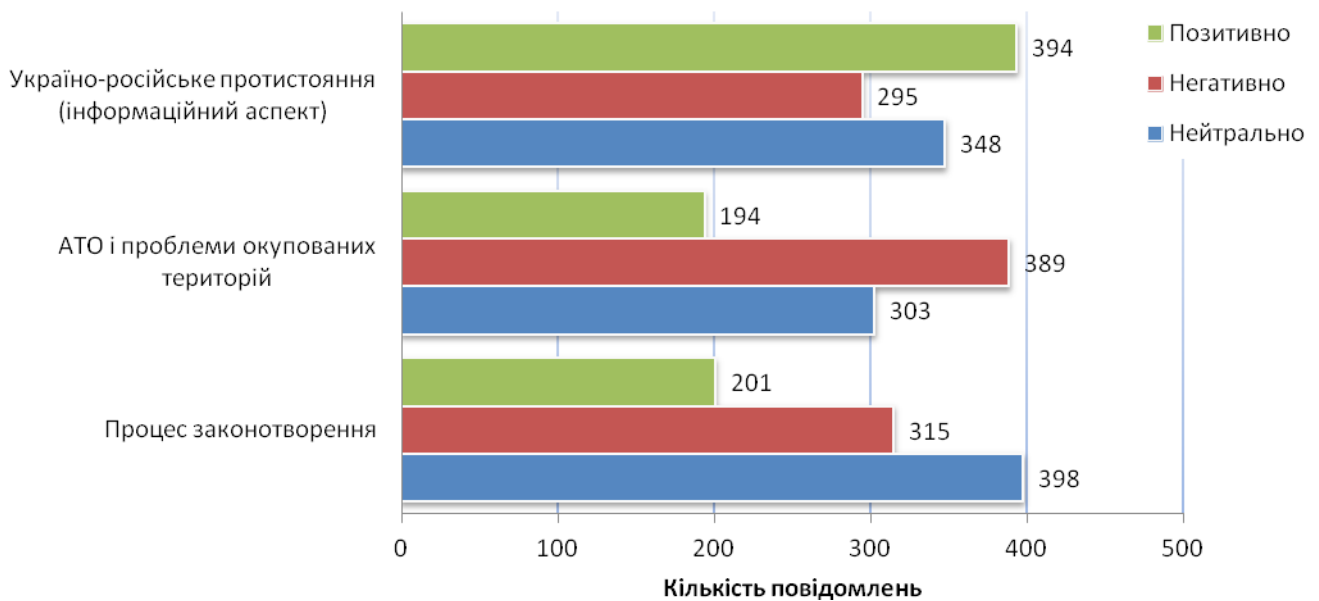
Загальна картина резонансних повідомлень за грудень 2014 року

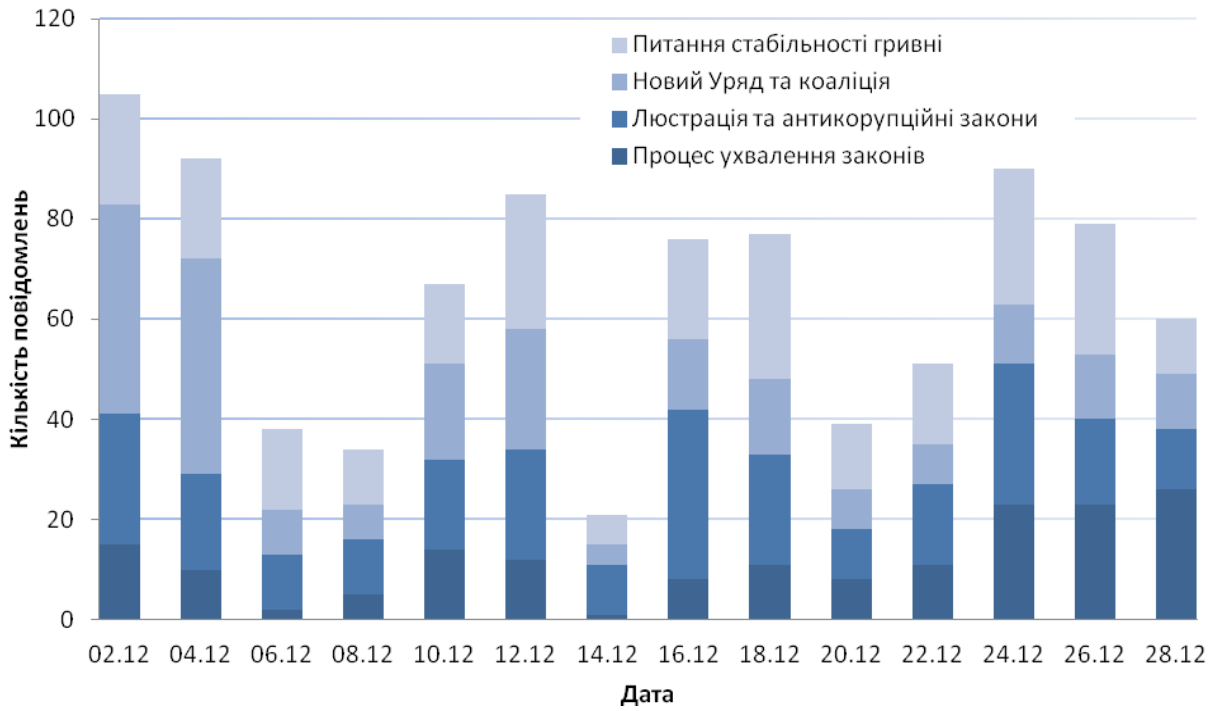
Середньодобовий показник резонансних повідомлень за грудень 2014 року

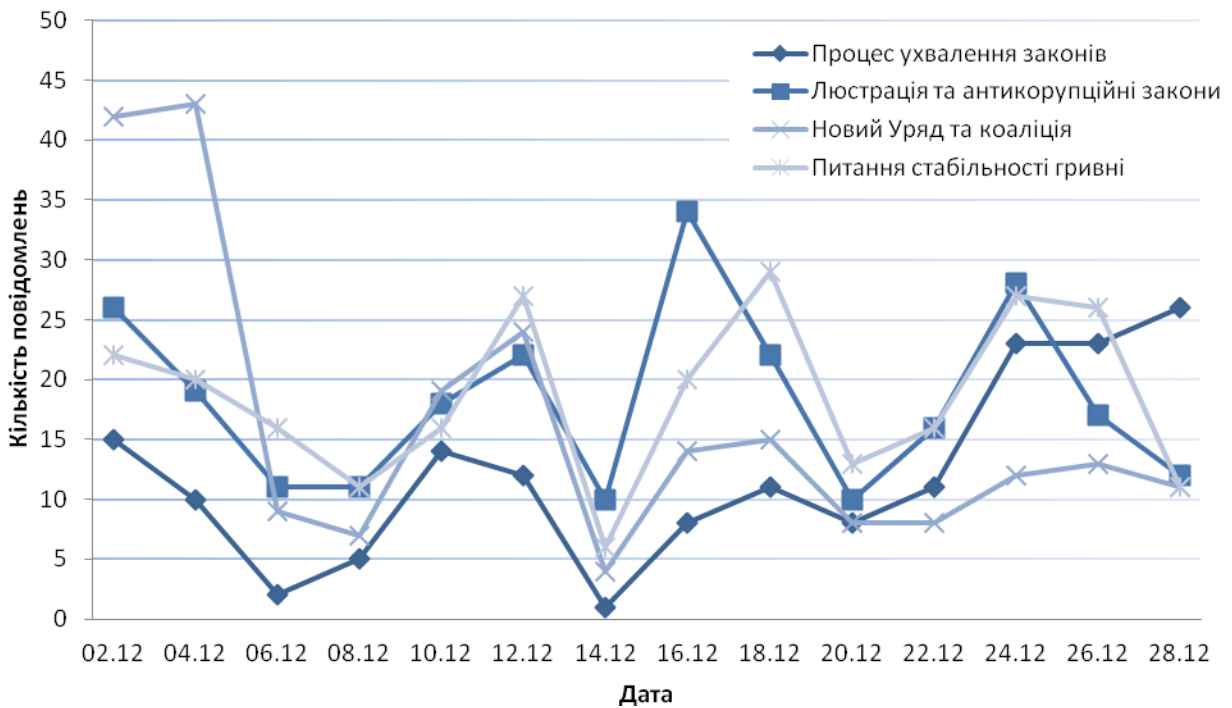
Оціночний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за грудень 2014 року

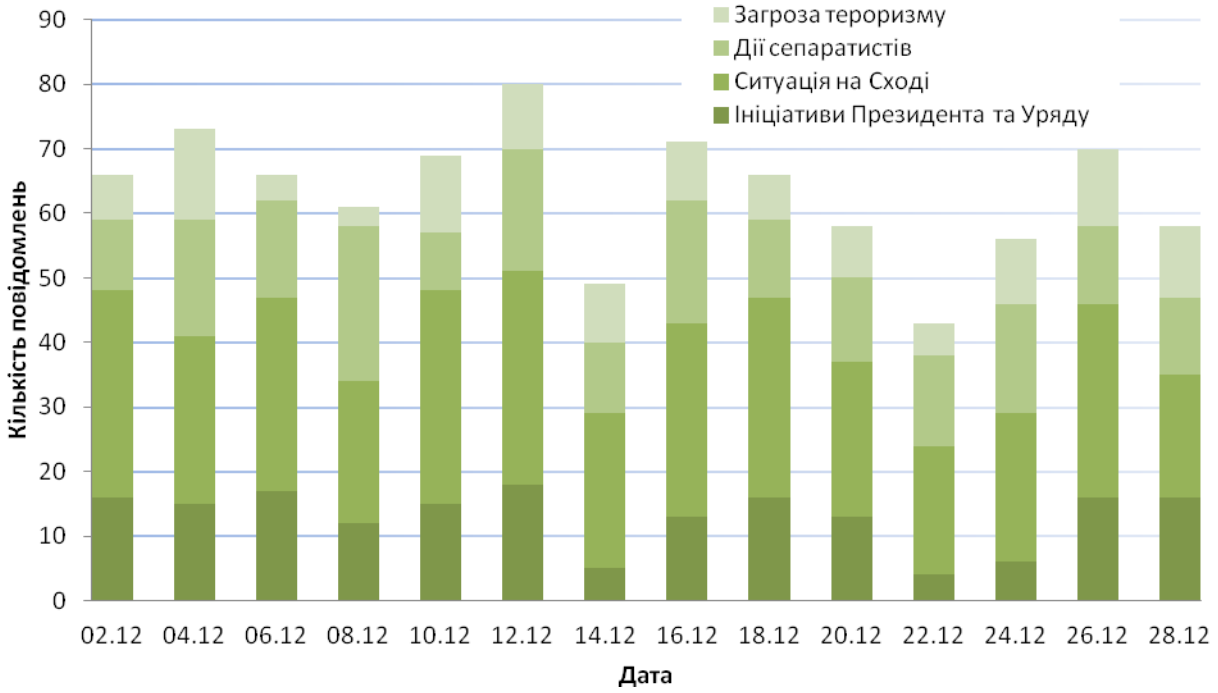
Процес законотворення

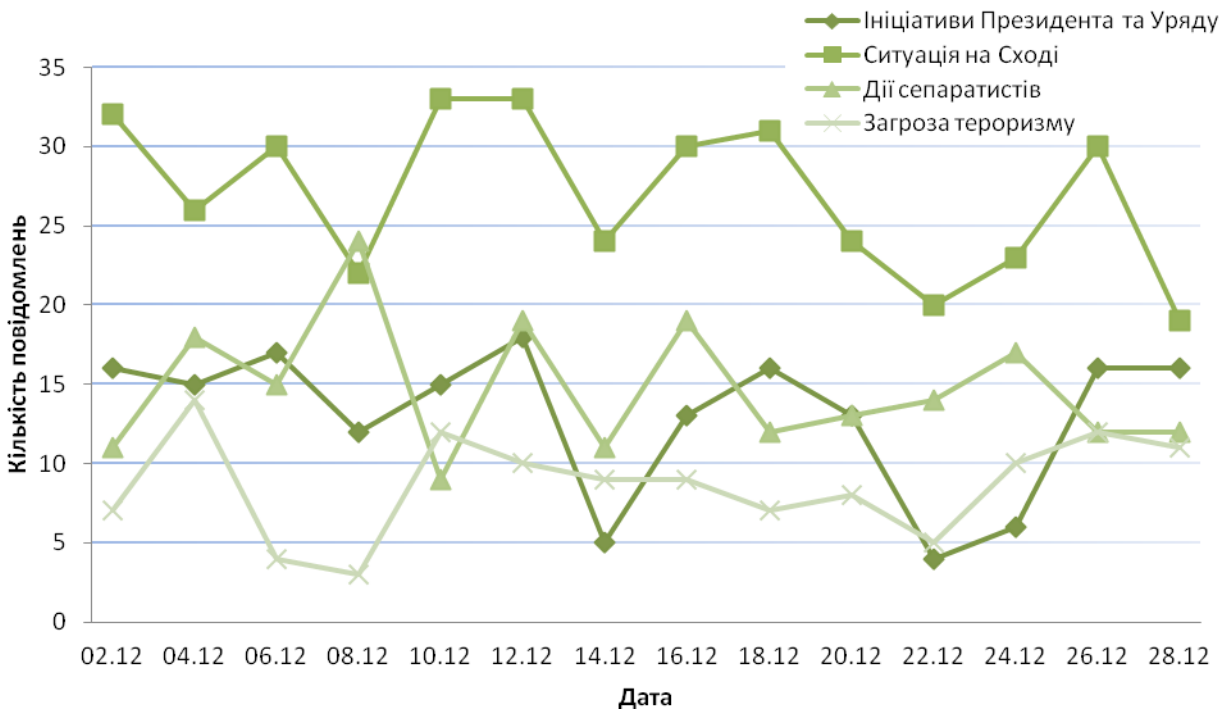
Процес законотворення

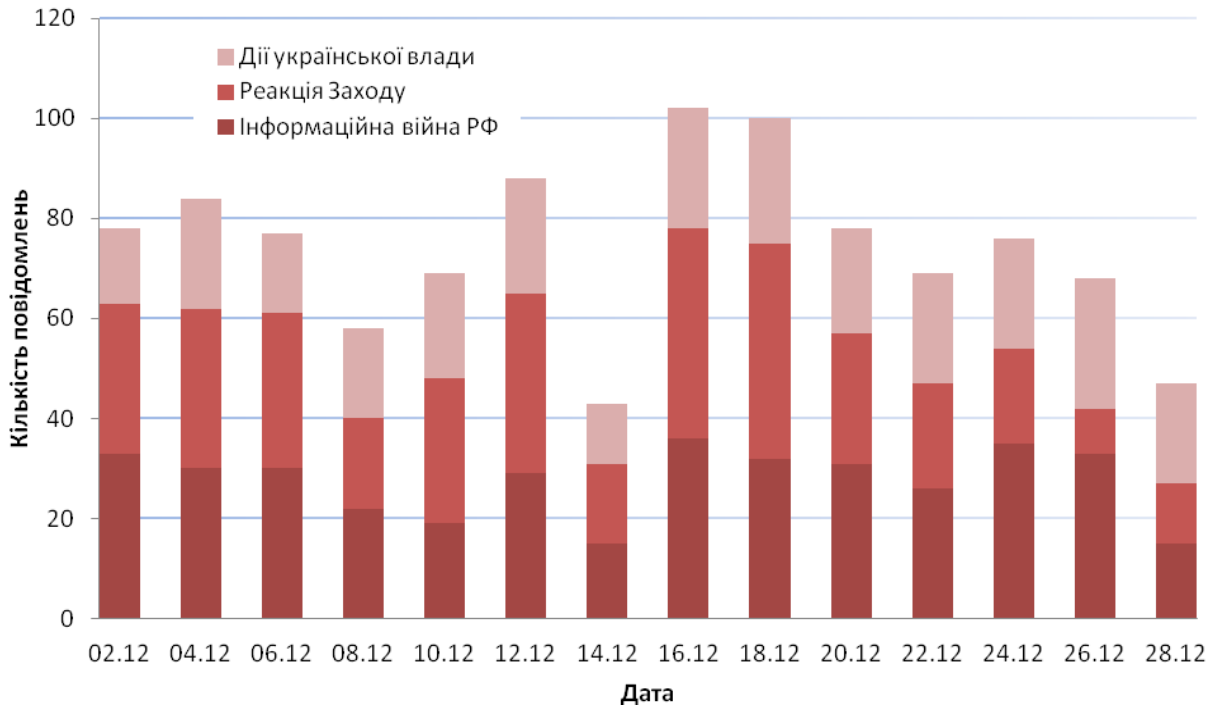
АТО і проблеми окупованих територій

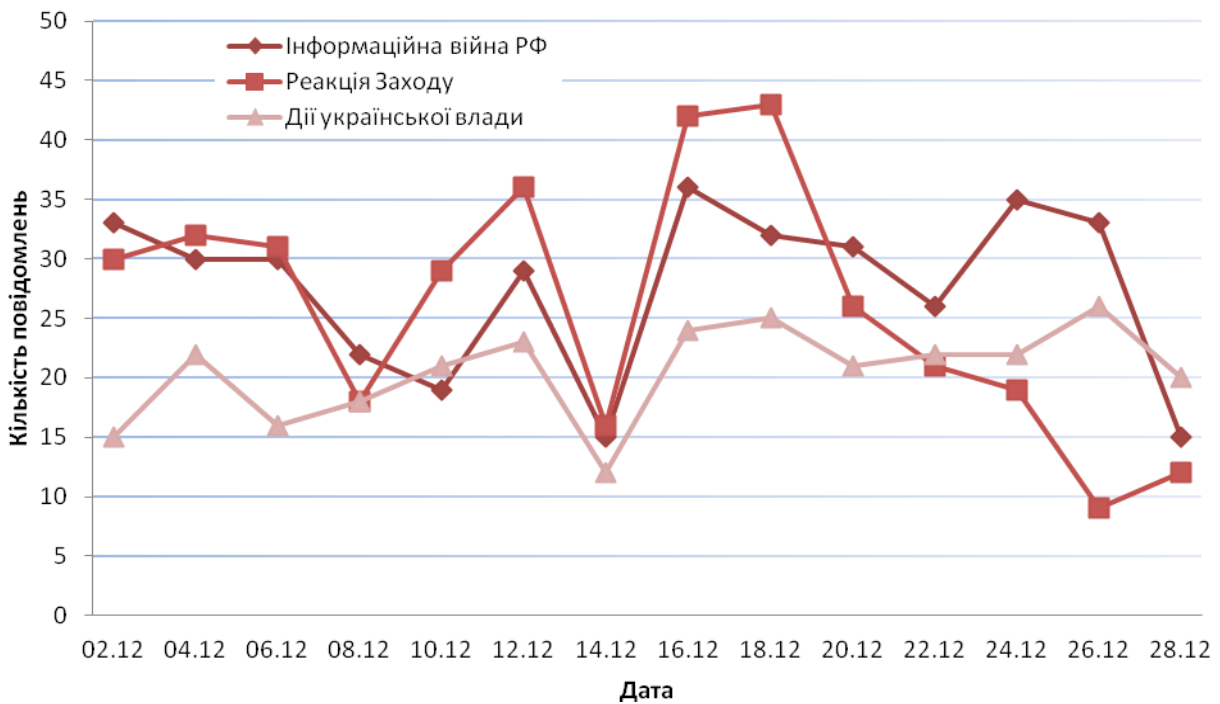
АТО і проблеми окупованих територій

Україно-російське протистояння (інформаційний аспект)

Україно-російське протистояння (інформаційний аспект)

Таблиця 1. Зріз резонансних подій з 01.12.14 по 28.12.14 включно (сумарна кількість повідомлень за кожні два дні)

Проблематика		Дата														Середньодобова к-сть
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Процес законотворення	Процес ухвалення законів ²¹ в т. ч.:	15	10	2	5	14	12	1	8	11	8	11	23	23	26	6,0
	Люстрація та антикорупційні закони ²²	26	19	11	11	18	22	10	34	22	10	16	28	17	12	9,1
	Новий уряд та коаліція ²³	42	43	9	7	19	24	4	14	15	8	8	12	13	11	8,2
	Питання стабільності гривні ²⁴	22	20	16	11	16	27	6	20	29	13	16	27	26	11	9,3
АТО і проблеми окупованих територій	Ініціативи Президента та уряду ²⁵	16	15	17	12	15	18	5	13	16	13	4	6	16	16	6,5
	Ситуація на Сході ²⁶	32	26	30	22	33	33	24	30	31	24	20	23	30	19	13,5
	Дії сепаратистів ²⁷	11	18	15	24	9	19	11	19	12	13	14	17	12	12	7,4
	Загроза тероризму ²⁸	7	14	4	3	12	10	9	9	7	8	5	10	12	11	4,3
Українсько-російське протистояння (інформаційний аспект)	Інформаційна війна РФ ²⁹	33	30	30	22	19	29	15	36	32	31	26	35	33	15	13,8
	Реакція Заходу ³⁰	30	32	31	18	29	36	16	42	43	26	21	19	9	12	13,0
	Дії української влади ³¹	15	22	16	18	21	23	12	24	25	21	22	22	26	20	10,3

²¹ Законотворча діяльність Верховної Ради України. Обговорення актуальних законів (скасування позаблокового статусу, прийняття проекту бюджету).

²² Наслідки закону про люстрацію (закон № 4359а «Про очищення влади»), обговорення так званих антикорупційних законів, їх переваги та недоліки.

²³ Прогнози щодо нової Верховної Ради та уряду. Діяльність коаліції, нові призначення та нововведення, у т. ч. скандальні (Міністерство інформаційної політики України).

²⁴ Актуальне питання стабільності національної валюти, що постало після її стрімкого знецінення. Кроки влади та НБУ щодо врегулювання становища (реформи, МВФ).

²⁵ Ініціативи Президента та уряду в пошуках шляхів врегулювання кризи на Донбасі. Труднощі щодо територіального устрою, вирішення проблем з переселенцями (в т. ч. перенесення навчальних закладів на територію мирних регіонів України).

²⁶ Укріплення позицій ЗСУ та інші заходи, скеровані на протидію провокаціям та наступальним діям бойовиків (відбиття атак на Донецький аеропорт та в передмісті Маріуполя) на фоні хиткого перемир'я.

²⁷ Повідомлення про провокації (обстріли районів мирного населення), мародерство та проведення проросійських чи сепаратистських мітингів. Діяльність бойовиків (ДНР, ЛНР, донські козаки) та Збройних сил РФ, встановлення власних порядків та збройні сутички між ними. Наростаюче невдоволення місцевого населення, партизанські рухи.

²⁸ Загроза тероризму, що нависла не лише над окупованими територіями та південно-східними областями, але й у інших регіонах України зокрема стосовно найбільш значних стратегічних об'єктів. Повідомлення про мінування, здійснення терактів. Заходи спецслужб (СБУ та ін.) скеровані на протидію та запобігання подібним диверсіям.

²⁹ Інформаційна війна Кремля проти України (в т. ч. на дипломатичному рівні), що відображається як у російських ЗМІ, так і в західних. Безуспішні спроби РФ нав'язати країнам ЄС та США події в Україні у власному баченні. Поведінка в найкращих чекістських традиціях – відправка гуманітарних конвоїв із сумнівним вмістом, та постійне заперечення відомих усьому світу беззаперечних фактів військової присутності РФ на території України. Прорахунки керівництва РФ, що коштували Південного потоку та погіршення відносин із членами Митного союзу.

³⁰ Реакція Заходу та всього цивілізованого світу щодо подій в післяреволюційній Україні. Засудження агресивної політики РФ щодо України (порушення міжнародного права, військову присутність) та застосування економічних санкцій.

³¹ Коментарі та дії української влади стосовно шляхів збереження цілісності держави та миру. Успіхи української дипломатії на міжнародній арені (судові позови, штрафні санкції щодо РФ), питання забезпечення енергетичної безпеки.

Таблиця 2. Оціночний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за грудень 2014 року

Оцінка	Проблематика	Процес законотворення	АТО і проблеми окупованих територій	Українсько-російське протистояння
Позитивно (+)		201	194	394
Негативно (-)		315	389	295
Нейтрально (~)		398	303	348

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Підвищення енергоефективності – запорука забезпечення енергетичної незалежності України

Україна, яка споживає у загальному балансі більше 60–70 % імпортних енергоресурсів, є однією з енергозалежних країн Європи. І цьому сприяє не тільки їх відсутність, а й неефективне використання, що загрожує національним інтересам та національній безпеці країни. Тому вирішення питань енергозбереження та енергоефективності є одним з першочергових в умовах енергетичної кризи в країні.

В Україні, як і в більшості європейських країн, понад 30 % кінцевої енергії споживається будинками. Це найбільший сектор національної економіки з точки зору енергоспоживання, за яким ідуть промисловість і транспорт. Якщо в індустріальному секторі споживання енергії з часом зменшується (підприємства хоч і поступово, але впроваджують енергоефективні технології), то в житловому нічого не змінюється. Причина такої стагнації – наявність бар'єрів, які перешкоджають власникам житла впроваджувати енергоефективні технології у своїх будинках.

Енергоефективність означає раціональне використання енергетичних ресурсів, досягнення економічно доцільної ефективності використання існуючих паливно-енергетичних ресурсів при дійсному рівні розвитку техніки та технології та дотриманні вимог до навколишнього середовища.

Для населення – це значне скорочення комунальних витрат, для країни – економія ресурсів, підвищення продуктивності промисловості і конкурентоспроможності, для екології – обмеження викидів парникових газів в атмосферу, для енергетичних компаній – зниження витрат на паливо і необґрунтованих витрат на будівництво.

Через незабезпеченість енергоефективності будівель втрати тепла становлять 47 %, 12 % тепла втрачається через зношеність мереж, 5 % – через застаріле обладнання котелень. На думку експертів Європейсько-українського енергетичного агентства, за допомогою тепломодернізації та капітального ремонту в будинках можна зменшити щорічне споживання і втрати енергії на 10–25 %. При цьому в цілому по Україні потенціал зменшення

енергоспоживання становить 75 %.

Кожний уряд незалежної України одним з головних пріоритетів у своїй діяльності визначав необхідність розв'язання проблем підвищення енергоефективності житлово-комунального господарства. У своїх програмах дій вони намічали шляхи розв'язання цих проблем, розробляли відповідні державні програми, визначали комплекс заходів, які сприяли їх реалізації.

Але в Україні і досі не закріплені на законодавчому рівні стандарти енергоефективності в багатоквартирному житловому фонді, не запроваджені стимули і санкції, які обумовлюють перехід до ресурсоощадної енергетичної політики, не прописані ролі держави, енергетиків та споживачів послуг.

У нашій країні традиційно виходить так, що всі загальнодержавні проблеми вирішуються, у першу чергу, за рахунок населення, а реформи, які проводяться, досить часто стають для українців непосильним тягарем. Особливо така тенденція добре проглядається у реформуванні житлово-комунального господарства.

Українцям дедалі частіше доводиться самотужки вирішувати житлово-комунальні проблеми. Найбільше розвивається індивідуальна «творчість» населення в підвищенні енергоефективності житла. Парадоксальність ситуації полягає в тому, що населення, вкладаючи величезні кошти в хаотичну термомодернізацію своїх квартир, абсолютно не впливає на зниження енергоспоживання, а в більшості випадків, навпаки, його множить. Цей процес ніким не контролюється, навпаки, органи місцевого самоврядування всіляко заохочують подібну діяльність, оскільки не треба піклуватися про розвиток комунальної теплоенергетики, що набагато простіше.

Досвід багатьох країн показує, що лише комплексна термомодернізація існуючого житлового фонду здатна кардинально вплинути на скорочення споживання енергоресурсів. Комплексна ж модернізація будівлі, за підрахунками фахівців, може в остаточному підсумку забезпечити економію енергоресурсів близько 50 %. Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) стверджує, що кожен долар, інвестований в енергоефективність, обернеться 4 дол. економії, причому такий проект повністю окупиться приблизно за чотири роки.

Щоб змінити ситуацію, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства спільно з експертним середовищем підготували чотири законопроекти в рамках стратегії підвищення енергоефективності в державі.

Норми, що врегульовують питання термомодернізації будівлі, встановлення засобів обліку та регулювання споживання енергетичних ресурсів, модернізації систем опалення, постачання гарячої води, вентиляції, кондиціонування та освітлення, використання місцевих відновлюваних, альтернативних джерел енергії та здійснення інших заходів з енергоефективності, передбачено проектом закону «Про енергетичну ефективність будівель» (реєстр. № 1566).

Згідно з законопроектом обов'язковою для будівництва нових будівель, а також капітального ремонту, реконструкції будівель є наявність паспорта енергетичної ефективності будівлі. Для існуючих будівель законопроектом

передбачається сертифікація енергетичної ефективності з метою визначення фактичних показників енергетичних характеристик, проведення оцінки відповідності зазначених показників установленим мінімальним вимогам до енергетичної ефективності будівель, розроблення рекомендацій щодо підвищення рівня енергетичної ефективності будівлі, які враховують місцеві кліматичні умови та є технічно і економічно обґрунтованими.

Прийняття законопроекту, на думку розробників, дасть можливість комплексно врегулювати суспільні відносини, які виникають у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель, відповідно до вимог Директиви про енергетичну ефективність будівель №2010/31/ЄС, зокрема, у сфері встановлення мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівель, забезпечення їх дотримання, проведення паспортизації енергетичної ефективності будівель, фінансування здійснення енергоефективних заходів у будівлях (у грудні 2010 р. Верховна Рада України ратифікувала Договір Європейського енергетичного співтовариства (ЕСТ), згідно з яким Україна стала учасником Договору та взяла на себе зобов'язання щодо виконання Директив ЕСТ з питань енергетики, енергозбереження та відновлювальних енергоресурсів).

Крім того, уряд України розробив додаткові законопроекти, які мають на меті забезпечити реальне впровадження робочого механізму стратегії енергозбереження в державі. Мова йде про законопроекти «Про особливості здійснення закупівель енергосервісу», «Про енергозбереження», «Про впровадження енергоефективних заходів в бюджетних установах».

Проектом закону «Про особливості здійснення закупівель енергосервісу» передбачається створення правових засад закупівлі енергосервісних послуг та залучення інвестицій для проведення заходів з модернізації об'єктів соціальної інфраструктури, що дасть можливість створити умови для скорочення споживання енергетичних ресурсів (ЕСКО-механізм).

Як зазначив заступник міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства А. Білоусов, упровадження ЕСКО-механізму є черговим кроком політики держави у сфері енергозбереження, спрямованої на зменшення енергетичної залежності України від імпортованих енергоносіїв та переорієнтації державних ресурсів з поточних витрат на капітальні інвестиції.

Законопроект «Про енергозбереження» визначає правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території України, а також для громадян. Крім того, цей закон доповнюють нові визначення:

«енергосервіс» – комплекс енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів (у тому числі поставки товарів, надання послуг, виконання робіт), результатом яких є скорочення витрат замовника енергосервісу на оплату паливно-енергетичних ресурсів та (або) комунальних послуг порівняно до витрат, які були б понесені замовником енергосервісу за відсутності таких заходів;

«виконавець енергосервісу» – фізична або юридична особа, яка на підставі енергосервісного договору здійснює енергосервіс та ін.

Проектом закону «Про впровадження енергоефективних заходів в бюджетних установах» передбачено внесення змін до Бюджетного кодексу України, що дасть змогу забезпечити правові засади реалізації енергосервісних договорів, залучити інвестиції до реалізації енергоефективних проектів у бюджетних закладах без збільшення місцевого та державного боргу, без надання місцевих або державних гарантій.

Крім того, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України (Держенергоефективності) за участі членів Національної ради з питань ОСББ при КМУ розробило проект Постанови КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки заходів з енергозбереження через механізм здешевлення кредитів». Будь-яке об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) може звернутися за кредитом до одного з банків, який уклав договір про співпрацю з Держенергоефективності. Банк надає кошти, проводяться відповідні роботи в будинку (будинках), підрядник надає документи про проведення цих заходів (акт виконаних робіт, рахунки-фактури тощо). Ці документи подаються до банку, банк через зведений реєстр позичальників надає інформацію про відповідний кредит та виконану роботу Держенергоефективності, тоді Агентство повертає ОСББ 30 % від тілу кредиту. Цей механізм спрощує надання державного відшкодування: відсутні конкурсний відбір та проведення експертиз для ОСББ, які бажають отримати державну підтримку, треба лише надати пакет відповідних документів. Термін відшкодування зменшився з двох років до двох місяців.

З метою забезпечення якості таких проектів перед їх запровадженням має проводитися обов'язковий енергоаудит. А при виконанні робіт допускається використання лише сертифікованих товарів, матеріалів та послуг юридично оформлених будівельних фірм, перелік яких буде викладено на спеціальному веб-сайті.

Питання енергоефективності житлового сектору в умовах енергозалежності країни, готовності міжнародних та українських фінансових установ інвестувати в енергоефективні заходи, урегулювання нормативно-правової бази функціонування енергосервісних компаній (ЕСКО), формування ділового майданчика для об'єднання державних, інвестиційних та бізнес-програм з енергоефективності для впровадження в житловому секторі, необхідності поширення в Україні кращих європейських практик з енергозбереження стали предметом обговорення на круглих столах, інформаційно-комунікативних заходах, ділових конференціях, експертних семінарах («Енергосервісні контракти – шлях до енергоефективності країни», «Залучення приватних інвестицій у проекти з енергоефективності будівель бюджетної сфери в Україні: регуляторна реформа та подальші кроки», «Кращі практики використання програмних засобів для розрахунку енергоефективності будівель», «Кращі практики щодо енергозбереження у ЖКГ: роль ОСББ у досягненні енергоефективності житлового сектору», «Інвестиції в енергоефективність житлового сектору – європейський досвід взаємодії держави та бізнесу» та ін.).

Учасники заходів одноставно визнали відсутність в Україні спеціального

законодавства у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель та співпраці бюджетних установ з енергосервісними компаніями, важливу роль ОСББ у підвищенні енергоефективності своїх будинків, які здатні мобілізувати фінансові, організаційні, інтелектуальні та інші ресурси своїх членів на вирішення спільного для всіх завдання – зробити свій будинок енергоефективним з мінімальною витратою енергоресурсів на його експлуатацію, також необхідність використання допомоги та досвіду Європи, яка давно пройшла шлях енергоефективного переоснащення.

17 жовтня 2014 р. у стінах Держпідприємництва України відбулося громадське обговорення проекту закону України «Про енергетичну ефективність будівель». У заході брали участь представники Громадської ради Мінрегіону та Держпідприємництва України, а також експерти у сфері архітектури та енергозбереження.

Як зазначив представник Держпідприємництва О. Потімков, у цілому документ відповідає європейським директивам, що регулюють питання енергетичної ефективності будівель, але, водночас, несе і певні ризики.

Голова Громадської ради П. Михайліді, голова комітету з питань містобудування В Жежерін, а також член ради В. Ейсмонт акцентували увагу на тому, що в проекті містяться відсильні норми, за реалізації яких можуть виникнути ризики корупційного характеру. На думку ради, одночасно з введенням сертифікатів про енергоефективність будівель, законопроект повинен чітко визначати органи, уповноважені здійснювати їх видачу, а також регулятора цього процесу.

На що директор департаменту життєзабезпечення Мінрегіону України С. Кушнір висловив готовність міністерства врахувати пропозиції представників інститутів громадянського суспільства у формуванні державної політики.

Свою думку стосовно введення в Україні обов'язкової сертифікації енергоефективності висловив президент Асоціації учасників ринку альтернативних видів палива та енергії України В. Давій. Він сподівається, що це буде механізм, який запустить ринок енергоефективності в будівництві. Якщо ж цей сертифікат буде передбачати отримання купи папірців для проходження певних погоджень вводу в експлуатацію будівель чи виконання інших нормативних вимог, то цим буде створено нову модель заробляння чиновниками грошей. Тому в новому сертифікаті мають бути чітко прописані критерії, які більш гармонійно будуть узгоджуватися з європейськими вимогами щодо енергоефективності будівель.

Експерт коаліції «Енергетичні реформи», експерт Національного екологічного центру України А. Железний відзначає брак прозорості механізму енергетичної сертифікації будівель та недостатню чіткість положень законопроекту з ряду питань, що стосуються контролю та верифікації діяльності у цій сфері, повний контроль держави за сертифікацією будівель: від встановлення правил до видачі нових атестатів фахівцям, які мають робити оцінку енергетичних характеристик будівель

Замість кроку вперед до стимулювання енергоефективних заходів законопроект робить два кроки назад, створюючи суперечності між різними

регуляторними документами та запроваджуючи непотрібні вимоги, вважає експерт коаліції «Енергетичні реформи», голова ради громадської організації «Екоклуб» А. Мартинюк.

Такої ж думки і народний депутат України, член Комітету ВРУ з питань запобігання корупції Ю. Дерев'янюк та народний депутат від фракції «Опозиційний блок» О. Вілкул. Нардеп наголошує, що в Європі всі питання з видачею сертифікатів вирішуються проєктувальниками на етапі проєктування й зробити це необхідно шляхом внесення змін до державних будівельних норм.

Враховуючи всі зауваження, Верховна Рада на засіданні 13 січня 2015 р. відмовилася розглядати проєкт закону «Про енергетичну ефективність будівель», повернувши його на доопрацювання уряду.

Основними причинами відмови народних депутатів приймати проєкт стали підозри в корупційності та надмірного ускладнення дозвільних процедур у будівництві.

Оскільки питання енергоефективності надзвичайно важливе для енергетичного сектору, Україна започаткувала динамічну та інтенсивну співпрацю для вирішення енергоефективних викликів з метою покращення енергетичної безпеки, а також для забезпечення українських споживачів сталою енергетикою, з ЄС.

Європейські експерти допомагають наблизити українське законодавство до норм ЄС, надаючи стратегічну підтримку та консультації у встановленні мінімальних вимог до енергоефективності будівель та паспортизації енергетичних будівель.

Використовуючи європейський досвід щодо енергоефективності, залучаючи іноземні інвестиції на фінансування енергоощадних технологій, Україна стає на крок ближчою до Європи.

Як зазначив голова Держенергоефективності України С. Савчук під час зустрічі з представниками Групи підтримки для України Європейської комісії, Держенергоефективності залучатиме європейський досвід для створення фонду з енергоефективності. За його словами, фонд з енергоефективності забезпечить швидке та стабільне впровадження розроблених Агентством фінансових механізмів підвищення енергоефективності в Україні.

Представник Групи підтримки для України Т. Воллерт поінформував, що в Європі існує декілька ідей та ініціатив із цього приводу. Наприклад, Німеччина розглядає можливість створення мультидонорського фонду з енергоефективності, завданням якого буде об'єднати всі концепції та сприяти створенню потужного фонду з достатнім обсягом фінансування, який дійсно сприятиме реалізації проєктів у сфері енергоефективності.

У свою чергу К. Гіерульскі, представник Групи підтримки для України, зазначив, що для залучення донорів та міжнародних організацій потрібна відповідна законодавча база, зокрема оновлений Національний план дій з енергоефективності до 2020 р.

Суттєвою підтримкою для України на шляху від енергозбереження до енергоефективності житлового сектору може стати досвід впровадження програм фінансування енергоефективності житлового сектору Європейського банку реконструкції та розвитку, вважає старший менеджер Департаменту

енергоефективності та зміни клімату ЄБРР С. Масліченко.

Інформаційна, нормативна, консультативна та фінансова підтримка ЄБРР у вигляді інвестиційних ресурсів та стимулюючих грантів створить сприятливі умови для системного вирішення нагальних потреб житлового сектору. Залучення місцевих кредитних установ як посередників, використання високотехнологічного обладнання і разом з ним збільшення робочих місць та попиту на технічних спеціалістів належного рівня, а також стимулювання місцевого виробництва енергоефективних технологій має створити сталий механізм фінансування житлового сектору. А також значно знизити фінансовий тиск на кінцевих споживачів.

ЄБРР планує у 2015 р. відкрити кредитну лінію для здійснення заходів з підвищення енергетичної ефективності в будівлях. Про це йшла мова під час експертного семінару «Розрахунок енергоефективності будівель». Семінар відбувся в рамках проекту «Технічна допомога для підтримки інвестицій в енергоефективність у житлових будинках», який ЄБРР реалізує у співпраці з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. Експерти зазначили, що сьогодні існує потреба у створенні електронного інструменту для розрахунку енергоефективності в будівлях.

6 лютого 2014 р. за підтримки уряду п'ять консорціумів українських міст підписали меморандум з Німецьким бюро міжнародного співробітництва (GIZ) для впровадження проекту «Енергоефективність у громадах». У рамках цього проекту GIZ надасть українським містам технічну допомогу на суму 4 млн євро. За 2013 р. у чотирьох містах України (Чернігів, Івано-Франківськ, Миргород, Новоград-Волинський) було успішно завершено проект GIZ «Енергоефективність у будівлях», у межах якого було проведено роботи з енергетичної модернізації будинків.

Головним завданням проекту «Енергоефективність у громадах» є посилення ролі місцевого самоврядування у підвищенні енергоефективності в Україні, у тому числі впровадження енергоощадних технологій у ЖКГ. Проект підтримуватиме відповідні заходи міст-партнерів різними засобами, у тому числі сприянням у доступі до фондів та кредитних ліній для фінансування таких заходів. Проект планується реалізувати до кінця 2016 р.

Використання кращого світового досвіду управління регіонами та впровадження енергоощадних технологій є одним зі стратегічних завдань уряду.

Так, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства зацікавлене у вивченні італійського досвіду впровадження енергоефективних технологій та сподівається на плідну співпрацю. На сьогодні Італія – лідер у сфері енергобезпеки на рівні європейської спільноти.

У жовтні 2014 р. відбувся візит до України делегації італійських інституцій та компаній на чолі з Міністерством економічного розвитку Італії. За словами начальника Управління міжнародного співробітництва Департаменту енергетичної безпеки, забезпечення та інфраструктури Міністерства економічного розвитку Італії Себастьяно дель Монте, мета візиту – з'ясувати можливості надання Україні експертної допомоги в галузі енергоефективності,

які вже є напрацьовані проекти, яка потрібна технічна допомога, як можуть італійські компанії взяти участь у реалізації проектів, у тому числі й фінансуванні таких проектів.

Одним із практичних прикладів успішного міжнародного співробітництва у сфері підвищення енергоефективності житлового сектору України є використання досвіду та інвестицій з Данії шляхом співробітництва з ІФУ – Інвестиційним фондом для країн, що розвиваються, наголосив керівник офісу ІФУ в Україні О. Пархомчук. З 2000 р. ІФУ реалізував 50 інвестиційних проектів у різних галузях економіки і 23 проекти перебувають в активному стані. А з початку 2014 р. ще п'ять проектів отримали додаткове фінансування.

Можливість реалізації інвестиційних міжнародних програм на підтримку енергоефективності України в рамках співробітництва з ІФУ запропоновано здійснювати у вигляді грантів на проведення енергоаудитів і розробку техніко-економічного обґрунтування (ТЕО) стосовно енергоефективності із залученням данських технологій та скороченням лівової частки витрат. Розглядається також фінансування в статутний або позиковий капітал у проекти в Україні, які мають данських інвесторів та данський економічний інтерес, особливо на засадах енергоефективності.

Про цікавий для України досвід правильного використання енергоощадних технологій у таких країнах, як Чехія, Польща, Угорщина, розповів менеджер проекту «Енергоефективність у житловому секторі в Україні» Міжнародної фінансової корпорації Г. Гайда. Свого часу в більшості країн Центральної Європи з енергоефективністю будинків була аналогічна ситуація. Проте вони цю проблему успішно розв'язали.

Приблизно в 1990-х роках у цих країнах підвищили ціни на енергоносії. В Україні такого стрибка вартості, як приміром у Польщі, Чехії, Угорщині чи країнах Балтії, не було (українські тарифи ЖКГ були не настільки високими, щоб задумуватись над економією тепла). Мешканці будинків Центральної Європи організовувались у певні асоціації, такі собі аналоги українських ОСББ. Оскільки ціни залишалися досить високими, ці організаційні структури, які керували будинком, стали брати банківські кредити на ремонт будинку задля отримання економії споживання енергії. Наприклад, у Польщі цей процес стартував у 1998 р. Завдяки кредитам мешканці утеплювали дахи й підвали, встановлювали лічильники і регулятори споживання тепла, замінювали вікна. Таким чином, вони підвищували енергоефективність своїх помешкань. Нині всі польські будинки вже пройшли цей процес.

У Польщі створення асоціацій, подібних до українських ОСББ, було примусовим. В інших країнах, таких як Чехія чи Словаччина – це був добровільний процес. Проте в обох випадках головною метою такої державної політики було бажання об'єднати всіх власників квартир, щоб керувати будинками. У Польщі участь у такій асоціації є обов'язковою для всіх співвласників, і ця структура не потребує юридичної реєстрації для свого існування. В Україні ОСББ – повноцінна юридична особа, яку потрібно реєструвати, і створюється вона винятково за згодою всіх співвласників квартир.

Щороку польські співвласники повинні затвердити рівень внесків на

утримання будинку, із цих грошей і працює ОСББ. З точки зору банку, ОСББ – непоганий позичальник. Наприклад, у Західній Європі суму кредитів, виданих усім ОСББ за останні 15 років, оцінюють приблизно у 2 млрд євро. При цьому всі кредити було сплачено. Тож ОСББ чи їхні відповідні структури в Центральній Європі зарекомендували себе як надійного позичальника.

В Україні також може бути використаний досвід Угорщини, особливо в таких містах, як Львів, Одеса, Миколаїв, Харків та інших, де в центральній частині міста зосереджена велика кількість старих будівель, які мають історично-архітектурну цінність. Справа в тім, що більш ніж третина міських багатоквартирних будинків в Угорщині були зведені до 1960 р., а 20 % – ще до Першої світової війни. У зв'язку з історичною та естетичною цінністю їх зовнішнього вигляду, загальна реконструкція та модернізація були неможливі, адже змінювати зовнішній вигляд фасаду було неприпустимим. Тому зусилля з модернізації були зосереджені на поліпшенні характеристик теплозбереження вікон та дахів, а також на ізоляцію верхнього й нижнього поверхів (включно з підвалами та стелею підвалу), що в підсумку дало свої результати щодо енергозбереження.

Європейський досвід доводить, що в результаті заходів з енергозбереження (утеплення, встановлення лічильників тощо) споживання енергоресурсів знижується десь на 30–40 %. За оцінками експертів, реалізація проектів термомодернізації житлових будинків дала б можливість щороку економити понад 30 млн мВт/год, або приблизно 7 млрд грн.

Як бачимо, Україна – далеко не перша держава у Європі, яка стикнулася з необхідністю підвищення енергоефективності житлових будинків та будівель соціального призначення. Позитивним для нас є те, що, освоюючи нові технології, ми вже можемо покладатися на практичний досвід інших країн. Акумулюючи результати вже реалізованих реформ і власних розробок, ми можемо знайти найбільш прийнятні моделі для кожного регіону України, враховуючи його індивідуальну специфіку.

Енергоефективність повинна стати не просто пріоритетом держави, вона повинна стати державною релігією, догмою, аксіомою і «ідеєю фікс» окремо взятої людини.

У сучасному світі виграють не ті країни, які володіють енергією, а ті, які можуть ефективно її використовувати (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: ІА «Україна Комунальна» (<http://jkg-portal.com.ua>); БУДІВЕЛЬНА ПАЛАТА УКРАЇНИ (<http://www.budpalata.com.ua>); Сайт BizNews.com.ua (<http://www.biznews.com.ua>); ТОВ «Керуюча компанія «НАШ ДІМ ЗАПОРІЖЖЯ» (<http://ndz.zp.ua>); КИЇВЕНЕРГО (<http://kyivenergo.ua>); Асоціація міст України (<http://auc.org.ua>); EcoTown (<http://ecotown.com.ua>); Державні Будівельні Норми України (<http://dbn.at.ua>); Громадська рада при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (<http://www.minregion.org.ua>); Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (<http://minregion.gov.ua>); сайт Черкаської районної ради (<http://www.rayrada.c.k.ua>); Урядовий портал*

(<http://www.kmu.gov.ua>); Конфедерація будівельників України (<http://kbu.org.ua>); радіо Голос Столиці (<http://newsradio.com.ua>); інтернет-видання «КУРС» (<http://kurs.if.ua>); «Українська енергетика UA-Energy.org» (<http://ua-energy.org>); Радіо Свобода (<http://www.radiosvoboda.org>); ПроОСББ.інфо (<http://proosbb.info>); Центральний строительный портал Bprice.ua (<http://bprice.ua>); Асоціація «Енергоефективні міста України» (<http://www.enefcities.org.ua>); інформаційний ресурс ТЕПЛИЙ ДІМ (<http://teplydim.com.ua>); сайт Громадянської мережі ОПОРА (<http://oporaua.org>); інтернет-портал «ЛІГА:ЗАКОН» (www.ligazakon.ua); Департамент містобудування, архітектури та житлово-комунального господарства (<http://www.gkh.sm.gov.ua/index.php/uk/>); сайт проекту GIZ «Енергоефективність у будівлях» (<http://www.eeib.org.ua>).

Т. Миськевич, спецкор НЮБ НБУВ

Реформування системи охорони здоров'я в Україні

Конституція України визнає життя й здоров'я громадян найвищою соціальною цінністю та проголошує державу гарантом забезпечення та утвердження прав і свобод людини. Проте існуюча тенденція погіршення стану медичної системи в країні створює дедалі більші проблеми для подальшої реалізації задекларованого права людини на отримання медичної допомоги в нашій державі.

Експерти вбачають причину в недостатньому фінансуванні медичної галузі, у недосконалості законодавства та застарілій моделі медичної освіти. Медицина країни потерпає від непослідовної соціально-економічної політики та нерівних умов для ведення медичної практики різними суб'єктами господарювання. І хоча законодавство України і передбачає забезпечення цієї галузі бюджетними видатками в розмірі не менше ніж 10 % від обсягу національного прибутку, та за 11 років існування відповідного Закону жодного разу цю норму не було реалізовано. На фінансування медицини в Україні виділяється тільки 3 % ВВП країни³². Тобто на сьогодні державний бюджет забезпечує українську медицину тільки половиною необхідного мінімуму, іншу половину фактично доплачують громадяни з власної кишені, купуючи необхідні ліки, сплачуючи за медичні послуги та обстеження. Нині маємо всі переваги й недоліки ринкової економіки, проте медична галузь в Україні все ще функціонує за успадкованим з радянських часів залишковим принципом розподілу фінансування. Подібний стан справ не задовільняє ні лікарів, ні пацієнтів, ні громадськість у цілому. У країні вкотре назріла гостра необхідність у реформуванні існуючої системи охорони здоров'я. За результатами соціологічного опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, найбільш очікувана реформа для українців – це реформа

³² 6,5 % ВВП країни – цей показник ВООЗ вважає межею, нижче якої система є нежиттєздатною.

вітчизняної медицини. 43,6 % поставили її на перше місце.

Проект Національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я України на період 2015–2025 рр., з яким можна ознайомитися на сайті Міністерства охорони здоров'я, готувався протягом трьох місяців спеціалізованою експертною групою, до складу якої увійшли також іноземні експерти. Документ визначає зміст, бачення, принципи, пріоритети, завдання та основні заходи для вітчизняної галузі охорони здоров'я на наступні 10 років. На меті є визначення напрямів і механізмів формування нової системи охорони здоров'я, реалізація яких сприятиме збереженню та зміцненню системи громадського здоров'я, пріоритетності профілактичного напрямку діяльності сфери охорони здоров'я, зниження показників захворюваності, інвалідності та смертності населення, підвищення якості та ефективності надання медичної допомоги, запровадженню ефективних організаційно-правових та фінансово-економічних механізмів, підвищенню соціальної справедливості й захисту прав громадян на охорону здоров'я.

Розпочаті на початку грудня минулого року громадські обговорення та розгляд цього проекту в професійних колах триватимуть до лютого року поточного. Наступним кроком має стати оперативна розробка плану дій з його реалізації.

26 грудня 2014 р. на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я під головуванням керівника комітету О. Богомолець відбулася презентація цього проекту народним депутатам. Загалом документ охоплює шість напрямів реформування:

- надання медичних послуг;
- фінансування галузі;
- управління;
- людські ресурси;
- інформатизація галузі;
- використання технологій, товарів та ліків.

Аналізуючи ситуацію, що склалася, учасники засідання констатували: Українська держава посідає останнє місце за кількістю грошей, які витрачає держава з бюджету на кожного пацієнта в рік – 149 дол. Наприклад, у Німеччині в чотири рази менше лікарень, ніж в Україні, а витрати на кожного пацієнта у 20 разів вищі. У лікувальних закладах країни кількість ліжок сьогодні вдвічі перевищує європейські нормативи. Через застарілі технології тривалість стаціонарного лікування в нашій країні на 50 % довша, порівняно з країнами ЄС. Тож трансформація фінансування вітчизняної медицини в умовах ринкової економіки просто необхідна, щоб зробити систему охорони здоров'я ефективною, а медичні послуги – якісними.

Згідно з проектом стратегії, реформ має зазнати сама структура Міністерства охорони здоров'я, позбавившись більшості не властивих їй функцій. Так, з 2015 р. заплановано вивести з МОЗу закупівлю ліків. Скоріше за все, цим займатимуться міжнародні організації – ЮНІСЕФ та ВООЗ, що, на думку розробників стратегії, зламає більшість корупційних схем та зможе запобігти зловживанню при держзакупівлях ліків, медичного устаткування\оснащення та медпрепаратів. Також планується суттєве зниження вартості

базового переліку лікарських засобів, які необхідні для підтримки здоров'я українців. На цінову політику позитивно вплине впровадження електронних торгів для іноземних фармвиробників та можливість визнання ліків, які вже пройшли реєстрацію в ЄС, США, Канаді, Японії та інших країнах із суворою регуляторною системою. Адже їх реєстрація в середині країни є далеко не безкоштовною, що і позначається на кінцевій вартості препаратів. Разом з тим планується зменшити кількість дозволів для початку фармацевтичного бізнесу. За словами міністра охорони здоров'я О. Квіташвілі, очікується доволі швидкий результат цих дій – протягом двох-трьох місяців ціни на лікарські засоби повинні впасти на 20–30 %.

У проекті документа передбачено, що Міністерство охорони здоров'я займатиметься моніторингом, аналізом та управлінням системою охорони здоров'я, розробкою стратегій, здійснюватиме опосередкований нагляд за дотриманням законодавства через участь в керуванні незалежними агенціями. Крім того, МОЗ та обласним управлінням охорони здоров'я рекомендовано провести реструктуризацію з метою подальшої злагодженої взаємодії з іншими міністерствами. Планується, що Державну санітарно-епідеміологічну службу України та ряд інших служб замінить Система громадського здоров'я. А новостворений Національний центр контролю за захворюваннями та громадського здоров'я об'єднає в собі заклади, що виконують ключові функції у сфері громадського здоров'я з метою покращення стратегічного планування та реалізації нової політики.

Радикальні перетворення чекають на систему функціонування медичних закладів. Оптимізація мережі лікарень полягатиме в ліквідації багатопрофільних поліклінік при центральних районних і міських лікарнях. Самі ж лікарні набудуть автономності в адміністративній діяльності та розподілі свого фінансування, зможуть залучати кошти з різних джерел, матимуть свої банківські рахунки. Наразі медзаклади в Україні є дуже залежними від держави, яка чітко регламентує, серед іншого, і ставки медпрацівників, і вартість утримання пацієнта, не задовольняючи при цьому реальних потреб ні тих, ні інших. Автономність управління в лікарнях дасть можливість запобігти ситуаціям з надлишком чи дефіцитом лікарів, а відтак, кількість медичних працівників та їх спеціалізація будуть приведені до реальних потреб на місцях.

Постулати стратегії викликали певне занепокоєння профільних лікарів. Чутки, дезінформація, очікування скорочень за непотрібністю «новій системі» – усе це наслідки недобросовісної інформаційної кампанії, зазначають розробники стратегії. Лікарі насправді поки що не орієнтуються в цій ситуації. «Фінансуватиметься не ваша посада та посадові обов'язки, а медична послуга. Тільки тоді, коли лікар зрозуміє, що він не є жертвою реформи, а має її очолити, буде розуміти цілі реформи, можна досягти успіху в покращенні медицини в Україні», – пояснює З. Черненко, голова Комісії з питань реформування системи охорони здоров'я Громадської ради при МОЗ України. «Лікарям дадуть можливість ставати суб'єктами підприємницької діяльності. З одного боку, це зручно. Для чого в селі лікарня, якщо можна мати одного лікаря на три села? Він зможе об'їхати своїх пацієнтів на машині. Але для

лікаря це додаткове навантаження. Той, хто хоч раз стикався із звітністю суб'єкта підприємницької діяльності, це добре розуміє. Чи готові лікарі до цього? Хтось має надавати лікареві ці навички та знання. Якщо цього не буде зроблено, ми не отримаємо цілей, поставлених перед медичною реформою», – додає З. Черненко.

До речі, у Німеччині після об'єднання Східної та Західної Німеччини лікарям запропонували на пільгових умовах відкривати приватні кабінети, орендувати приміщення в поліклініках, а також брати кредити на оренду чи будівництво нових приміщень для приватної практики, придбання нової медичної апаратури, комп'ютерів тощо. Таким самим шляхом може піти й Україна, попередньо підготувавши відповідні закони про громадську та приватну власність і медичну практику.

Особисте ліцензування – нововведення стратегії, – цей термін лякає багатьох медиків. Насправді це оновлення наявної системи п'ятирічної атестації лікарів, який набагато краще зможе контролювати їх професійність та дасть змогу запровадити нові моделі стосунків між лікарями та громадою на принципах приватно-державного партнерства.

Також проект стратегії пропонує пацієнтам змінити радянську медичну філософію на філософію сімейного лікаря. Реформатори акцентують: медицина повинна бути заснована на сімейних лікарях, як це відбувається в розвинутих країнах. Так, у Великій Британії, чия система охорони здоров'я вважається однією з найефективніших у світі, 90 % послуг надається на первинній ланці медичної допомоги лікарями загальної практики, у Нідерландах – 93 %. На засадах сімейної медицини планується вдосконалити та розвинути систему первинної медико-санітарної допомоги задля забезпечення доступу населення не тільки міст, а й сіл та селищ до кваліфікованої та сучасної медичної допомоги шляхом створення на рівні міст і районів центрів первинної медичної допомоги з повним адміністративним, фінансовим і функціональним розмежуванням їх діяльності від вторинного рівня. Безумовно, в Україні існує серйозна проблема з медичним забезпеченням людей у селах, невеликих містечках – у лікарнях застаріле обладнання та багато інших проблем. Показовим є досвід Грузії, де подібну проблему вирішили приблизно на 80 % за допомогою фінансової мотивації. Лікарям, які працюють у таких населених пунктах, дали можливість стати приватними підприємцями, їх звільнили від податків. Тим, хто йшов працювати у віддалені місця, давали державні гранти (еквівалент кількох тисяч доларів). Цих грошей вистачало на елементарне облаштування та косметичний ремонт кабінету.

З іншого боку, якщо для районів практикуючий лікар загальної практики може стати реальним поліпшенням доступності та обсягів медичної допомоги. Проте, на думку багатьох експертів, варто подумати чи потрібно також ліквідувати вже існуючі профільні кабінети у великих містах без урахування масштабів територій, особливостей окремих регіонів, сільської місцевості, великих міст і столиці. Чи ефективні будуть такі загальні нормативи.

Розробники проекту запевняють, що впровадження сімейної медицини дало б, нарешті, зконцентрувати належну увагу на заходах профілактики хвороб на рівні сімейного лікаря. Світовий досвід показує, що 60 % роботи

сімейного лікаря полягає саме в профілактиці, тоді як у нашій країні сьогодні, на жаль, цим не займається жоден лікар.

Проте введення в Україні програм щодо задіяння сімейної медицини породило певний супротив з боку ряду фахівців, які не вважають за можливе прискорену підготовку необхідної кількості лікарів загальної практики з подальшою перекваліфікацією лікарів-терапевтів та лікарів-педіатрів на спеціальність «сімейний лікар/лікар загальної практики». Адже згідно з «орієнтовним переліком медичних послуг», сімейний лікар повинен однаково добре розбиратися і в хворобах старенької бабусі, і двомісячної дитини, знати на зубок офтальмологію, гінекологію, імунологію та інше, а також «проводити невеликі хірургічні втручання». Поверхневе володіння предметом може бути небезпечним, тому короткострокові шестимісячні курси є неприйнятними для спеціалістів медичної галузі, упевнені вони.

З особливою насторогою противники повсюдного впровадження лікарів загальної практики ставляться до можливості зникнення з медичної арени України педіатрів. Дитина – не маленький дорослий, а педіатрія – це окрема спеціалізація, до якої потрібно підходити і дбайливо, і відповідально. Свого часу в Польщі теж спробували відмовитись від педіатрії – через три роки, коли рівень дитячої смертності поповз угору, від експериментів з дитячими лікарями відмовилися. У свою чергу В. Курпіта, голова Стратегічної дорадчої групи, запевняє, що в Україні педіатричну службу все ж буде збережено – поряд із сімейними лікарями в центрах первинної медико-санітарної допомоги продовжать працювати педіатри, акушери-гінекологи та стоматологи.

Належної уваги на шляху реформування української медицини приділено стану екстреної медичної допомоги, яка на сьогодні вже пройшла часткове реформування, проте вочевидь потребує подальших змін. Як показала практика, задекларовані раніше європейські стандарти з забезпечення приїзду бригад швидкої до пацієнтів (у межах 10 хв у містах та 20 хв у сільській місцевості) у нашій державі залишаються невиконуваними. Існуюча система державних трансферів до рівня села, селища та міста не дозволяє забезпечити якісну медичну допомогу на всіх рівнях. Серед основних причин – затори та неналежна нумерація будинків, застарілий автопарк швидких та дороги в районах. Сьогодні ми все ще маємо кричущі факти відмови виїзду бригади до віддалених селищ через погодні умови. Проект стратегії знову порушує проблему забезпечення координації діяльності та доступності в наданні екстреної медичної допомоги. Водночас громадськість занепокоєна тим, щоб реформатори, вирішуючи проблеми своєчасності приїзду швидкої не оминули увагою і проблему якості самої екстреної допомоги, повні бригади та кваліфіковані лікарі для якої, на жаль, рідкість. Через брак фахівців подекуди на виклик їде тільки фельдшер. Згідно з опитуваннями, у лікарських колах роботу на швидкій визнають непрестижною та найскладнішою у всіх відношеннях.

Негайної уваги в роботі служби потребує робота диспетчерів, адже загальновідомо, що існує так звана фільтрація екстрених викликів, наприклад, випадки відмови виїзду до людей похилого віку, що є неприйнятним для цивілізованої країни.

Існуючий стан справ в Україні доводить, що сьогодні наші лікарі зацікавлені у хворому пацієнті та в процесі лікування, а не одужанні. Отже, створення умов, за яких надавати неякісну медичну допомогу, стане економічно невигідно, має стати, нарешті, пріоритетом у роботі з розбудови української медицини.

Труднощів з державним фінансуванням медицини на різних етапах свого розвитку зазнали багато країн світу. Для багатьох з них введення медичного страхування стало вирішенням ключових соціально-економічних проблем. На сьогодні страхова медицина виступає реальною альтернативою бюджетному фінансуванню, яке вже не спроможне забезпечити в Україні конституційне право громадян на отримання безоплатного медичного обслуговування. Розвиток ринку медичного страхування стає об'єктивною потребою, адже, як показує практика, він дає змогу створити умови для найбільш повного задоволення потреб населення в одержанні доступної та високоякісної медичної допомоги, зменшує навантаження на державний і місцеві бюджети та долю тіньової медицини в системі медичного обслуговування, допомагає уникнути необґрунтованих витрат на надання зайвих медичних послуг з метою одержання додаткового прибутку, підвищує фінансовий стан працівників медичних установ.

Саме тому розробники вищезгаданого проекту стратегії реформування вітчизняної медицини порушують питання про необхідність поширення страхової медицини і в нашій країні³³.

Медичне страхування належить до класичних видів страхування з яскраво вираженою соціальною спрямованістю та поділяється за формами на обов'язкове медичне страхування і добровільне медичне страхування. Медичне страхування, яке провадиться в обов'язковій формі, набуває рис соціального страхування, оскільки порядок його проведення визначається державним законодавством та координується державними структурами. Страхові платежі, сплачувані громадянами та юридичними особами, мають форму податку. Обов'язкове медичне страхування перебуває під жорстким контролем держави і характеризується безприбутковістю. Ця форма організації страхового фонду дає змогу планувати медичну допомогу завдяки тому, що надходження коштів до страхового фонду характеризується стабільністю. Основною перевагою обов'язкового медичного страхування є цільове та децентралізоване формування фінансових ресурсів, що спрямовані не в бюджет, а безпосередньо на потреби закладів охорони здоров'я. Завдяки цьому втрачається характерна загальним надходженням безадресність та анонімність. Однак існують також і недоліки, зокрема, можливість ухиляння платників від відрахувань; залежність від темпів економічного розвитку; необхідність створення відповідних контролюючих органів. Крім того, такий вид страхування не може забезпечити надання допомоги у разі захворювання, лікування якого вимагає надто великих затрат; надання висококомфортних умов лікування та ін. Саме тому систему обов'язкового медичного страхування часто доповнює система добровільного

³³ Попри складні економічні умови, ринок медичного страхування показав зростання зборів страхових премій за підсумками I кварталу 2014 р.

медичного страхування.

Добровільне медичне страхування (далі – ДМС) є одним із сегментів страхового ринку, який досить активно розвивається в Україні. Популярність ДМС у нашій державі рік у рік зростає, про що свідчить позитивна динаміка зростання кількості укладених договорів та сум страхових платежів³⁴. Хоча зростання ринку ДМС фахівці пов'язують більшою мірою з підняттям цін на медикаменти та медичні послуги. На сьогодні на ринку ДМС в Україні працюють близько 30 страхових компаній, що мають різні можливості, досвід і авторитет. Середній рівень виплат становить понад 60 %.

Незважаючи на те що медичне страхування вже перестало бути ексклюзивною послугою, поліси ДМС, як і раніше, залишаються досить дорогим задоволенням. Вартість найдешевших продуктів економ-класу для клієнта від 17 до 35 років, що покривають тільки оплату медикаментів в амбулаторії та стаціонарі, становить приблизно 50 грн на місяць. За поліс з якісним медичним супроводом та оптимальним співвідношенням ціни та покриття ризиків обійдеться українцю даної вікової групи в 9–10 тис. грн на рік. При цьому така ж програма в рамках корпоративного страхування коштує майже вдвічі дешевше. Потрібно зауважити, що в цілому ринок ДМС у нашій державі розвивається за рахунок корпоративного напрямку. Наразі українським законодавством не передбачені податкові пільги на медичне страхування персоналу, тож підприємства змушені це робити за рахунок власних прибутків. Звідси і статистика: тільки 2–3 % від загальної кількості населення є застрахованими в системі ДМС. Вочевидь, однією з причин такої статистики є також і достатньо висока вартість програм. Низький рівень платоспроможності та страхової культури громадян України наряду з відсутністю відповідної законодавчої бази стали актуальними проблемами сучасного страхового ринку нашої держави, що потребують вирішення.

Однією з перших країн, де було запроваджено медичне страхування, вважають Німеччину (1881 р.). Тут, як і в Бельгії, Нідерландах, Швеції та Японії, медичне страхування має обов'язковий характер. Британська та італійська модель характеризується превалюванням бюджетної системи фінансування, там обов'язковим медичним страхуванням охоплено 1/3 населення країни. В Америці близько 90 % населення країни користуються послугами приватних страхових компаній, страхова медицина є змішаною (страхово-бюджетною). При цьому за статистикою з 300 млн жителів 47 млн не мають узагалі медичної страховки та позбавлені доступу до кваліфікованої допомоги, ще 50 млн застраховані по мінімуму, що не дає їм змоги розраховувати на дорогі ліки та складні операції. Щодо країн пострадянського простору, у яких реформа охорони здоров'я триває і ще не досягла рівня держав з високорозвиненим соціально-економічним устроєм, то найголовніше їх досягнення полягає в тому, що система охорони здоров'я там принаймні збереглась. Так, у Грузії, попри визнання її медичної реформи неефективною³⁵,

³⁴ Ринок ДМС в Україні за перше півріччя 2014 р. зріс на 20 %, становивши понад 850 млн грн страхових платежів з рівнем виплат близько 70 %.

³⁵ ВООЗ визнала її такою, що не досягла мети.

все ж вдалося застрахувати половину населення через державні програми, другу половину (це зробили приблизно рік тому) перевести на загальне страхування. Соціальна система медичного страхування Молдови покриває 90 % послуг для громадян республіки, там діє Національна компанія медичного страхування.

Тільки незначна кількість країн може дозволити собі взяти відповідальність щодо майже повного забезпечення медичної допомоги виключно на бюджетній основі. У більшості ж країн намагаються поєднувати різні системи фінансування системи охорони здоров'я. Постійне зростання потреб на підтримку галузі пов'язане зі збільшенням загроз здоров'ю громадян у сучасних умовах, серед яких особливе місце посідають глобалізаційні процеси, пов'язані з міграцією населення та поширенням інфекційних захворювань. Більше того, сам темп життя та розвиток інформаційних технологій, окрім позитивних зрушень в економіці, породжують цілу низку стресових ситуацій, які негативно впливають на стан здоров'я населення.

Зрозуміло, що ідеальних систем охорони здоров'я у світі не існує. Більше того, механічне використання Україною моделі функціонування страхового ринку інших держав може не дати бажаного результату. Голова МОЗу О. Квіташвілі запевняє, що, будуючи національну модель охорони здоров'я, Україна не братиме жодної країни за основу. Такий підхід, на його думку, радить думати не штампами, а результатами: дивитися, як це зробили в інших країнах, брати найкращі блоки, вбудовувати їх у свою модель. Такою ж була і рекомендація світового банку та ВООЗ, які є координаторами дорадчої групи, працюючої над стратегією реформи. Відомо, що Україна, здійснюючи ринкові трансформації в медичній галузі, розглядає можливість введення загальнообов'язкового медичного страхування, та, скоріше за все, буде прагнути сформуванню змішану бюджетно-страхову систему фінансування охорони здоров'я, яка отримала позитивну оцінку на обговореннях у колах фахівців. Паралельне існування громадської та приватної медицини сприятиме виникненню конкуренції, у хворих з'явиться можливість вільного вибору лікаря й закладу, що є правом громадян у демократичному світі, а держава контролюватиме підготовку кадрів і ціноутворення медичної допомоги. Так, державна охорона здоров'я утримуватиметься за рахунок держави і надаватиме громадянам України гарантований обсяг медичної допомоги. Усі, кого не задовольнить ця підсистема, зможуть або реалізувати себе (медичні працівники), або отримати медичну допомогу (пацієнти) у громадських і приватних медичних закладах. За таких умов пацієнт поступово ставатиме рівноправним партнером лікаря та держави у збереженні свого здоров'я.

Поряд із цим, щодо пропозицій вищезгаданого реформування, доволі часто лунають критичні відгуки. У Національній медичній палаті зауважують, що впровадження страхової медицини покладе на плечі українців тягар подвійних податків. Голова відомства С. Кравченко порівнює українські реалії зі словами М. Тетчер, яка свого часу говорила: «Великобританія не настільки багата держава, щоб вводити страхову медицину». «У нашому випадку влада просто черговий раз намагається перекласти проблеми на кишені громадян», – вважає С. Кравченко. Він також підкреслює, що в 49-й статті Конституції

України чітко визначено: медична допомога в нашій державі є безкоштовною. Тобто своїми податками ми вже все сплатили. Натомість нам же пропонують заплатити ще раз, але вже в страхову компанію. Разом з тим С. Кравченко вважає це питання дискусійним і не виключає, що практика страхової медицини – гарне нововведення, та, за його словами, небезпека полягає в тому, що не ясно, яким чином воно буде впроваджуватись в українській дійсності.

Проте, зауважимо, що розробниками стратегії цього разу такі передбачені доволі чіткі механізми для можливості здійснення належного фінансування медичної галузі. Ними усвідомлена та прописана необхідність таких важливих кроків на шляху підготовки реформування, як інформатизація усієї сфери з введенням персоніфікованої системи обліку фінансових потоків усіма страховиками та впровадження медико-економічних стандартів надання лікувальної допомоги. А от наскільки реальним буде втілення цих механізмів покаже тільки практика. Більшість фахівців солідарні в одному: при проведенні «згори» реформ існує імовірність зламати вже існуючу систему там, де вона лишалася дієвою. Тож чиновникам завжди треба пам'ятати про небезпеку проведення реформ заради реформ.

Отже, попереду на країну чекає болючий процес одужання вітчизняної системи охорони здоров'я. І, враховуючи, що глобальною проблемою в Україні й надалі залишається відсутність єдиної політичної волі та бачення вектора шляху розвитку нашої держави як органами центральної законодавчої і виконавчої влади, так і органами місцевого самоврядування (що унеможливило ефективне здійснення будь-якої реформи в державі), а сама підготовка до здійснення викладених у стратегії реформувань є надзвичайно трудомісткою, наразі стає зрозумілим: для позитивних зрушень нам будуть потрібні час і терпіння (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Дзеркало тижня. Україна (http://dt.ua/ECONOMICS/ukrayinci-nazvali-pershochergovi-reformi-doslidzhennya-160271_.html), Газета Верховної Ради України «Голос України» (<http://www.golos.com.ua/Article.aspx?id=369892>), Персональний сайт Ольги Богомолец (<http://www.bogomolets.com/ua/news/893-v-komiteti-okhoroni-zdorov-ya-prezentovali-natsionalnu-strategiyu-reformuvannya-medichnoji-galuzi>), «Фориншурер: *медцинское страхование*» (<http://med-insurance.com.ua/review/345>), Право і здоров'я (<http://agency-lawmed.org/chogo-ochikuvaty-vid-medychnoyi-reformy-v-ukrayini/>), спеціалізований сайт для лікарів «Ваше здоров'я» (vz.kiev.ua), Ракурс (racurs.ua); <http://moz.gov.ua>; <http://healthsag.org.ua>).*

С. Полтавець, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Полювання: задоволення для всіх чи тільки для «вибраних»

Спроби внесення змін у вітчизняне законодавство, що регулює систему

правовідносин у сфері мисливського господарства та полювання, відбуваються з періодичністю у два-три роки. Цікаво, що суб'єктами законодавчої ініціативи в переважній більшості випадків виступали народні депутати України різних скликань. Так, наприклад, наприкінці 2005 р. народний депутат України О. Голуб подав проект закону України «Про внесення змін до Закону України «Про мисливське господарство та полювання» (щодо державного контролю» реєстр. № 8618 від 20.12.2005 р.). У Висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України йшлося, зокрема, про таке: 1) наголошувалося на недопустимості формулювань про «вторинність «Закону України «Про мисливське господарство та полювання» по відношенню до базових Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про природно-заповідний фонд» та інших законів та кодексів»; 2) фахівці управління вважали недоцільним запроваджувати законодавчу норму про те, що «право на полювання є вторинним по відношенню до прав сторонніх осіб на відпочинок, використання тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях» через її (норми) декларативність та можливість неоднозначного її тлумачення; 3) доповнення статті 10 чинного на 2005 р. «Закону України «Про мисливське господарство та полювання» положенням про «надання повноважень сільським, селищним, міським радам на обмеження чи заборону полювання на території ради» видавалося правникам Управління недоцільним з огляду на пряму суперечність цієї норми зі ст. 8 «Закону України «Про мисливське господарство та полювання», у якій такі повноваження надаються «обласним, районним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям». Загальний експертний висновок: «законопроект доцільно відправити на доопрацювання з поданням на повторне перше читання».

Черговою спробою було внесення народними депутатами України **С. Рижук**ом та **О. Ляшк**ом до парламенту проекту закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо вдосконалення порядку державного контролю та відповідальності у сфері мисливського господарства та полювання» від 30.09.2008 р., реєстр. № 3237 юридичну оцінку законопроект отримав, зокрема, у Верховному Суді України. Судді висловили низку зауважень до згаданого вище законопроекту. По-перше, площу, яка мала відводитись для мисливського угіддя, у законопроекті пропонувалося закріпити на рівні 3 тис. га. Водночас, наголошували правники, у пояснювальній записці до законопроекту не обґрунтовано, чому саме така площа вибрана парламентарями. Разом з тим норми чинного вітчизняного законодавства, які регулюють земельні правовідносини, дають змогу передавати у власність та в користування великі земельні ділянки лише сільськогосподарського призначення. По-друге, строк надання мисливських угідь у користування в законопроекті визначено: не менш як 20 років, а в ст. 22 чинного Закону України «Про мисливське господарство та полювання» ця норма становить не менш як 15 років. Чим обґрунтовано збільшення строку можливого користування мисливськими угіддями із змісту законопроекту незрозуміло, вважають фахівці. По-третє, внесення змін до чинної редакції ст. 22 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» в частині можливості

«надання мисливських угідь в користування поза конкурсом» створює преференції для «власників земельних ділянок (зокрема, відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, заснованих на державній чи комунальній формі власності)» зводить нанівець саму ідею змагальності та має дискримінаційний характер. Разом з тим члени Верховного Суду України пропонували доповнити поданий законопроект такою нормою: «Мисливські угіддя для ведення мисливського господарства та полювання не можуть передаватись у користування іноземним громадянам, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам». Висновок поважної державної інституції щодо цього законопроекту був однозначний: законопроект потребує доопрацювання, а його прийняття в редакції, запропонованій народними депутатами України С. Рижуком та О. Ляшком, призведе до виникнення численних колізій в українському законодавстві.

Влітку 2014 р. український парламент не підтримав ще два законопроекти: проект закону про внесення змін до Закону України «Про мисливське господарство та полювання» (щодо покращення заходів боротьби зі сказом та раціонального використання мисливських тварин)) та «Про внесення змін до Закону України “Про мисливське господарство та полювання”» (щодо виконання міжнародної Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів)) (№ 2017). У першому зі згаданих законопроектів пропонувалося до переліку мисливських тварин внести шакала, а селекційний та вибірковий діагностичний відстріл вовка, лисиці та єнотовидної собаки мав здійснюватись без будь-яких лімітів. Відповідно до норми законопроекту № 2017 під заборону мало б потрапити полювання із застосуванням свинцевого шроту на водно-болотних угіддях міжнародного значення.

Наступний законопроект, на який звертаємо увагу за авторством групи народних депутатів України: Н. Шуфрича, І. Калетніка, Д. Шенцева, В. Головка, Закон України «Про мисливське господарство та полювання» (№ 2264а). Цей законопроект складався з 45 статей та передбачав внесення змін у низку чинних українських законів, перш за все чинного на той час профільного закону та Закону України «Про тваринний світ», та ряду інших законів та підзаконних актів, зокрема Кодексу України про адміністративні правопорушення. Слід зазначити, що цей законопроект пережив три редакції. Серед новацій передбачалось, зокрема, дозволити «полювання з використанням лука та арбалета», але «виключно при здійсненні вольєрного полювання» (ст. 17). Зрозуміло, що найцікавіші, так би мовити «найрезонансніші», законодавчі новації у згаданому проекті стосуються порядку надання мисливських угідь у користування та строків такої оренди. Так, наприклад, у ст. 24. «Порядок надання у користування мисливських угідь» законопроекту передбачалося, що «мисливські угіддя передаються у користування на строк від 15 до 49 років. А «переважне право на користування мисливськими угіддями мають користувачі мисливських угідь, які продовжують строк користування цими угіддями». Остання зі згаданих норм знайшла свій розвиток у законопроекті «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України» (щодо удосконалення законодавства у сфері мисливського

господарства та полювання і боротьби з браконьєрством)», поданому народними депутатами А. Палатним та В. Іщенком від 30.12.2014 р. № 1687. У редакції, запропонованій парламентарями, ця норма звучить так: «Попередній користувач мисливських угідь, у випадку якщо за період користування він не допускав порушень умов договору, має першочергове право на повторне укладення договору...» (ст. 31).

Водночас у законопроекті, розробленому Н. Шуфричем та ін., передбачалося, що головним критерієм відбору серед потенційних користувачів мисливських угідь буде сума інвестицій у розвиток мисливського фонду, яку «пообіцяє» претендент. Разом з тим у ст. 31 «Гарантії і захист прав користувачів мисливських угідь» передбачено санкції у випадку дострокового припинення користування мисливськими угіддями, які сталися не з вини користувача: «відшкодування витрат на проведені протягом останніх трьох років комплексних заходів спрямованих на охорону і відтворення. У тому числі й штучне, мисливських тварин. А також повна вартість робіт з покращення якості цих угідь...». Цікаво, що в законопроекті не прописані чіткі критерії, за якими мали б оцінюватися подібні комплексні заходи. Певні нарікання у громадськості можуть виникнути щодо норми законопроекту А. Палатного та В. Іщенка, яка дозволяє «мисливство у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду здійснюється відповідно до їх режимів» (зміни до ст. 16 чинного «Закону України «Про мисливське господарство та полювання»). Крім того, законопроект «грішить» розмитим формулюванням деяких понять, наприклад, «ловчі тварини – приручені хижі звірі та птахи, що використовуються мисливцями на полюванні». За такого формулювання до «ловчих тварин» ми можемо віднести вовка, шакала, норку тощо. У законопроекті А. Палатного та В. Іщенка так само складно простежується різниця між такими поняттями як: «ліцензія» та «карточка добування» з огляду на те, що перелік видів дичини, на які можна полювати, маючи ліцензію та карточку добування, багато в чому збігаються, але ліцензія та відстрільна карточка видається на платній основі (ст. 18), а про карточку добування сказано лише: «Картки добування видаються користувачами мисливських угідь мисливцям із зазначенням у них: відомостей про користувача мисливських угідь, прізвища та ініціалів мисливця, серії та номеру його посвідчення, строків полювання на кожний з видів (або групи видів) мисливських тварин, дозволених для добування, місця здійснення полювання». (ст. 17).

Важливо, що Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи рекомендував парламенту відхилити законопроект № 1427 «Про внесення змін до Закону України «Про природно-заповідний фонд України (щодо вдосконалення окремих положень)» авторства народного депутата України **В. Мельниченка**, як такий, що дозволяє полювання на заповідних територіях.

Як бачимо, спроби законотворців забезпечити комфортні умови для проведення вільного часу на природі з користю для власного здоров'я не припиняються доволі тривалий період часу. Окрім намагання створити для себе лісові латифундії спостерігається також чітка тенденція змінити законодавство так, щоб дозволити полювання, а точніше «відстріл» тварин і в межах

заповідних зон. Питання про те, чи будуть такі спроби вдалимими в найближчий час, залишається відкритим (*За матеріалами: <http://e-news.com.ua>; <http://www.uahunter.com.ua>; <http://www.scourt.gov.ua>; <http://zet.in.ua>; <http://www.uoor.com.ua>; <http://lustraciya.org>; <http://www.telekritika.ua>; <http://www.gk-press.if.ua>*).

У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Правові колізії, спричинені окупацією Криму

Н. Гриценко, провідний бібліограф

Півострів з обмеженими можливостями

Наприкінці минулого року соціально-економічна ситуація в окупованому Криму загострилася внаслідок низки рішень українських державних компаній, що збіглися в часі з посиленням міжнародних санкцій (це, до речі, дало оглядачам підстави говорити про узгоджені дії України і світу проти окупаційної адміністрації півострова). Ідеться про кілька серій масштабних і тривалих відключень електроенергії – нагадаємо, 26 грудня «Укренерго» оголосило про перевищення споживання Кримом лімітів електроенергії, регіон було знеструмлено, лише після переговорів між міністерствами енергетики Росії та України електропостачання в Криму було відновлено.

Того ж дня «Укрзалізниця» припинила з півостровом залізничне сполучення, 27 грудня Білоруська залізниця також скасувала поїзди до Криму. Одночасно було зупинено і автобусне сполучення.

Як повідомив речник АТО А. Лисенко, транспортна блокада Криму пов'язана із заходами безпеки, зокрема, недопущення «потрапляння з території, яка контролюється терористами під виглядом мирних мешканців диверсійних груп». «Поки що вважалось неприйнятним в умовах терористичної загрози, коли поїзди і автобуси спокійно подорожували і завозили до нас в тому числі тих осіб, які представляють загрозу для існування держави Україна», – заявив під час підсумкової прес-конференції і Президент України П. Порошенко.

Припинення сполучення напередодні новорічних свят створило серйозні перешкоди для громадян, що з якихось причин планували поїздки на чи з півострова. У середньому, люди проводили на кордоні від чотирьох до восьми годин на вулиці за відсутності будь-яких умов. Між КПП у Чонгарі та Джанкої утворилася свого роду «буферна зона», що її подорожнім доводиться долати самотійно. У соцмережах та на місцевих регіональних сайтах очевидці писали про те, що в останні дні минулого року «людям доводиться йти від КПП до найближчих транспортних вузлів пішки, від Чонгара до Джанкою в середньому шлях займає 6 годин, проте в умовах негоди і пониження температури на вулиці, така прогулянка може істотно подовжитися». Соціальні мережі були переповнені фото та відео людей, які змушені були кілька кілометрів з речами, дітьми рухатися від одного пункту пропуску до іншого. Ті, кому вдалося

подолати цей шлях, ділилися з рештою порадами, яким чином зробити це швидше та дешевше. А вже зараз на проблемі людей заробляють чималі гроші таксисти, які одразу підвищили ціни на свої послуги у кілька разів.

Наразі представники кримської окупаційної адміністрації запевняють, що на півострові організовано підвезення людей від пунктів пропуску до міст Армянск, Красноперекіпськ і Джанкой, щоб вони могли далі добратися громадським транспортом в інших напрямках. Утім, у соціальних мережах люди скаржаться, що за численні години, проведені на кордоні, так і не побачили жодного автобуса, які, за обіцянками кримської «влади», мали б чергувати біля кожного населеного пункту.

Ряд експертів уже висловили припущення, що цей крок пов'язаний не стільки з безпекою, скільки зі спробою зірвати новорічний туристичний сезон у Криму. На користь цієї версії наводиться, як правило, той факт, що Україною ведеться не повноцінна транспортна блокада Криму, а лише перекрито пасажирське сполучення, тоді як вантажівки слідуєть в окуповану зону всупереч і «блокаді і заходам безпеки». Ситуацію, щоправда, можна розглядати і з точки зору Прем'єр-міністра України А. Яценюка, який наголосив, що хоч і обмежене, але переміщення товарів і пасажирів на адміністративному кордоні з Кримом повинне зберегтися. «Якби не людський чинник, адже там є наші громадяни, там мешкають наші побратими – кримськотатарське населення, я б повністю заборонив будь-яке переміщення пасажирів і вантажів до того моменту, поки звідти не заберуться росіяни», – підкреслив А. Яценюк, уточнивши, що це більше його особиста позиція, ніж позиція чиновника.

Водночас проти транспортної блокади Криму, як такої, що сприятиме процесам інтеграції півострова в РФ, виступив меджліс кримськотатарського народу, наголошуючи, що рішення про заборону на пасажирське сполучення з Кримом приймали без консультацій з меджлісом й органами виконавчої влади, які займаються кримською тематикою. Про це заявив директор департаменту у справах АРК і Севастополя, заступник голови меджлісу А. Кириллі в коментарі для «Крим.Реалії».

Він різко засудив запровадження обмежень і зазначив, що заява про те, що перекриття транспортних комунікацій із Кримом викликана можливим проникненням російських диверсантів, не відповідає дійсності. «У нас діють пункти пропуску на адміністративному кордоні Криму й Херсонської області. Відповідні спеціальні й правоохоронні служби України можуть посилити на пунктах пропуску контроль, виходячи з заходів безпеки. Навіщо закривати кордон із Кримом, якщо в нас залишаються сотні кілометрів неконтрольованого кордону з Росією?» – зазначив він. За словами заступника голови меджлісу, українська влада повинна думати про те, як кримчанам пережити окупацію, «а не ускладнювати їм життя».

Українські правозахисники у свою чергу вважають, що прийняті обмеження порушують право громадян України на свободу пересування й приватне сімейне життя. Так, керівник Центру громадської освіти «Альменда» О. Скрипник наголошує, що влада не дала можливості підготуватися до впровадження обмежень, оскільки про них не попередили заздалегідь і вказує на те, що свята – це єдина можливість возз'єднатися для багатьох родин, яких

розірвала ця складна ситуація. «Будь-які форми блокади повинні передбачати дотримання прав людини й інтересів людей», – зазначила правозахисниця.

Існує припущення, що обмеження можуть негативно вплинути на настрої кримчан, які підтримують Україну і пов'язаних з нею, оскільки транспортна блокада ударила в першу чергу по них. Перетинати адміністративний кордон півострова в напрямі «великої України» можуть тільки власники українського паспорта, резиденти інших держав потрапити на материкову Україну з Криму не можуть.

Таку думку підтримує, наприклад, експерт «Кримського інституту стратегічних досліджень» С. Костинский. За його словами, українська влада ущемила права «патріотів своєї країни». «Це створює проблему, у першу чергу, для жителів Криму, у яких є родичі на материку і для жителів материка, у яких є родичі в Криму, у першу чергу, для переселенців. Це удар, який несуть кримчани саме з українськими коренями. У той же час це ніяк не відбивається на кримчанах з російськими коренями, тому що вони мають доступ на російську територію. Уся ця ситуація говорить про несистемність і ситуативність рішень української влади щодо Криму», – заявив він

Практично одночасно з українськими енергетичними та транспортними обмеженнями Криму торкнулись і фінансові – банківські системи Visa і MasterCard перестали здійснювати операції на території півострова, MasterCard також призупинила обслуговування карт російських банків, що працюють у Криму. Рішення було зумовлене новими санкціями США, що, нагадаємо, вступили в дію наприкінці минулого року. Підписаний Б. Обамою документ має назву «Блокування власності окремих осіб та заборону окремих операцій стосовно українського регіону Криму» (Blocking Property of Certain Persons and Prohibiting Certain Transactions with Respect to the Crimea Region of Ukraine), забороняє американським підприємцям проводити будь яку діяльність у «регіоні України Крим», прямо чи опосередковано. Саме ці обмеження, за визнанням кримської «влади», істотно вдарили по економіці півострова.

При цьому з Криму лунають звинувачення у тому, що мета обмежувальних заходів Києва – створення умов для громадського невдоволення «новою владою» в Криму і поступки з боку РФ. Не виключено, що ця версія не позбавлена сенсу: щойно були обмежені постачання електроенергії в Крим, перестали ходити потяги і автобуси, відразу ж був досягнутий результат в обміні полоненими (звільнено 154 українських заручники) і розблоковані постачання вугілля з Росії в Україну. Саме на цих аспектах наголошують українські користувачі соціальних мереж, висловлюючи підтримку ідеї так званої «блокади Криму».

Прагматики вказують на те, що блокада Криму може бути ефективним і гнучким інструментом у переговорах з путінською Росією. Кремлю доведеться домовлятися з Києвом про відкриття сухопутного коридору постачання півострова, отже – іти на поступки, що опосередковано підтверджується згаданою ситуацією з полоненими і постачаннями вугілля. Крім того, часткова блокада Криму збільшує дотаційне навантаження на бюджет РФ – нагадаємо, бюджет українського Криму за значно потужнішої економічної активності на 40 % складався з держдотацій, а за існуючої економічної ситуації у 2015 р.

півострів потребує дотацій за різними підрахунками до 50,9 млрд р. (близько мільярда доларів за нинішнім курсом).

Більше того, Українська незалежна морська профспілка наголошує на необхідності добитись ще і морської блокади Криму для безпеки українського півдня. Лідер цієї організації кримчанин Б. Бабин підкреслює, що для України принципово важливо змусити Російську Федерацію забезпечувати Крим виключно власними судами – тобто судами російських власників під російським прапором. Оскільки у Росії немає достатньої кількості судів у власності резидентів РФ, які могли б вирішити це завдання фізично, це завадить істотно збільшити військове окупаційне угруповання в Криму – існуючі потреби півострова у постачанні визначатимуть обмеження військового контингенту.

Оглядачі ж, що апелюють до стану громадської думки жителів півострова, наголошують на іміджевих втратах України в окупованому Криму. Запровадження нових обмежень, прогнозують вони, викличе нову хвилю обурення з боку місцевих жителів: дезорієнтована, зубожіла маса кримчан, із високою імовірністю, ще більше об'єднається навколо самозваної «влади». За словами громадського активіста і блогера з Криму Є. Богуцької, у Криму наразі відбуваються «досить потужні перепалки» між проукраїнськи і проросійськи налаштованими жителями півострова, на півострові різко посилюються протестні настрої, як щодо Росії, так і щодо України. Не виключено, що транспортна і фінансова блокада підштовхне до еміграції тих активних людей, у тому числі й підприємців, які ще розраховували вижити на півострові, у першу чергу – кримських татар, що автоматично знизить градус антиросійських настроїв. До того ж неминуче в умовах блокади загальне погіршення рівня життя на півострові знизить і загальний рівень економічних очікувань решти населення. Нарешті, інфраструктурна й економічна блокада України – додатковий аргумент для того, щоб розширювати кримську військову базу.

Утім, наскільки вагомими для подальшої долі Криму є симпатії і антипатії його населення, сказати важко – суб'єктивність півострова в подіях останнього року виглядає швидше декоративною, а отже, і вплив громадської думки його населення на військово-політичні події досить сумнівний (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: BBC Україна (www.bbc.co.uk), Ukr.media (ukr.media), Радіо Свобода (www.radiosvoboda), День (www.day.kiev.ua), The Kiev Times (thekievtimes.ua), ХерсонОнлайн (khersonline.net), Новый регион (nr2.com.ua), Кореспондент (korrespondent.net), Агентство «Крымские новости» (qha.com.ua), ИА «Е-Крым» (www.e-crimea.info), Depo.ua (www.depo.ua), События Крыма (<http://www.sobytiya.info>), Деловая столица (dsnews.ua), Рівність в Україні (www.rivnist.in.ua), УНІАН (www.unian.net).*

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку

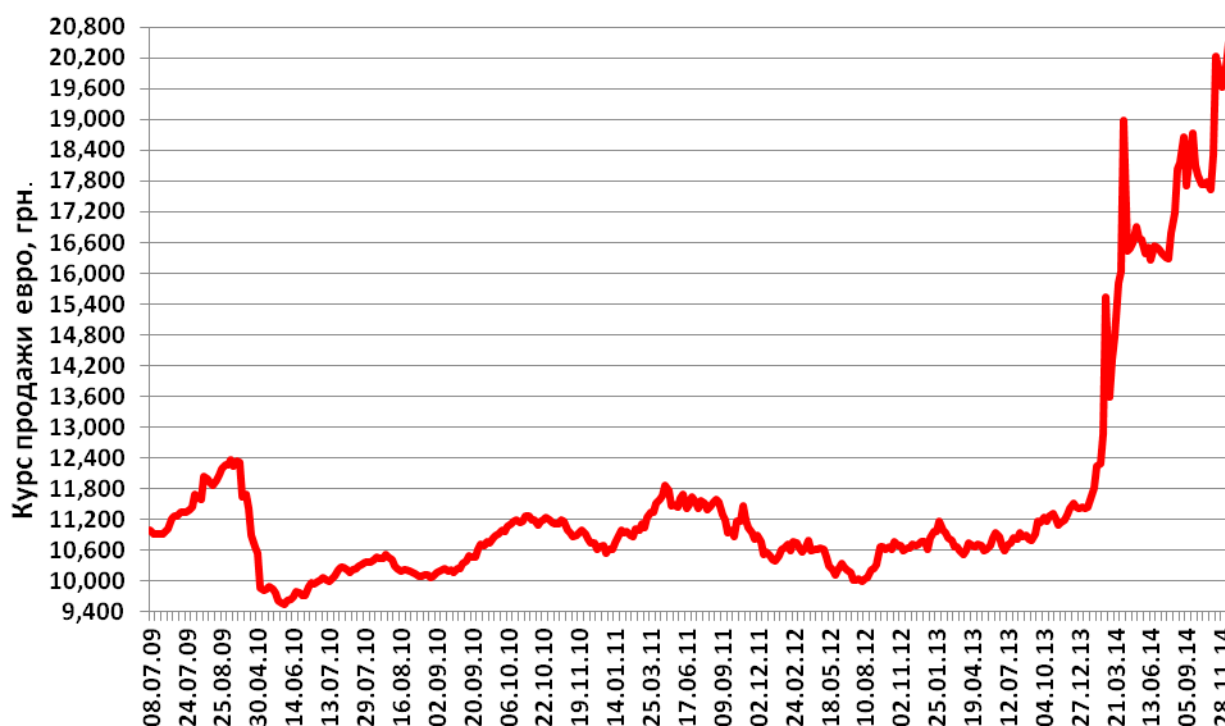
Обзор валютного рынка в Украине за неделю с 12 по 17 января

Евро

Стоимость евро на международном рынке по итогам прошлой недели снизилась на 2,31% до уровня 1,1567. Как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, главная причина этому – ожидание объявления ЕЦБ масштабной программы экономического стимулирования (аналог американского QE). Когда увеличиваются стимулирующие меры, и растет объем выкупа активов центральным банком (баланс ЕЦБ), евро традиционно дешевеет. Девальвация евро вместе со стимулирующей программой станет «спасательным кругом» для «тонущей» европейской экономики так, как на приток прямых инвестиций в еврозону пока рассчитывать не приходится.

Курс продажи безналичного евро в Украине за неделю вырос на 11,55% до 25,107 грн., средний курс продажи наличного – снизился на 1,71% до 19,20 грн.

Средний курс продажи наличного евро в Украине

На текущей неделе евро может показать дальнейшее снижение на международном рынке. Ожидается, что 22 января Управляющий Совет ЕЦБ примет решение о вливании в финансовую систему еврозоны 0,55 млрд. евро. На этом фоне евровалюта может подешеветь до уровня 1,1300–1,1400. Средний курс продажи наличного евро в Украине в этом случае, при стабильном курсе доллара США, снизится до 15,91–16,05 грн., безналичного – до 24,53–24,74 грн.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара по итогам минувшей недели вырос на 13,91% до 21,70 грн., наличного – сохранился на 16,529 грн. Причинами роста доллара на межбанке стала активизация военных действий на Донбассе, девальвация евро и валют стран экономических партнеров Украины, а также затягивание переговоров с МВФ.

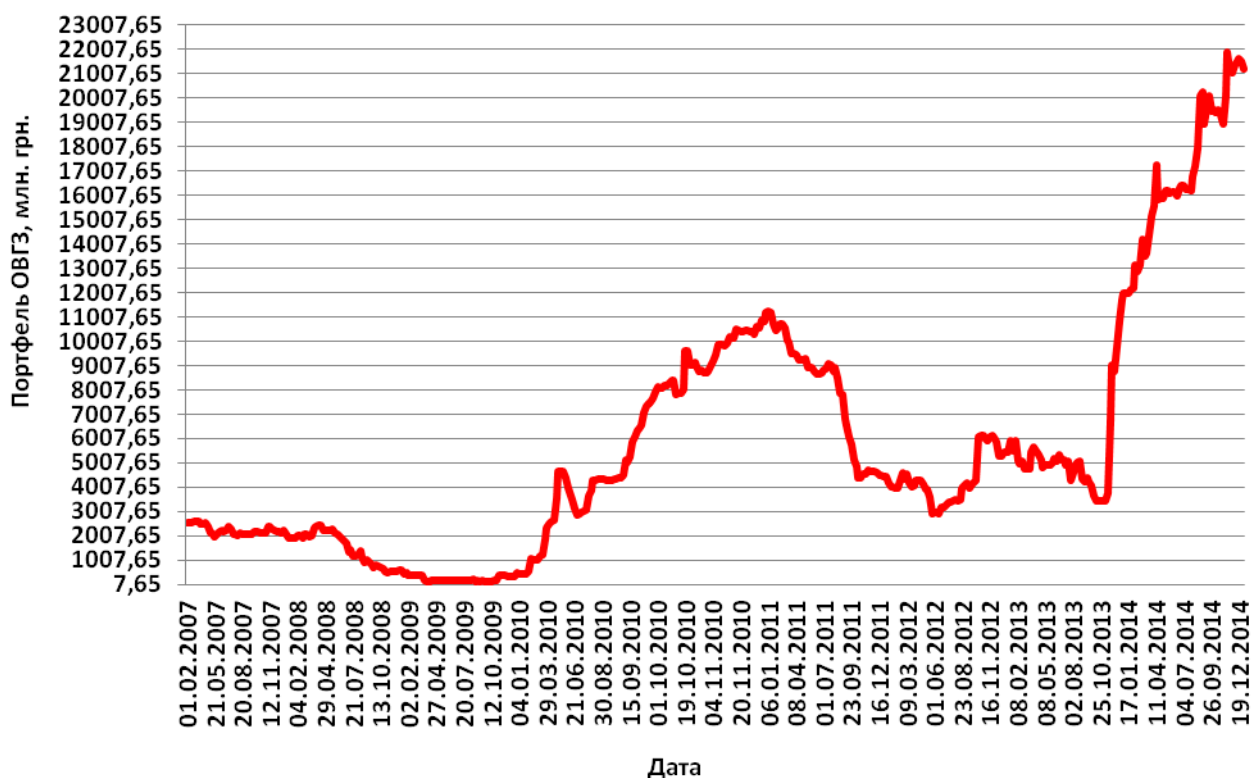
Отрицательная разница между наличным и безналичным курсом продажи доллара продолжает увеличиваться и уже составляет -5,171 грн. Это говорит о том, что коммерческие банки и НБУ сдерживают рост официального курса продажи наличного доллара, причем потенциал роста усиливается.

Средний курс продажи наличного доллара США и разница между средним курсом продажи наличного доллара и безналичного доллара США

Объем ОВГЗ, принадлежащих нерезидентам с конца декабря понизился на 1,44% до 21,193 млрд. грн. на фоне активизации военных действий на Донбассе. Вместе с тем, нужно отметить, что иностранные инвесторы продолжают верить в платежеспособность Украины по своим внутренним обязательствам.

Портфель ОВГЗ Украины, принадлежащий нерезидентам

Курс продажи безналичного доллара США продолжает достигать новых высот. На фоне приближающегося решения ЕЦБ о начале полномасштабной программы экономического стимулирования доллар во всем мире с большой вероятностью продолжит дорожать, в том числе и по отношению к гривне. Решение по кредиту МВФ, скорее всего, появится лишь к концу января, поэтому текущая неделя может оказаться непростой для гривны.

По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, курс продажи безналичного доллара в отдельные дни может достигать 23 грн. В тоже время, средний курс продажи наличного доллара будет оставаться в пределах 16,50-16,60 грн. Однако сейчас большинство участников рынка ориентируются на курс межбанковского рынка.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля за прошлую неделю вырос на 1,92% до 0,319 грн., наличного – снизился на 6,96% до 0,254 грн.

На текущей неделе динамику безналичного рубля будет во многом определять курс безналичного доллара в Украине. Возможность дальнейшего роста доллара может привести к удорожанию рубля до 0,35–0,36 грн. Курс продажи наличного рубля в виду административных мер будет оставаться на уровне 0,255 грн.

Моніторинг економічного законодавства

Підготовлено компанією

«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати · аудитори · податкові консультанти»

Головні зміни

Податки і збори

Податок на додану вартість

Повідомлення на сайті ДФСУ від 31.12.2014р.

ДФСУ на своєму сайті повідомила, що, починаючи з 05.01.2015 р., реєстрація податкових накладних та розрахунків коригування кількісних і вартісних показників до податкової накладної в ЄРПН буде здійснюватися за формами, затвердженими наказом Міністерства фінансів України від 14.11.2014 р. № 1129 «Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 22.09.2014 р. № 957» (J/F1201007 – податкова накладна, J/F1201107 – додаток до податкової накладної, J/F1201207 – розрахунок коригування кількісних і вартісних показників до податкової накладної).

Додатково ДФСУ звертає увагу на те, що квитанції про прийняття/не прийняття податкових накладних та розрахунків коригування до податкової накладної будуть надходити у форматі .xml відповідно до стандарту, затвердженого наказом Міністерства доходів і зборів України від 29.11.2013 р. № 729 «Про затвердження Формату (стандарту) електронного документа звітності суб'єктів господарювання та Опису довідників, що публікуються з Форматом (стандартом) електронного документа звітності суб'єктів господарювання».

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

Цим Законом внесено, зокрема, такі зміни щодо ПДВ:

– збільшено до 1 000 000 грн. (раніше було 300 000 грн) граничну суму операцій з постачання товарів/послуг протягом останніх 12 календарних місяців, при досягненні якої особа зобов'язана зареєструватися платником ПДВ (вказана вимога не поширюється на платників єдиного податку 1-3 групи);

– уточнено, що база оподаткування операцій з постачання товарів/послуг не може бути нижче ціни придбання таких товарів/послуг;

– скорочено граничний термін включення податкових накладних до податкового кредиту до 180 днів;

– повноцінне введення електронного адміністрування ПДВ із використанням спеціального рахунку, відкритого в органах казначейства, та розрахунком формули, якою обмежується ліміт реєстрації податкових накладних, відкладено до 01.07.2015 р.

– щодо реєстрації податкових накладних:

– п. 11 підрозділу 2 Перехідних положень ПКУ передбачає, що з 01.02.2015 р. і до 01.07.2015р. в ЄРПН підлягають реєстрації всі податкові накладні/розрахунки коригування, незалежно від розміру ПДВ в одній

податковій накладній/розрахунку коригування. Протягом цього періоду при порушенні строків реєстрації в ЄРПН податкових накладних/розрахунків коригування штрафні санкції не застосовуватимуться;

– водночас п. 201.1 ПКУ, у редакції, що діє з 01.01.2015 р., визначає, що платник податку зобов'язаний надати покупцю (отримувачу) податкову накладну, складену в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації у порядку, визначеному законодавством, електронного підпису уповноваженої платником особи, та зареєстровану в ЄРПН;

– отже, варто або дочекатися роз'яснень ДФСУ щодо дати, з якої потрібно реєструвати усі без винятку податкові накладні, або вже з 01.01.2015 р. в ЄРПН реєструвати усі податкові накладні;

– з 01.02.2015 р. до 01.07.2015 р. реєстрація податкових накладних/розрахунків коригування в ЄРПН здійснюватиметься без обмеження сумою податку, обчисленою за формулою, визначеною п. 2001.3 ПКУ.

Податок на прибуток

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

Законом були скасовані практично всі пільги з податку на прибуток, які були встановлені ст. 154 і п.п. 15 - 22 підрозд. 4 розд. XX ПКУ у старій редакції. Крім того, скасовані пільгові ставки податку: 5% для суб'єктів ІТ-галузі та 0% для пріоритетних інвестиційних проектів.

Залишилася тільки пільга для підприємств та організацій, які засновані громадськими організаціями інвалідів (ст. 142 ПКУ).

Крім того, до 01.01.2016 р. ще залишається нульова ставка податку в рамках так званих «податкових канікул» для тих платників, у яких чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг за даними фінансової звітності за останній річний звітний період не перевищує 3 млн грн і які відповідають цілому ряду критеріїв, встановлених п. 16 підрозд. 4 розд. XX ПКУ. Раніше ці податкові канікули для суб'єктів малого підприємництва було введено п. 154.6 ПКУ у старій редакції.

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

З 01.01.2015 р. скасовано обмеження на включення до податкових витрат сумм добових. Тепер витрати на відрядження в податковому обліку відображаються за правилами бухгалтерського обліку.

Однак колишні обмеження залишилися для цілей утримання ПДФО. Так, не включаються до оподаткованого доходу платника ПДФО відрядні витрати, не підтверджені документально, на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи (добові витрати):

– у межах території України – не більше 0,2 розміру МЗП, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, у розрахунку за кожен календарний день такого відрядження;

– для відряджень за кордон – не вище 0,75 розміру МЗП.

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

Відповідно до п. 9 підроз. 4 розд. XX ПКУ у січні-грудні 2015 р. та січні-травні 2016 р. платники податку на прибуток повинні сплачувати щомісячні авансові внески з податку на прибуток відповідно до п. 57.1 ПКУ в редакції, що діяла до 01.01.2015 р.

Тобто авансові внески з податку на прибуток на період з березня 2015 р. по травень 2016 р. будуть сплачуватися на підставі декларації з податку на прибуток за 2014 р., складеної за старими правилами. І тільки починаючи зі звітності за 2015 р. податок на прибуток буде розраховуватися за новими правилами, на підставі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Граничний термін подання декларації за 2015 р. – до 01.06.2016 р.

Наказ ДФСУ від 26.12.2014 р. № 400

Наказом затверджено довгоочікувану Узагальнюючу податкову консультацію щодо окремих питань відображення в податковому обліку з податку на прибуток підприємств операцій із цінними паперами. Вона відповідає на ряд питань, які неминуче постануть перед платниками при складанні податкової декларації за 2014 рік.

Про те, що така консультація підготовлена і винесена на обговорення, повідомлялося ще восени. Фахівці департаменту методології ДФСУ врахували більшість зауважень і пропозицій, висловлених на засіданнях Громадської ради.

Податок на доходи фізичних осіб

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

Цим законопроектом запроваджується оподаткування ПДФО заробітних плат шляхом зміни шкали оподаткування (у розрахунку на місяць):

- 15 % – для доходів до 10 мінімальних зарплат;
- 20 % – для доходів понад 10 мінімальних зарплат (із суми перевищення).

Ставка податку для пасивних доходів (процентів, інвестиційного прибутку, роялті) збільшена до 20 %.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

Закон України від 28.12.2014 р. № 77-VIII

Із 01.01.2015 р. платники ЄСВ при нарахуванні зарплати фізичним особам до ставки зможуть застосовувати понижувальний коефіцієнт 0,4. Проте для цього одночасно мають виконуватись такі умови:

– загальна база нарахування ЄСВ за місяць у 2,5 раза або більше перевищує загальну середньомісячну базу нарахування єдиного внеску платника за 2014 р. Якщо загальна база нарахування ЄСВ не перевищує у 2,5 раза або більше загальну середньомісячну базу нарахування ЄСВ платника за 2014 р., то платник замість коефіцієнту 0,4 застосовує інший коефіцієнт. Його розраховують шляхом ділення загальної середньомісячної бази нарахування ЄСВ платника за 2014 р. на загальну базу нарахування ЄСВ за місяць, за який нараховується зарплата (але в будь-якому випадку коефіцієнт не може бути менше 0,4);

- середня зарплата по підприємству збільшилася мінімум на 30 % у порівнянні із середньою зарплатою за 2014 р.;
- середній платіж на одну застраховану особу після застосування коефіцієнта складе не менше ніж 700 грн;
- середня зарплата по підприємству становитиме не менше 3-х мінімальних заробітних плат.

Єдиний податок

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

Зазначеним Законом суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на чотири групи платників єдиного податку:

1) I група – фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють лише роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність із надання побутових послуг населенню й обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 300 000 грн;

2) II група – фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність із надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними в трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;
- обсяг доходу не перевищує 1 500 000 грн.

До другої групи не відносяться фізичні особи – підприємці, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна (група 70.31 КВЕД ДК 009:2005), а також здійснюють діяльність із виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння. Такі фізичні особи - підприємці належать виключно до третьої групи платників єдиного податку, якщо відповідають вимогам, встановленим для такої групи;

3) III група – фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена, а також юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 20 000 000 грн;

4) IV група – сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %.

Платники єдиного податку III–VI груп, які перебували на обліку в контролюючих органах до 01.01.2015 р., з 01.01.2015 р. вважаються платниками єдиного податку III групи відповідно до норм гл. 1 розд. XIV ПКУ.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

Щодо питання визначення доходу юридичної особи – платника єдиного податку від здійснення операцій з експорту товарів (робіт, послуг) при надходженні коштів на розподільчий рахунок, повідомлено наступне.

На період з 03.12.2014 р. до 03.03.2015 р. встановлено вимогу щодо обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку України надходжень в іноземній валюті із-за кордону.

Уповноважений банк зобов'язаний попередньо зараховувати надходження в іноземній валюті, на які поширюється вимога щодо обов'язкового продажу, на окремий аналітичний рахунок балансового рахунку 2603 «Розподільчі рахунки суб'єктів господарювання» (далі – розподільчий рахунок). Виключно наступного робочого дня після дня зарахування таких надходжень на розподільчий рахунок уповноважений банк зобов'язаний здійснити обов'язковий продаж надходжень в іноземній валюті у розмірі 75 %.

Враховуючи те, що розподільчі рахунки використовуються банківськими установами при перерахуванні певних видів доходів в іноземній валюті на поточні рахунки клієнтів як транзитні, то до складу доходу юридичної особи - платника єдиного податку від здійснення операцій з експорту товарів (робіт, послуг) включається сума коштів, яка надійшла на поточний рахунок в гривнях від обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку України. Валютні кошти, перераховуються у гривні за офіційним курсом НБУ на дату надходження їх на валютний рахунок юридичної особи.

Інші податки та податкові платежі

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

Продовжено дію військового збору до набрання чинності рішення Верховної Ради України про завершення реформи Збройних сил України. Уточнено також, що об'єктом оподаткування військовим збором є всі доходи, визначені ст. 163 ПКУ.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

Закон України від 28.12.2014 р. № 72-VIII

Зазначеним Законом змінено правила трансфертного ціноутворення, а саме, господарські операції визнають контрольованими, якщо одночасно виконуються такі умови:

– загальний обсяг доходу платника податків та/або його пов'язаних осіб від усіх видів діяльності, що враховується при визначенні податку на прибуток, перевищує 20 млн грн за рік (раніше господарська операція вважалася контрольованою, якщо загальна сума операцій платника податків з кожним контрагентом дорівнювала або перевищувала 50 млн грн за рік);

– річний обсяг групи таких господарських операцій платника податків

та/або його пов'язаних осіб з одним контрагентом перевищує 1 млн грн (без ПДВ) або 3% доходу, що враховується при визначенні податку на прибуток.

У свою чергу, неподання звіту про контрольовані операції та/або обов'язкової документації тягне за собою накладення штрафу в розмірі:

– 100 розмірів МЗП — у разі неподання (несвоєчасного подання) звіту про контрольовані операції;

– 5 % суми контрольованих операцій, що не задекларовані у звіті;

– 3 % суми контрольованих операцій, щодо яких не була подана документація, але не більше 200 розмірів МЗП за всі незадекларовані контрольовані операції.

Постанова КМУ від 24.12.2014 р. № 724

Зазначеною Постановою Кабмін створив Державну регуляторну службу України (ДРС), реорганізувавши Державну службу України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва.

ДРС визнано центральним органом виконавчої влади з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарювання та дерегуляції господарської діяльності.

ДРС уповноважено:

– вживати заходів щодо захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання, порушених унаслідок дії регуляторних актів;

– роз'яснювати положення законодавства з питань державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності;

– розробляти форми документів у сфері ліцензування та правила їх оформлення;

– вести Єдиний ліцензійний реєстр;

– бути розпорядником Реєстру документів дозвільного характеру тощо.

Ліквідація та банкрутство

Постанова ВГСУ від 25.12.2014 р. № Б24/029-11

ВГСУ вказав, що з дати опублікування офіційних відомостей про порушення справи про банкрутство боржника, дана інформація стає загальнодоступною, що, у майбутньому, унеможливить відновлення господарським судом процесуальних строків, у разі подання сторонами у справі апеляційних скарг із пропущенням строку на їх подання.

Об'єкти правовідносин

Земля

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

З 01.01.2015 р. плата за землю (поряд із податком на нерухоме майно, відмінним від земельної ділянки, та транспортним податком), є складовою частиною податку на майно.

У частині плати за землю податок на майно обов'язково встановлюється місцевими радами. Місцеві ради до 25 грудня року, що передує звітному,

подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки рішення щодо ставок земельного податку та наданих пільг зі сплати земельного податку юридичним та/або фізичним особам.

У разі якщо місцева рада не прийняла рішення про встановлення плати за землю, вона справляється із застосуванням ставок, які діяли до 31 грудня року, що передує бюджетному періоду, у якому планується застосування плати за землю.

Розмір земельного податку для окремих категорій земель підвищено. Зокрема, з початку поточного року ставка податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (крім сільськогосподарських угідь), встановлюється у розмірі до 3 % від їх нормативної грошової оцінки. За земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання (крім державної та комунальної форми власності), ставка податку встановлюється у розмірі до 12 % від їх нормативної грошової оцінки.

Законом також істотно скорочено перелік юридичних осіб, які звільняються від сплати земельного податку. Зокрема, заповідники, парки та ботанічні сади з 01.01.2015 р. є платниками земельного податку.

Уніфіковано максимальний граничний розмір орендної плати за державні та комунальні землі – річна сума платежу не може перевищувати 12 % нормативної грошової оцінки для всіх категорій земель.

Платники фіксованого сільгосподатку переходять на сплату єдиного податку у складі платників четвертої групи. Як і раніше, ставки для сільгоспвиробників на єдиному податку залежать від категорії (типу) земель, однак такі ставки у зв'язку з податковою реформою збільшено в три рази.

Рішення Київради від 25.12.2014 р. № 731/731

Київрада в рішенні визначила 154 підприємства та організації, яким надано пільги зі сплати земельного податку у 2015 р., за винятком площ будівель і споруд, що здаються в оренду іншим організаціям.

Рішення набирає чинності з 01.01.2015 р. і діє до набрання чинності рішення Київради «Про бюджет міста Києва на 2015 рік».

Постанова ВСУ від 17.12.2014 р. № 6-194цс14

ВСУ в постанові дійшов висновку, що відсутність кадастрового номеру земельної ділянки в договорі купівлі-продажу будівлі, розташованої на такій ділянці, не є підставою для визнання такого договору купівлі-продажу недійсним, якщо істотна умова щодо кадастрового номера земельної ділянки не впливає на права чи інтереси позивача.

Лист ДФСУ від 02.12.2014 р. № 7881/6/99-95-42-03-15

ДФСУ зазначила, що платник податку може включати до складу інших операційних витрат орендні платежі за користування земельною ділянкою державної або комунальної власності лише після державної реєстрації права оренди такої земельної ділянки.

При цьому особа, яка набула право власності на будівлю, споруду (її частину), до отримання права оренди земельної ділянки державної або

комунальної власності (державної реєстрації права оренди земельної ділянки) повинна сплачувати земельний податок за земельну ділянку, на якій розташована така будівля, споруда (її частина), з урахуванням прибудинкової території.

ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

О. Єфімов, адвокат, аудитор, кандидат юридичних наук

Інвентаризація об'єктів, зруйнованих війною

За час військових дій на Сході країни у багатьох підприємств зруйновано не один склад чи виробниче приміщення, не кажучи вже про їх товари чи продукцію. Звісно, такі втрати негативно позначаються на балансі цих підприємств. Але безпідставно зменшувати баланс не можна – для цього потрібна інвентаризація. З'ясуємо, як її організувати та провести.

Звісно, АТО чи війна – це нові події в нашому житті, можливість настання яких в Україні навряд чи хтось міг передбачити ще рік тому. Та ми вже маємо новий досвід втрат: майна, товарів, коштів, прибутків... через війну. Під час воєнних дій майно має властивість руйнуватися, горіти або інакше знищуватися. Але в бухгалтерському обліку неіснуюче де-факто майно ще продовжує жити де-юре. Для того, щоб привести у відповідність зазначене «де-юре» із тим самим «де-факто», потрібно зробити кілька юридично значущих дій. А розпочати слід з інвентаризації зруйнованих війною об'єктів обліку.

Обов'язковий характер інвентаризації зруйнованого війною майна

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (далі – Закон № 996) для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка. До того ж об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно з законодавством. Тобто керівник підприємства самостійно визначає, чи потрібно проводити інвентаризацію зруйнованого об'єкта (об'єктів).

Згідно з пунктом 3 Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженої наказом Мінфіну від 11.08.1994р. № 69 (далі – Інструкція № 69), проведення інвентаризації є обов'язковим, у т. ч. у таких випадках:

- при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів);
- у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після

закінчення явищ).

Обидва випадки (псування та пожежі) цілком можуть охопити й ситуацію руйнування об'єкта під час війни. Тож навряд чи є сенс доповнювати Інструкцію № 69 спеціальним випадком, яким є руйнування під час війни. Досить зазначених загальних випадків.

ВРІЗ 1

Окрім власних зруйнованих війною об'єктів, відображених в балансі, обов'язковою є також інвентаризація майна і матеріальних цінностей, що не належать підприємству, та облік яких ведеться на позабалансових рахунках, тобто чужих об'єктів (п. 5 Інструкції № 69). Тож якщо війною зруйновано складське приміщення, де зберігалось майно, прийняте на зберігання від іншої особи, обов'язково потрібно інвентаризувати й це майно.

Отже, проведення інвентаризації зруйнованих війною об'єктів є обов'язковим.

Завдання обов'язкової інвентаризації

Згідно з пунктом 7 Інструкції № 69 головними завданнями проведення інвентаризації зруйнованих війною об'єктів є виявлення фактичної наявності таких об'єктів, установлення їх нестачі, виявлення часткової втрати ними первісної вартості, перевірка умов та порядку їх збереження та експлуатації, перевірка реальності їх вартості.

ПІДВЕРСТКА

Інвентаризаційна комісія

Для проведення інвентаризації Інструкція № 69 передбачає створення інвентаризаційних комісій.

Постійно діючі комісії

Постійно діючі інвентаризаційні комісії створюються розпорядчим документом керівника для проведення інвентаризаційної роботи на підприємствах. До складу такої комісії входять керівники структурних підрозділів, головний бухгалтер. Очолює таку комісію керівник підприємства або його заступник.

Відповідно до пункту 11.3 Інструкції № 69 постійно діючі інвентаризаційні комісії виконують організаційну функцію: проводять профілактичну роботу із забезпечення збереження цінностей, заслуховують на своїх засіданнях керівників структурних підрозділів з цього питання; організовують проведення інвентаризацій і здійснюють інструктаж членів робочих інвентаризаційних комісій тощо.

Робочі комісії

Робочі інвентаризаційні комісії також створюються розпорядчим документом керівника. Такі комісії створюють на підприємстві, де через великий обсяг робіт проведення інвентаризації не може бути забезпечено однією комісією. Метою їх створення є безпосереднє проведення інвентаризації у місцях збереження та виробництва. До складу робочих інвентаризаційних комісій входять інженер, технолог, механік, виконавець робіт, товарознавець, економіст, бухгалтер та інші досвідчені працівників, які добре знають об'єкт інвентаризації, ціни та первинний облік.

Робочу інвентаризаційну комісію очолює представник керівника

підприємства, який призначив інвентаризацію. Таким представником (головою робочої інвентаризаційної комісії) заборонено призначати одного й того ж працівника два роки поспіль.

ВРІЗ 2

Робочі інвентаризаційні комісії безпосередньо здійснюють інвентаризацію майна, товарно-матеріальних цінностей, коштів, цінних паперів та інших грошових документів і незавершеного виробництва у місцях зберігання та виробництва (п. 11.4 Інструкції № 69). Ці самі комісії оформлюють і протокол із зазначенням у ньому стану складського господарства, результатів інвентаризації і висновків щодо них.

Склад інвентаризаційної комісії

На думку Мінфіну, викладену в листі від 27.05.2014 р. № 31-08410-07-29/12918, до складу інвентаризаційної комісії може входити лише керівник, якщо він єдиний працівник підприємства.

Погодитися з такою думкою важко. Адже, зважаючи на головні завдання інвентаризації, викладені у пункті 7 Інструкції № 69, можна дійти висновку, що головною метою інвентаризації є контроль. А для контролю потрібно наявність двох суб'єктів відносин: контролюючого та контрольованого суб'єкта. Наприклад, у пункті 8 Інструкції № 69 йдеться про раптові інвентаризації, коли всі ТМЦ підготовляються до інвентаризації у присутності інвентаризаційної комісії. Керівник не може сам себе раптово проінвентаризувати та провести раптову інвентаризацію.

Або ж відповідно до пункту 2 Інструкції № 69 відповідальність за організацію інвентаризації несе керівник підприємства, який має створити необхідні умови для її проведення у стислі строки. Логічно, що керівник має створити ці умови для когось, а не для себе. Бо створення потрібних умов для себе не може бути обов'язком.

Отже, необов'язкова інвентаризація, проведена контролюючим і контрольованим суб'єктом одночасно, є абсолютно алогічним заходом. Хіба що таку інвентаризацію проведено просто формально. У такому разі акт інвентаризації можна було б скласти і без її проведення. А проконтролювати те, що зазначено в статті 10 Закону № 996, можна й без складання акта інвентаризації.

Інший випадок – обов'язкова інвентаризація. У більшості випадків обов'язкової інвентаризації йдеться про контролюючого і про контрольованого суб'єктів як окремих суб'єктів. Це логічно, бо акт такої інвентаризації має бути наданий не керівникові, а іншій особі, судді, реєстратору, податковому органу тощо. Тобто тому, чие існування у таких відносинах є логічним. Адже обов'язкова інвентаризація якраз і передбачає, що її результати цікавлять не тільки і не стільки керівника, а інших осіб, які мають приймати відповідні рішення, враховуючи наслідки інвентаризації.

Отже, проведення необов'язкової інвентаризації на підприємстві, де керівник є єдиним працівником, може бути виправдано лише формальною потребою мати акт інвентаризації, який можна скласти і без її фактичного проведення.

Стаття 10 Закону № 996 взагалі не вимагає створення інвентаризаційної

комісії. Склад інвентаризаційних комісій регулює Інструкція № 69. Як було зазначено, відповідно до підпункту 11.1 Інструкції № 69 постійно діючі інвентаризаційні комісії складаються з керівників структурних підрозділів, головного бухгалтера та очолюються керівником підприємства або його заступником.

ВРІЗ 3

А згідно з підпунктом 11.2 Інструкції № 69 до складу робочих інвентаризаційних комісій мають включатися інженер, технолог, механік, виконавець робіт, товаровознавець, економіст, бухгалтер та інші досвідчені працівники, які добре знають об'єкт інвентаризації, ціни та первинний облік. Тож, як бачимо, Інструкція № 69 не передбачає залучення до складу інвентаризаційних комісій осіб, які не є працівниками підприємства.

Отже, інвентаризаційна комісія має складатися, по-перше, з кількох осіб, які, по-друге, мають бути працівниками підприємства. Інакше протокол інвентаризаційної комісії, створеної з порушенням, може стати окремою причиною конфлікту з контролюючими органами.

Дії комісії під час інвентаризації зруйнованих війною об'єктів

З урахуванням підпункту 11.8 Інструкції № 69 при інвентаризації зруйнованих війною об'єктів мають бути здійснені такі дії:

- обмір та підрахунок того, що залишилося від зруйнованого війною об'єкта;

- складання інвентаризаційного опису на товарно-матеріальні цінності, що перебувають у зруйнованих об'єктах, та самих таких об'єктів;

- визначення кількості цінностей і товарів, що зберігаються в непошкодженій упаковці постачальника, яка може визначатися на підставі документів при обов'язковій перевірці в натурі частини вказаних цінностей;

- на прибуткових документах на товарно-матеріальні цінності, що збереглися на зруйнованому об'єкті і прийняті під час його інвентаризації матеріально відповідальною особою у присутності членів інвентаризаційної комісії за підписом її голови має бути зроблена відмітка «після інвентаризації» з посиланням на дату опису, де записані ці цінності;

- на видаткових документах про товарно-матеріальні цінності, які відпущені зі складу під час інвентаризації з дозволу керівника підприємства і головного бухгалтера у присутності членів інвентаризаційної комісії за підписом її голови, має бути зроблена відмітка про такий відпуск, і вони мають бути занесені до окремого опису в порядку, аналогічному для цінностей, що надійшли під час інвентаризації.

Результат інвентаризації зруйнованого війною майна

Згідно з підпунктом 11.12 Інструкції № 69 протокол інвентаризаційної комісії має бути у 5-денний строк розглянутий і затверджений керівником підприємства. Після цього затверджені результати інвентаризації мають бути відображені в бухобліку підприємства в тому місяці, коли закінчено інвентаризацію, але не пізніше грудня місяця звітнього року.

До того ж розмір збитків від знищення (псування) зруйнованих війною матеріальних цінностей визначається відповідно до:

Закону України «Про визначення розміру збитків, завданих підприємству,

установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей» від 06.06.1995 р. № 217/95-ВР, якщо будуть установлені винні у зруйнуванні таких об'єктів особи;

Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затвердженого постановою КМУ від 22.01.1996 р. № 116 (далі – Порядок № 116). Відповідно до Порядку № 116 розмір збитків від знищення (псування) матеріальних цінностей визначається шляхом проведення незалежної оцінки відповідно до національних стандартів оцінки.

У разі визначення розміру збитків, що призвели до завдання майнової шкоди державі, територіальній громаді або суб'єкту господарювання з державною (комунальною) часткою в статутному (складеному) капіталі, розмір збитків визначається відповідно до Методики оцінки майна, затвердженої постановою КМУ від 10.12.2003 р. № 1891.

ВРІЗ 1

Важливо

Інвентаризація зруйнованих внаслідок бойових дій об'єктів є обов'язковою

ВРІЗ 2

Зверніть увагу

Інвентаризаційна комісія має складатися з кількох осіб – працівників підприємства

ВРІЗ 3

Важливо

Залучення до складу інвентаризаційних комісій осіб, які не є працівниками підприємства, не передбачено Інструкцією № 69

Підверстка

Зверніть увагу

Головні завдання інвентаризації:

а) виявлення фактичної наявності основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, цінних паперів та інших грошових документів, а також обсягів незавершеного виробництва в натурі;

б) установлення лишку або нестачі цінностей і коштів шляхом зіставлення фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку;

в) виявлення товарно-матеріальних цінностей, які частково втратили свою первісну якість;

г) перевірка дотримання умов та порядку збереження матеріальних та грошових цінностей, а також правил утримання та експлуатації основних фондів;

д) перевірка реальності вартості зарахованих на баланс основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, сум грошей у касах, на розрахунковому, валютному та інших рахунках в установах банків, незавершеного виробництва (*Персональний сайт Олександра Єфімова (<http://yefimov.com.ua/?p=1539>)*).

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА³⁶

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Н. Лещенко

Реформи соціального страхування

1 січня 2015 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28 грудня 2014 року № 77-VIII (далі – Закон № 77-VIII). З метою легалізації заробітної плати та зайнятості Законом № 77-VIII внесено зміни до трудового законодавства у сфері прийняття на роботу, загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також до адміністративного та кримінального законодавства.

Так, зокрема, в новій редакції викладено статтю 24 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпПУ). Якщо раніше для укладення трудового договору було достатньо лише одного юридичного факту – видання наказу чи розпорядження власника або уповноваженого ним органу про зарахування працівника на роботу або ж фактичне допущення працівника до роботи, то тепер законодавством для виникнення трудових правовідносин передбачений складний юридичний факт: укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, та повідомлення Державної фіскальної служби про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, з КЗпПУ виключено положення, відповідно до якого трудовий договір вважався укладеним і тоді, коли наказ чи розпорядження не були видані, але працівника фактично допущено до роботи.

Така новела у законодавстві суперечить основним постулатам трудового права. Фактичний допуск працівника до роботи є укладенням трудового договору в усній формі, який є підставою виникнення трудових правовідносин. Порухення законодавчої вимоги щодо письмової форми договору не може свідчити про неукладення договору. Трудові правовідносини в такому випадку вже є такими, що виникли. Більше того, при розгляді справи про оформлення трудових відносин суд, приймаючи рішення про виплату заробітної плати працівникові, має дослідити умови трудових правовідносин, які по суті і є умовами укладеного між сторонами в усній формі трудового договору.

Так, в КЗпПУ встановлено, що безпосередньо в районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судах розглядаються трудові спори за заявами працівників про оформлення трудових відносин у разі виконання ними роботи без укладення трудового договору та встановлення періоду такої роботи. При винесенні рішення про оформлення трудових відносин з працівником, який

³⁶ Збережено стиль і граматику оригіналу

виконував роботу без укладення трудового договору, та встановлення періоду такої роботи чи роботи на умовах неповного робочого часу при фактичному виконанні роботи повний робочий час, КЗпПУ передбачено прийняття органом, який розглядає трудовий спір, рішення про виплату працівникові заробітної плати не нижче середньої заробітної плати за відповідним видом економічної діяльності без урахування фактично виплаченої заробітної плати, про нарахування та сплату податку на доходи фізичних осіб та суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за встановлений період роботи.

Законом № 77-VIII скасована вимога про реєстрацію в державній службі зайнятості укладеного у письмовій формі трудового договору між працівником і фізичною особою, що також свідчить про зменшення рівня гарантій трудових прав працівників, оскільки реєстрація трудового договору дозволяє перевірити його зміст працівниками державної служби зайнятості та сприяє занесенню відомостей про роботу до трудової книжки працівника.

Статтею 265 КЗпПУ встановлена відповідальність та порядок притягнення до відповідальності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у вигляді штрафу у розмірі від 1 до 30 мінімальних заробітних плат за допуск працівника до роботи без оформлення трудових відносин, оформлення працівника на неповний робочий час у разі фактичного виконання роботи повний робочий час, виплати заробітної плати без нарахування та сплати єдиного внеску та податків, порушення термінів виплати заробітної плати більш ніж за один місяць, виплати не в повному обсязі, недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці та порушення інших вимог трудового законодавства.

Негативно впливатиме на фінансовий стан підприємств також збільшення до двох разів розміру штрафів за порушення порядку нарахування єдиного соціального внеску, порушення при поданні звітності щодо єдиного соціального внеску, подання недостовірних відомостей, несплату або несвоєчасну сплату єдиного внеску.

Внесенням змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та до Кримінального кодексу України запроваджена адміністративна відповідальність у вигляді штрафів для посадових осіб за фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору та кримінальна відповідальність за незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв'язку з повідомленням ним про порушення вимог Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» іншою особою, а також інше грубе порушення законодавства про працю.

З метою покращення управління соціальним страхуванням та скорочення витрат у цій сфері до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» внесено зміни, відповідно до яких з 1 січня 2015 року передбачено створення Фонду соціального страхування України шляхом об'єднання двох з чотирьох діючих фондів соціального страхування – Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Також законом «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» запроваджено поетапне зниження ставки єдиного внеску. Так, встановлено, що з 1 січня 2015 року при нарахуванні заробітної плати (доходів) фізичним особам та/або при нарахуванні винагороди за цивільно-правовими договорами ставки єдиного внеску застосовуються з коефіцієнтом 0,4 у випадку, якщо платником виконуються одночасно такі умови:

1) загальна база нарахування єдиного внеску за місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід) та/або винагорода за цивільно-правовими договорами, в 2,5 рази або більше перевищує загальну середньомісячну базу нарахування єдиного внеску платника за 2014 рік; або якщо загальна база нарахування єдиного внеску не перевищує в 2,5 рази, або більше загальну середньомісячну базу нарахування єдиного внеску платника за 2014 рік, то платник замість коефіцієнту 0,4 застосовує коефіцієнт, що розраховується шляхом ділення загальної середньомісячної бази нарахування єдиного внеску платника за 2014 рік на загальну базу нарахування єдиного внеску за місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід) та/або винагорода, за цивільно-правовими договорами (але в будь-якому випадку коефіцієнт не може бути менше 0,4);

2) середня заробітна плата по підприємству збільшилася мінімум на 30 відсотків у порівнянні з середньою заробітною платою за 2014 рік;

3) середній платіж на одну застраховану особу після застосування коефіцієнта складе не менше ніж 700 гривень;

4) середня заробітна плата по підприємству складе не менше трьох мінімальних заробітних плат.

Таким чином, Закон № 77-VIII передбачає зниження ставок єдиного соціального внеску в 2015 році в розмірі до 2,5 разів.

З 1 січня 2016 року при нарахуванні заробітної плати (доходів) фізичним особам та/або при нарахуванні винагороди за цивільно-правовими договорами передбачено застосування ставок єдиного внеску з коефіцієнтом 0,6.

Законом № 77-VIII закладені основи реформування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Проте такі зміни будуть неповними, допоки реформи не охоплять всі органи соціального страхування та не буде проведена уніфікація законодавства у цій сфері (<http://jurblog.com.ua/2015/01/reformi-sotsialnogo-strahuvannya>). – 2015. – 12.01).

Блог на сайті «my ictv»
Про автора: О. Саковніч

«Закон про законы» как шаг к истреблению коррупции

На данный момент правовая система Украины имеет множество проблем, одна из главных – это коллизия. Всем известная фраза новоизбранного в 2010 году мэра Сум: «У мене тут колізія, підписздесь и підписздесь». И этот «підписздесь» встречается кругом: Кодексы, Законы и нормативные акты

противоречат друг другу. Руководствуясь данной дырой в законодательстве, всегда можно принимать «необходимые», полностью законные решения в судах, ведь ничто не запрещает судье сослаться на обычный действующий закон, не принимая в расчеты доводы другой стороны про нарушение норм кодекса.

Практика имеет множество случаев, когда суды ссылаются даже на обычные указы, распоряжения министерств, не беря во внимание нарушение нормы закона. Соответственно, данное несовершенство позволяет любой власти курировать свой бизнес, «давить» конкурентов и «топить» неудобных.

Но существует самый простой выход из данной ситуации – это принятие всего лишь одного Закона. Речь идет про Закон Украины «Про нормативно-правовые акты». Сразу стоит сказать, что уже принимались попытки его принять с 2004 года: после Оранжевой революции, после перевыборов Рады 2007 года и даже после избрания Януковича президентом. Но каждый раз властям не хватало сил и желания лишиться преимущества коллизии.

Закон Украины «Про нормативно-правовые акты» четко устанавливает иерархию в законодательстве. При разрешении любых споров будет приниматься во внимание только одна норма законодательства, которая касается оспариваемого вопроса. Так, законодательство будет иметь четкую иерархию по типу документа (Конституция – Международные договоры – Кодексы – Законы – подзаконные нормативные акты) и по времени принятия документа (например, если коллизия имеется в двух равных по силе нормативно-правовых актах, то действительным будет считаться тот, который был принят позже). На данный момент в Украине четко указана иерархия лишь в статье 8 Конституции Украины, где указывается «найвища сила Конституції». А уже дальше начинается полный «беспредел» и абсурд, стоит посмотреть на сплошные противоречия в Главе 1 Гражданского кодекса Украины, статье 7 Хозяйственного кодекса и т.д. Сразу становится понятно, что основная беда украинской правовой системы (которая приводит к злоупотреблениям власти, коррупции) кроется именно в отсутствии четкой иерархии законодательства.

Одним из первых шагов новоизбранной Рады, который должен по-настоящему реформировать правовую и судебную систему Украины, начать реальную борьбу с коррупцией – это принятие Закона Украины «Про нормативно-правовые акты». Остается ожидать и верить, что новая коалиция все-таки примет это волевое решение и докажет, что новая власть готова к реальным реформам (<http://my.ictv.ua/index/read-blog/id/1667>). – 2015. – 5.01).

Блог на сайті «tsn.ua»

Про автора: О. Москалюк, експерт з конституційного права

Що дозволено Юнітеру, не дозволено бичу

Запроваджуючи нові податки з 1 січня 2015 року, влада грубо порушує чинне законодавство. Чи не найперша істина, яку я засвоїв студентом юридичного факультету, полягає у тому, що правові норми обмежують державу і громадянина однаковою мірою. Лише підкорюючись законам сама, держава

отримує право вимагати того ж самого від всіх членів суспільства.

Однак нехтувати правом в Україні – давня історична традиція. Які б політичні сили не перебували при владі, вони не вважають, що норми права їх можуть якимось чином «зв'язувати» чи обмежувати. Останні голосування у Верховній Раді це яскраво підтверджують. Не буду розповідати про всі порушення законодавства під час ухвалення законів в останній тиждень минулого року, спинюся лише на тому, що найбільше обурило українців. Йдеться про запровадження нових податків (так званих «податків на розкіш»).

Річ у тому, що Податковий кодекс України передбачає: будь-які зміни у правилах оподаткування не можуть вноситися пізніше, ніж за півроку до початку нового бюджетного періоду, в якому ці нові правила діятимуть.

Чому так? Для того, щоб кожен громадянин мав змогу планувати своє майбутнє і бути впевненим, що якщо завтра держава вирішить обкласти громадян новими податками чи зборами, вона має забезпечити часовий лаг, аби всі, кого це стосується, мали змогу якщо не убезпечитися від негативних наслідків таких дій, то принаймні, пом'якшити їх. Тож згідно з чинним законодавством, «податки на розкіш», ухвалені наприкінці грудня минулого року, мали б набути чинності не раніше 1 січня 2016 року, і аж ніяк не 1 січня 2015 року! Проте вочевидь, нова влада, так само як і попередня, на жаль, не хоче грати за нею ж встановленими правилами (<http://tsn.ua/blogi/themes/law/scho-do-zvoleno-yupiteru-ne-do-zvoleno-biku-401163.html>). – 2015. – 5.01).

Блог на сайті «lb.ua»

Про автора: А. Павловський, народний депутат України («Батьківщина»), член Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та праці

Соціальні аспекти бюджету виживання

Війна й криза в Україні призвели до порушення соціальних прав українців. Розміри соціальних стандартів у законі про Держбюджет на 2015 рік (закон № 80-VIII) штучно суттєво занижено, вони залишаються на рівні кінця 2013 року.

Зокрема, з 1 січня 2015 року прожитковий мінімум встановлено в таких розмірах:

- на одну особу – 1176 грн;
- для працевдатних осіб – 1218 грн;
- осіб, які втратили працевдатність – 949 грн.

В той же час, за даними Міністерства соціальної політики, фактичний прожитковий мінімум станом на листопад 2014 року становив:

- на одну особу – 1455 грн;
- для працевдатних осіб – 1529 грн;
- для осіб, які втратили працевдатність, – 1160 грн.

Навіть за цими явно заниженими даними різниця між фактичною та закладеною у бюджет вартістю наборів товарів і послуг, мінімально необхідних людині для виживання, складає 279 грн, 311 грн та 211 грн.

Відповідно до закону «Про бюджет на 2015 рік» розмір мінімальної заробітної плати не збільшується до грудня та становить:

- у місячному розмірі – 1218 грн (близько 63 €);
- у погодинному розмірі: з 1 січня – 7,29 грн (0,37 €).

За даними Євростату, мінімальна зарплата в 2015 році:

Франція – 1430 €; Греція – 684 €; Польща – 408 €; Латвія – 320 €.

У погодинному розмірі:

Франція – 9,61 €; Греція – 4 €; Польща – 1,93 €; Латвія – 1,83 €.

Чомусь наші очільники вирішили, що найдешевша робоча сила, то є велика конкурентна перевага України в Європі.

Такий підхід до встановлення розмірів основних державних соціальних стандартів не враховує знецінення грошових доходів та заощаджень громадян внаслідок високої цінової інфляції, девальвації національної валюти, що проявляється у зниженні купівельної спроможності населення, зниженні рівня його життя та соціальної захищеності, створює ризики подальшого зубожіння, особливо найбільш уразливих верств населення, зокрема, тих, для кого пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги є єдиним джерелом існування.

Проте, відповідно до вимог ст. 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» Кабінет Міністрів України має вживати заходи щодо підвищення реальних доходів населення та забезпечувати соціальний захист громадян.

Видатки Держбюджету до Пенсійного фонду у 2015 році складають майже 81 млрд. грн, з яких дотація на виплату пенсій 62 млрд. грн. та 19 млрд. грн. – покриття дефіциту коштів ПФ.

Розмір посадового окладу працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки – 852 грн., що є меншим за розмір мінімальної заробітної плати на 366 грн. Подібно до банди Януковича-Азарова, уряд Яценюка і після Революції Гідності продовжує порушувати Закон України «Про оплату праці», згідно з яким оклад працівників I-го тарифного розряду ЄТС має бути більшим за мінімальну зарплату.

Це призводить до штучного заниження розмірів заробітної плати для майже 4 млн. працівників бюджетної сфери. Щомісяця кожному бюджетнику уряд недоплачуватиме більш ніж 366 грн. А кваліфікованим вчителям, лікарям – по 1000-1500 грн.

Продовжується й надалі практика застосування віртуального показника «рівень забезпечення прожиткового мінімуму», що фактично нівелює значення прожиткового мінімуму як базового соціального стандарту, суперечить законодавству і протиправно обмежує розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

В бюджеті на 2015 рік знову не передбачено жодної копійки на компенсацію втрачених заощаджень Ощадбанку СРСР, навіть на виплату допомоги родині по смерті вкладника.

Урядом не виконані положення Коаліційної Угоди щодо затвердження бюджетів фондів соціального страхування разом з Державним бюджетом України.

Прикінцевими положеннями закону «Про Державний бюджет на 2015 рік» встановлено, що «Кабінетом Міністрів України затверджується особливий

порядок проведення індексації грошових доходів населення у межах фінансових ресурсів бюджетів усіх рівнів, бюджету Пенсійного фонду України та бюджетів інших фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування на 2015 рік».

В той же час, згідно з ЗУ «Про індексацію грошових доходів населення» «індексація грошових доходів населення проводиться в разі, коли величина індексу споживчих цін перевищила поріг індексації, який установлюється в розмірі 101 відсотка» (за висновками експертів споживча інфляція в період з 1.12.2013 по 1.12.2015 може становити 38,1%).

Крім того прикінцевими положеннями закону про Держбюджет обмежується дія окремих статей 43 соціальних законів, зокрема встановлено обмеження розмірів оплати праці та законодавчо гарантованих соціальних виплат {ці ж обмеження продубльовані у змінах до Бюджетного кодексу №79-VII (колишній законопроект 1557) та в антисоціальному законі № 76-VIII (законопроект 1577)}. А саме, виплати здійснюються «у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування».

Відсутність фінансових ресурсів може призвести до скасування пільг, виплат і компенсацій мільйонам громадян. При тому, що звуження прав і свобод громадянина на забезпечення достатнього життєвого рівня є порушення статей 22, 46, 48 та 50 Конституції України.

Це може призвести до масових судових позовів та рішень, у тому числі Європейського суду з прав людини... (http://blogs.lb.ua/andriy_pavlovskiy/292166_sotsialni_aspekti_byudzhetu_vizhivannya.html). -2015. – 15.01).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: Ю. Корольчук, член Наблюдательного совета Института энергетических стратегий

Холостой выстрел в «Укрнафту»

Верховная Рада Украины приняла закон о снижении кворума, необходимого для проведения общего собрания акционерного общества с 60% до 50% + 1 акция. За соответствующий законопроект №1310 проголосовали 230 депутатов. Для компаний, в которых нет государственного пакета, норма о снижении кворума вступит в силу с 1 января 2016 года.

Решение о снижении кворума назрел очень давно и является верным. Особенно это касается самого крупного добытчика нефти компании «Укрнафта», которая формально на 50% принадлежит государству, но уже более десяти лет контролируется группой «Приват».

В то же время разобщенность и хаос в коалиции создало ситуацию, когда был принят закон, который якобы и снижает кворум, но компании «Укрнафта» это решение будет касаться только с 2016 года. А, как известно, до 2016 года ситуация может существенно измениться.

Однако, в нынешних условиях народным депутатом стоило бы обратить внимание на технико-материальное и финансовое состояние «Укрнафты». И вместо того, чтобы заниматься популизмом и имитировать борьбу против олигархов, группы «Приват» и Игоря Коломойского, коалиции и правительству стоило провести расследование хозяйственной деятельности «Укрнафты».

В таком случае не пришлось бы оправдываться фракции премьер-министра Яценюка «Народный фронт», которая избежала ответственности за решение по кворуму и «Укрнафте». И лишний раз дали основания назвать себя фракцией группы «Приват».

Для расследования деятельности «Укрнафты» и, соответственно, менеджеров «Привата» нужно было бы создать временную комиссию Верховной Рады. Здесь также находится широкое поле для правоохранительных органов, которые должны были бы присоединиться к такой проверке. И, безусловно, участие в проверке «Укрнафты» должны принимать непосредственно чиновники правительства Яценюка.

Ведь за последние десять лет работа «Укрнафты» существенно ухудшилась. Только добыча нефти уменьшился дважды за этот период с 4 до 2 млн. тонн. А добыча газа также упал в два раза – с 3,3 млрд. куб. м до 1,7 млрд. куб. м.

Иначе любые решения о кворуме и «Укрнефти» можно считать холостым выстрелом. Подобными шагами этот парламент лишь подтверждает свой популистский и временный статус. Ведь обещания навести порядок в энергетической отрасли пока остаются пустыми словами. В том числе это подтверждает отсутствие шагов для расследования деятельности «Укрнафты» и поиска ответа на вопрос: почему компанию сознательно доводят до коллапса (<http://blog.ubr.ua/finansy/holostoi-vystrel-v-ukrnaftu-9321>). – 2015. – 15.01).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: Н. Мисник

BITCOIN В УКРАЇНІ ОГОЛОШЕНО ПОЗА ЗАКОНОМ

Національний банк України висловив офіційну позицію стосовно статусу криптовалюти

На сьогодні мільйони людей у всьому світі використовують віртуальну валюту (криптовалюту) Bitcoin як офіційний засіб платежу, об'єкт для інвестицій, досліджень та інших цілей. Bitcoin (біткоіни) є однією з найпопулярніших альтернатив традиційним валютам і являє собою програмний код, який не регулюється жодною країною або банківським наглядовим органом у світі. Не має вона і єдиного емісійного центру. Водночас, емісія біткоінів обмежена алгоритмічно: теоретично кожен власник потужного комп'ютера може добути біткоіни шляхом використання обчислювальних потужностей, однак загальна кількість грошей в обігу обмежена – всього 21 млн. можливих «монет» (адже алгоритми, за якими продукується дана валюта більшого не дозволяють).

Злет біткоінів прямо пов'язаний зі світовою економічною кризою, коли

визнані валюти суттєво знецінились в результаті інфляції. Водночас для біткоінів це не проблема. Перевага біткоінів якраз у тому і полягає, що їхня максимальна кількість обмежена, а отже, інфляція їм не загрожує. У 2014 році операції з криптовалютою зацікавили і українських споживачів. Однак, Україна, схоже, не збирається легалізувати віртуальні розрахунки. Наша влада вважає, що Bitcoin відмінно підходить для відмивання грошей та фінансування терористичних організацій. При цьому контролювати поширення криптовалюти надзвичайно важко, а значить, вона є загрозою. Більше того, нещодавно Національний Банк України оголосив Bitcoin фікцією, а операції з віртуальною валютою – незаконними та такими, що пов'язані з фінансуванням тероризму. У Листі Нацбанку від 08.12.2014 р. № 29-208/72889 зазначено, що випуск віртуальної валюти Bitcoin не має будь-якого забезпечення та юридично зобов'язаних за нею осіб, не контролюється державними органами влади жодної з країн. Отже, Bitcoin є грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальної вартості.

НБУ вважає, що діяльність із купівлі-продажу Bitcoin за долари США або іншу іноземну валюту має ознаки функціонування так званих «фінансових пірамід» та може свідчити про потенційну залученість до здійснення сумнівних операцій відповідно до законодавства про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Враховуючи наведене, НБУ вважає, що уповноважені банки не мають правових підстав для зарахування іноземної валюти, отриманої від продажу Bitcoin за кордоном. Тому Нацбанк застерігає громадян та юридичних осіб використовувати віртуальні валюти для обміну на товари або грошові кошти, оскільки це загрожує ризиком повної втрати коштів, що задіяні у таких операціях, а також ризиком залучення таких осіб до діяльності, пов'язаної з легалізацією (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму.

Необхідно підкреслити, що всі ризики з використанням в розрахунках так званих крипто валют несе учасник таких розрахунків. Національний банк України як регулятор не відповідає за можливі ризики та втрати пов'язані із використанням Bitcoin. Тому НБУ рекомендує користуватися послугами лише тих платіжних систем, систем розрахунків, які внесені Нацбанком до Реєстру платіжних систем, систем розрахунків, учасників цих систем та операторів послуг платіжної інфраструктури. Міжнародний досвід, що стосується Bitcoin, суттєво різниться. Наприклад, Франція, так само як і Україна, рекомендувала утриматися від використання Bitcoin. Фінляндія розглядає Bitcoin не як «валюту», а як «сировинний товар». Естонія відмовляється працювати з Bitcoin, як і найбільший скандинавський SEB Bank.

Разом з тим, у США Bitcoin не заборонені – там вони розглядаються як один із засобів платежів в електронній комерції. Так, наприклад, найбільший американський інтернет-магазин побутової техніки Overstock.com (4 місце в рейтингу Forbes) давно функціонує за рахунок біткоінів. В головному офісі Overstock.com навіть встановлено біткоін-автомат, який дозволяє людям обмінювати біткоіни на долари США в будь який час 24 години на день. На Кіпрі один із університетів став приймати цифрову валюту як спосіб оплати за

навчання. Міністерство фінансів Німеччини офіційно визнало Bitcoin фінансовим інструментом та внесло відповідні зміни у Банківський кодекс. Велика Британія планує зробити Лондон світовою столицею криптовалют. Необхідно зазначити, що у випадку з Україною ситуація навколо Bitcoin має певні особливості. Поки на території країни не було терористичної загрози, особливих претензій до Bitcoin не було. Особи користувалися криптовалютою в особистих цілях, і це не викликало нарікань з боку державних органів. Але з моменту початку АТО країна перебуває під пильною увагою FATF (англ. Financial Action Task Force on Money Laundering – міжурядова організація, яка займається розробкою світових стандартів у сфері протидії відмиванню злочинних коштів та фінансуванню тероризму). Згідно офіційної позиції FATF, відсутність регуляторного впливу на біткоіни дозволяє використовувати їх в злочинних цілях, зокрема, спрямовувати на купівлю зброї. Однак, зброю можна купувати і іншими способами, а переваги технології Bitcoin ніхто не відміняв. Світова спільнота давно визнала біткоіни новим еволюційним витком в розвитку грошей та запорукою розвитку нових економічних відносин. Залишається сподіватися, що позиція НБУ щодо ігнорування біткоінів носить тимчасовий характер і з часом зміниться, принаймні щодо розрахунків між приватними особами. Так, наприклад, у Китаї уряд заборонив використання біткоінів тільки фінансовим інститутам, водночас використання біткоінів фізичними особами залишилось необмеженим. Зараз китайці є головними учасниками ринку біткоінів, що володіють більшою частиною від загальної маси цієї валюти. І, як бачимо, фінансову загрозу економіці Китаю це не спричиняє (<http://blog.ubr.ua/pravo/bitcoin-v-ukraini-ogolosheno-poza-zakonom-9298>). – 2015. – 13.01).

Блог на сайті «Цензор.Нет»

Про автора: Ю. Бутусов, главный редактор интернет-издания «Цензор.Нет»

Нужно доработать закон о НАБ

Состоится заседание комитета Верховной Рады по борьбе с коррупцией. У комитета есть много важных задач. Но я попросил бы членов комитета обратить самое серьезное внимание на необходимость срочного рассмотрения поправок в закон о Национальном антикоррупционном бюро. Там есть ряд пунктов, которые требуют законодательных правок. Напомню, закон о НАБ вступит в силу только 25 января. И у Рады есть прекрасная возможность его доработать. Мы помним в какой спешке он принимался, и доработка в данном случае вполне оправданна – на заседании конкурсной комиссии мы столкнулись с целым рядом норм закона, которые противоречат Конституции и здравому смыслу. Три варианта законопроекта с правками будут представлены комитету. Президент Украины предложил нам, конкурсной комиссии, подготовить свой вариант законопроекта с правками, который он готов представить в ВР как первоочередной. Но мы посоветовались и решили не множить количество документов. Всем все очевидно – вопросы не сложные, но принципиальные. И они жизненно важны, чтобы мы привели закон в рабочее

состояние. Я согласен с пакетом правок, который предлагает Evgen Zaharov и с законопроектом Дмитро Котляр, прошу заслушать этих специалистов. Но хочу от себя написать информацию к размышлению депутатам, чтобы они акцентировали внимание на ряде важнейших вопросов:

1. Допуск к конкурсу иностранцев. Надеюсь, что законодатели все-таки решат, что допускать иностранцев возможно. Нужна формулировка, что кандидатами на пост главы НАБ могут быть иностранцы и лица без гражданства, а вот главой НАБ может быть только гражданин Украины. Согласитесь, ну какая логика не допускать в качестве кандидатов иностранцев? Вот главой НАБ должен быть исключительно гражданин Украины, но на конкурсе должны участвовать все. Мы имеем огромную диаспору в Канаде и США, наша украинская община – это мощнейший кадровый резерв, так зачем же мы не даем возможности свободно допускать любых кандидатов? Это невыгодно для нашего общества. Также я прошу включить в закон норму, что президент Украины обязан рассмотреть и вынести публичное обоснованное решение по всем иностранцам и лицам без гражданства, которые подали заявки на конкурс.

2. Независимость выбора. Сейчас комиссия предлагает президенту трех кандидатов, из которых он все равно сам делает выбор. Это не логично. У меня такое видение: комиссия должна выдвигать одного кандидата. Президент может его обоснованно отклонить. И в таком случае комиссия должна собираться повторно, и вновь выбрать кандидата из тех, кто предложен. Причем комиссия имеет право повторно выдвинуть того же отклоненного президентом кандидата, в том случае, если сочтет решение президента не обоснованным на нормах закона. В случае повторного отказа, комиссия представляет кандидата Верховной Раде Украины, которая утверждает либо не утверждает кандидата голосованием большинства. Если и ВР не утверждает кандидата, то состав конкурсной комиссии распускается, назначается новый состав и проводится новый конкурс. Для чего так подробно расписываю эти нюансы – чтобы выбор был максимально независимый.

3. Независимость работы необходима и в случае намерения отправить главу НАБ в отставку. Сейчас главу НАБ может отстранить от должности большинство голосов ВР – зачем? Глава НАБ должен проводить расследования по всем фракциям, зачем давать депутатам возможность снять его в любой момент? Отстранить главу НАБ от работы нельзя. Только в случае совершения им уголовного преступления. У главы НАБ нет иммунитета от преследования правоохранительных органов.

4. Глава НАБ должен работать сейчас 7 лет. А вот эту норму считаю не разумной в наших условиях. Мы должны обеспечить независимость, но мы должны обеспечить и общественный контроль. Общественная комиссия (может быть новая), должна каждые два года проводить переаттестацию работы главы НАБ. И если он работает некомпетентно – контракт продолжать нельзя. Два года независимой работы – это вполне достаточный срок, чтобы общественность составила мнение об эффективности главы НАБ.

5. Глава НАБ должен иметь 10 лет стажа по юридической специальности, и еще стаж работы на руководящих должностях! Мне кажется, что это неверная

норма, надеюсь ее еще раз обдумают. 10 лет работы в нашей правовой системе еще не делают человека специалистом. Мне кажется, что если человек работал в бизнесе, в общественных организациях, он также должен иметь возможность участвовать в конкурсе, независимо от образования и стажа работы. Вот сотрудников надо набирать по специальности, а глава НАБ должен быть прежде всего моральным, порядочным человеком, профессионалом в сфере борьбы с коррупцией, для этого не обязательно юридическое образование и работа в сфере права на руководящих должностях – пример тому Vitaliy Shabunin, который сейчас не имеет права быть кандидатом.

6. Запрет на участие в политических партиях. Это совершенно антиконституционная норма. С какой стати мы дискриминируем тех, кто хочет занять должность главы бюро? Почему мы не позволяем членам политической партии, почему не позволяем экспертам-консультантам политических партий, которые работают с ними по договору, претендовать на пост главы НАБ? Это же бред. Наоборот – честный человек с публичной репутацией прозрачен и понятен. Получается, большая часть комитета Рады по противодействию коррупции не имеет права претендовать на участие в конкурсе по пост главы НАБ, потому что они участвовали в политических партиях. На западе все реформаторы и известные борцы с коррупцией участвуют в политических партиях. Зачем мы ограничиваем себя и всех? Принципиальный политик также прекрасный кандидат на пост главы НАБ. Убедительно прошу полностью отменить эту нелепую норму, которая указана в статье 6 закона.

7. Считаю необходимым предусмотреть в законе возможность главе НАБ устанавливать самостоятельно размер зарплаты для сотрудников в рамках зарплатного фонда бюджета. Там не надо 700 сотрудников – там надо столько, сколько дают результат. Считаю, что группа оперативников и следователей и руководители НАБ, которые ведут особо важные дела, расследуют сложнейшие коррупционные схемы, где решается судьба миллиардов долларов, должны иметь высокую зарплату, конкурентную с частным сектором – не менее 5-7 тысяч долларов в гривневом эквиваленте. Так принято во всех цивилизованных странах, и это работает. Согласитесь, это разумная зарплата для квалифицированного и подготовленного человека с большим опытом. А также прошу закрепить право выделять премии для сотрудников НАБ из фонда поступлений в бюджет конфискованного имущества и финансовых средств. 5% от суммы конфискованного в бюджет сотрудниками НАБ должно идти на премии и на техническое оснащение НАБ. Эта норма действует во многих развитых странах. Бюджет НАБ находится под контролем общественной комиссии (не обязательно нашей, можно новую сформировать, но раз в два года на переаттестации бюджет надо изучать) (http://censor.net.ua/blogs/148/nujno_dorobotat_zakon_o_nab). – 2015. – 14.01).